

Tisdagen den 22 maj

Kl. 10. 00

Tisdagen den

22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verksamhet*

§ 1 Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades motionen nr 2000 till socialutskottet.

§ 3 Föredrogs, men bordlades åter finansutskottets betänkande nr 28, skatteutskottets betänkanden nr 38 och 39, jordbruksutskottets betänkanden nr 25–28 samt näringsutskottets betänkanden nr 54–57.

§ 4 Omlokalisering av viss statlig verksamhet

Föredrogs inrikesutskottets betänkande nr 22 i anledning av propositionen 1973:55 angående omlokalisering av viss statlig verksamhet jämte motioner.

I propositionen 1973:55 (finansdepartementet) redovisades förslag till en andra etapp av omlokalisering av statlig verksamhet. Förslaget innebar att 9 myndigheter och delar av ytterligare 6 myndigheter med sammanlagt ca 3 700 anställda skulle lokaliseras till 11 orter utanför Stockholmsområdet. Inflyttning på de nya lokaliseringsorterna beräknades kunna ske under åren 1976–1980.

I propositionen hemställdes att riksdagen godkände de allmänna riktlinjer för omlokalisering av central statlig verksamhet som föredragande departementschefen angett.

I detta sammanhang hade behandlats

dels följande under allmänna motionstiden väckta motioner:

1973:637 av herr Richardson m. fl. (fp, c, m),

1973:1517 av herrar Brundin (m) och Clarkson (m),

1973:1518 av fröken Eliasson m. fl. (c) vari hemställtts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om en skyndsam parlamentarisk översyn av möjligheterna till en överflyttning till regional nivå av vissa arbetsupp-
gifter i de statliga verken,

1973:1519 av herr Gustafsson i Byske (c) vari hemställtts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att till Skellefteå lokaliserades lämplig statlig verksamhet i enlighet med vad som anförts i motionen,

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

1973:1538 av herr Norrby i Åkersberga m. fl. (fp, c, m, vpk) vari hemställt att riksdagen med omprövning av tidigare ställningstagande beslutade att sjöfartsverket skulle lokaliseras till Nynäshamn,

dels följande i anledning av propositionen väckta motioner:

1973:1650 av herr Dahlgren m. fl. (c),

1973:1670 av herr Henmark m. fl. (fp, c),

1973:1674 av herr Brännström m. fl. (s),

1973:1675 av herr Nilsson i Stockholm m. fl. (s),

1973:1681 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställt att riksdagen med avslag på proposition 1973:55 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning av de samlade kostnaderna för och konsekvenserna i övrigt av tidigare beslutad omlokalisering av statlig verksamhet,

1973:1682 av herr Börjesson i Falköping m. fl. (c),

1973:1700 av herr Andersson i Nybro (c),

1973:1701 av herr Blomkvist m. fl. (s) vari hemställt att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973:55 beslutade

1. att statens jordbruksnämnd lokaliserades till Skövde,
2. att statens brandinspektion och statens brandskola lokaliserades till Skövde,

1973:1702 av herr Brännström (s),

1973:1703 av herr Elmstedt m. fl. (c, s, fp) vari hemställt att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition 1973:55 skulle

1. godkänna vad som i motionen anförts angående decentralisering av beslutsfunktionen,
2. hos Kungl. Maj:t uttala sig för att Blekinge län skulle komma i fråga vid lokaliseringen av framtida nytillkommande statlig verksamhet och vid eventuell ytterligare omlokalisering,

1973:1704 av fru Eriksson i Stockholm (s) vari hemställt

1. att riksdagen med avslag på propositionen 1973:55 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att den redan beslutade utflyttningen skulle vara genomförd innan frågan om det föreliggande förslaget ånyo anmäldes för riksdagen,

2. att, om avslagsyrkandet på hela propositionen icke vann majoritet, frågan om statens bakteriologiska laboratorium ytterligare prövades, innan någon utflyttning kom i fråga,

3. att civilförsvarsstyrelsen icke utlokaliserades innan en utredning om dess sammanslagning med överstyrelsen för ekonomiskt försvar genomförts,

1973:1705 av herr Fällin m. fl. (c) vari hemställda att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973:55 skulle

1. godkänna vad som i motionen anförts angående personalfrågorna,
2. uttala att nyetablerade statliga verksamheter samt statliga verksamheter, som framdeles befanns kunna utlokaliseras från Stockholmsområdet, borde lokaliseras i första hand till regionalpolitiskt angelägna områden i enlighet med vad som angivits i motionen,
3. uttala att fortsatta strävanden till decentralisering av den statliga verksamheten främst borde inriktas på decentralisering till länsdemokratien,

1973:1706 av herr Hansson i Skegrie m. fl. (c, fp, m) vari hemställda att riksdagen beslutade att lokalisering av statens jordbruksnämnd till Jönköping skulle anstå i avvaktan på närmare utredning och prövning av de med en sådan lokalisering förenade följderna, varvid även borde prövas huruvida utlokalisering över huvud taget borde ske av jordbruksnämnden,

1973:1707 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställda

1. att Kungl. Maj:t gav samtliga statliga verk och myndigheter, som inte berördes av riksdagens beslut 1971 om utflyttning från Stockholm, i uppdrag att snarast möjligt redovisa detaljerade undersökningar av respektive verks möjligheter att decentralisera sin verksamhet till regional och lokal nivå,
2. att riksdagen i avvaktan på sådan utredning och erfarenheter från första utflyttningsetappen uppsköt sitt ställningstagande till den andra utflyttningsetappen,

1973:1708 av herr Hellström m. fl. (s),

1973:1709 av herr Hermansson m. fl. (vpk),

1973:1710 av herrar Hyltander (fp) och Richardson (fp) vari hemställda att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:55 beslutade

1. att Kungl. Maj:t skulle undersöka respektive verks möjligheter att decentralisera sin verksamhet till regional och lokal nivå,
2. att uppskjuta ställningstagandet till den andra utflyttningsetappen i avvaktan på utredning och insamlande av erfarenheter från den första utflyttningsetappen,
3. att i samband med ett kommande förslag till utlokalisering efter detta uppskov Skaraborgs län med Skövde som centrum kom med som utlokaliseringsort,

1973:1711 av fru Jonäng (c) och herr Björk i Gävle (c),

1973:1712 av fru Kristensson m. fl. (m) vari hemställda att riksdagen beslutade avslå förslaget i propositionen 1973:55 om att delar av FOA skulle lokaliseras utom Stockholmsområdet,

1973:1713 av herr Nilsson i Växjö m. fl. (s, c, fp, m),

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

1973:1714 av herr Nordgren (m) vari hemställt att riksdagen skulle besluta att de delar av mynt- och justeringsverket som år 1971 beslöts skulle omlokaliseras till Eskilstuna i stället omlokaliserades till Söderhamn,

1973:1715 av herr Norrby i Åkersberga (fp) vari hemställt att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973:55 skulle avslå förslaget rörande utlokalisering av försvarets forskningsanstalt,

1973:1716 av herr Norrby i Åkersberga (fp) vari hemställt att riksdagen i avvaktan på en utredning om bl. a. omlokalisering av statlig verksamhet inom Stockholmsområdet uppsköt sitt ställningstagande till den andra utflyttningsetappen,

1973:1717 av herrar Norrby i Åkersberga (fp) och Wirmark (fp) vari hemställt att riksdagen skulle avslå proposition 1973:55 i vad avsåg flyttning av skolöverstyrelsens intagningssektion och enhet för provkonstruktion,

1973:1718 av herr Nygren m. fl. (s, c),

1973:1720 av herrar Stridsman (c) och Johansson i Holmgården (c) samt

1973:1722 av herr Wijkman (m) vari yrkats avslag på förslaget i propositionen 1973:55 om utlokalisering av patent- och registreringsverkets bolagsbyrå.

Utskottet hemställde

1. beträffande avslag på propositionen och uppskov med ställningstagandet till ytterligare omlokalisering m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:1681, 1973:1704, yrkandet 1, 1973:1707, yrkandet 2, 1973:1710, yrkandena 2 och 3, samt 1973:1716,

2. beträffande delegering av beslutsfunktioner m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:1518, 1973:1703, yrkandet 1, 1973:1705, yrkandet 3, 1973:1707, yrkandet 1, och 1973:1710, yrkandet 1,

3. beträffande genomförandet av omlokaliseringarna inom ramen för ett sysselsättningspolitiskt program att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1709, yrkandena 1, 2 och 4,

4. beträffande statlig garanti för visst antal arbetsplatser på lokaliseringsorterna att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1700,

5. beträffande omprövning av lokaliseringen av arméns tekniska skola att riksdagen skulle avslå motionen 1973:637,

6. beträffande omprövning av sjöfartsverkets lokalisering att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1538,

7. beträffande omprövning av mynt- och justeringsverkets lokalisering att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1714,

8. beträffande nytt förslag till omlokaliseringsorter m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1670,
9. beträffande statens brandinspektion och statens brandskola att riksdagen med avslag på motionen 1973:1701, yrkandet 2, skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
10. beträffande sprängämnesinspektionen att riksdagen skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
11. beträffande kontrollcentral inom luftfartsverket för norra flyginformationsregionen att riksdagen skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
12. beträffande statens bakteriologiska laboratorium att riksdagen med avslag på motionerna 1973:1704, yrkandet 2, 1973:1708 och 1973:1718 skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
13. beträffande försvarets forskningsanstalt att riksdagen med avslag på motionerna 1973:1519 i denna del, 1973:1712 och 1973:1715 skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
14. beträffande försvarets teletekniska laboratorium att motionerna 1973:1519 i denna del och 1973:1702 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
15. beträffande patent- och registreringsverkets bolagsbyrå att riksdagen med avslag på motionen 1973:1722 skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
16. beträffande del av skolöverstyrelsen att riksdagen med avslag på motionen 1973:1717 skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
17. beträffande statens vägverk att riksdagen med avslag på motionen 1973:1650 skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
18. beträffande statens trafiksäkerhetsverk att riksdagen skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
19. beträffande civilförsvarsstyrelsen att riksdagen med avslag på motionerna 1973:1682 i denna del och 1973:1704, yrkandet 3, skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
20. beträffande försvarets civilförvaltning att riksdagen med avslag på motionen 1973:1682, i denna del, skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
21. beträffande fortifikationsförvaltningen att riksdagen med avslag på motionen 1973:1682, i denna del, skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
22. beträffande statens jordbruksnämnd att riksdagen med avslag på motionerna 1973:1701, yrkandet 1, och 1973:1706 skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
23. beträffande del av statens institut för företagsutveckling att riksdagen skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
24. beträffande televerkets teleskola att riksdagen med avslag på motionen 1973:1711, yrkandet 1, skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
25. beträffande televerkets byggnadsavdelnings byggnadskontor att riksdagen skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
26. beträffande omprövning av lokaliseringen av Svenska Penninglotteriet AB att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:1517 och 1973:1711, yrkandet 2 i motsvarande del,
27. beträffande lokalisering av AB Tipstjänst att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1711, yrkandet 2 i motsvarande del,
28. beträffande lokalisering av huvudkontoren för statliga företag

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

med verksamhet i Norrbotten att motionen 1973:1720, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

29. beträffande personalfrågor m. m. att motionerna 1973:1675, yrkandet 2, 1973:1705, yrkande 1, och 1973:1709, yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

30. beträffande uttalande om framtida omlokalisering att motionen 1973:1675, yrkandet 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

31. beträffande industrisysselsättningen i Storstockholmsområdet att motionen 1973:1675, yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

32. beträffande beaktande av vissa regioner vid framtida ny- eller omlokaliseringar av statlig verksamhet att motionerna 1973:1674, 1973:1703, yrkandet 2, 1973:1705, yrkandet 2, 1973:1713 och 1973:1720, yrkandet 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

33. att riksdagen — i den mån frågorna inte behandlats i det föregående — godkände de allmänna riktlinjer för omlokalisering av central statlig verksamhet som föreslagits i propositionen.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande avslag på propositionen och uppskov med ställningstagandet till ytterligare omlokalisering m. m. av herrar Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp) och Oskarson (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna 1973:1681, 1973:1704, yrkandet 1, 1973:1707, yrkandet 2, 1973:1710, yrkandet 2, och 1973:1716 skulle avslå propositionen 1973:55 utom i vad gällde kontrollcentralen inom luftfartsverket för norra flyginformationsregionen, statens brandskola, statens brandinspektion och sprängämnesinspektionen,

2. beträffande delegering av beslutsfunktioner m. m. av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c), Oskarson (m) och Mattsson i Skee (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1973:1518, 1973:1703, yrkandet 1, 1973:1705, yrkandet 3, 1973:1707, yrkandet 1, och 1973:1710, yrkandet 1, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anför,

3. beträffande omprövning av mynt- och justeringsverkets lokalisering av herr Nordgren (m) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1714 upphävde beslutet att förlägga den aktuella delen av verket till Eskilstuna och i stället beslutade omlokalisering till Söderhamn,

4. beträffande försvarets forskningsanstalt av herr Eriksson i Arvika (fp) som ansett att utskottet under 13 bort hemställa,

att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

motionerna 1973:1519 i denna del, 1973:1712 och 1973:1715 som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännas vad reservanten anfört,

5. beträffande del av skolöverstyrelsen av herr Eriksson i Arvika (fp) som ansett att utskottet under 16 bort hemställa,
att riksdagen i anledning av motionen 1973:1717 samt med avslag på Kungl. Maj:ts förslag som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännas vad reservanten anfört samt

6. beträffande statens jordbruksnämnd av herr Eriksson i Arvika (fp) som ansett att utskottet under 22 bort hemställa,
att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna 1973:1701, yrkandet 1, och 1973:1706 som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännas vad reservanten anfört.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

1. beträffande ställningstagande till förslagen om de olika myndigheterna av herrar Nordgren (m), Peterson i Linköping (fp) och Oskarson (m),

2. beträffande regionalpolitiska riktlinjer av herrar Nilsson i Tvärålund (c), Stridsman (c) och Mattsson i Skee (c),

3. beträffande genomförandet av omlokaliseringarna inom ramen för ett sysselsättningspolitiskt program av herr Hallgren (vpk),

4. beträffande arméns tekniska skola av herr Oskarson (m),

5. beträffande mynt- och justeringsverket av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c), Peterson i Linköping (fp), Stridsman (c), Oskarson (m) och Mattsson i Skee (c) samt

6. beträffande statens bakteriologiska laboratorium av herr Hallgren (vpk).

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! Inrikesutskottets betänkande nr 22 behandlar frågan om ytterligare omlokalisering av viss statlig verksamhet.

Som bekant fattade riksdagen för nästan exakt två år sedan beslut enligt propositionen 29 år 1971 att myndigheter eller delar av myndigheter med sammanlagt 6 100 anställda skulle omlokaliseras. Många remissinstanser betraktade med rätta det förslaget som ett hastverk med bristfälliga analyser av berörda funktioner samt i avsaknad av erforderligt underlag för en samhällsekonomisk bedömning av förslagets konsekvenser. Bristen på erforderliga kontakter med respektive verk samt bristen på hänsynstagande till och samråd med de personalgrupper som berördes av utflyttning ansåg vi påtaglig. Att vi trots detta, i den då avgivna partimotionen, i princip tillstyrkte förslaget berodde på att vi konstaterat att den närings- och lokaliseringspolitik som dittills bedrivits ej givit

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

önskat resultat. Vi i moderata samlingspartiet ansåg att behovet av ett snabbt förverkligande av en aktiv lokaliseringspolitik var ytterligt angeläget med tanke på arbetsmarknadsläget, speciellt inom allmänna stödområdet. Vårt ställningstagande skedde emellertid med det uttryckliga förbehållet att riksdagen biföll de riktlinjer som vi förordade. Vi krävde tillsättande av en parlamentarisk utredning med representation för de fackliga organisationerna samt ekonomisk expertis, med uppdrag att utarbeta underlag för bedömningen av eventuellt fortsatt decentraliseringsverksamhet samt att framlägga konkreta förslag därom. Någon sådan utredning har inte kommit till stånd. Någon utvärdering av den första utflyttningsstapens följder vare sig för de olika verkens arbetsmöjligheter och effektivitet i fortsättningen eller för utflyttningsorterna har inte presterats. Inte heller har det skett någon analys av effekterna på de statsfinansiella och samhällsekonomiska områdena.

De regionalpolitiska vinster som kan göras av en fortsatt omlokalisering enligt nu föreliggande förslag borde, enligt moderata samlingspartiets mening, ha vägts mot de kostnader och andra olägenheter som en fortsatt utflyttning medför. Man har inte brytt sig om att utreda möjligheterna att uppnå samma eller kanske t. o. m. bättre regionalpolitiska effekter genom andra och effektivare åtgärder. Man har inte heller beaktat möjligheterna att flytta ut beslutsfunktioner i stället för att flytta ut hela verk.

Vi är väl medvetna om de svårigheter som är förknippade med kalkyler av det här slaget. Men vi anser ändå att försök kunde ha gjorts för att uppskatta de vinster och förluster förslaget innebär ur samhälls-ekonomisk synpunkt.

I propositionen har de direkta kostnaderna för den föreslagna omlokaliseringen beräknats till 525 miljoner plus 15 miljoner för ökade årliga driftkostnader. Enligt vår uppfattning i moderata samlingspartiet finns anledning anta att de verkliga kostnaderna kommer att bli väsentligt högre och i vart fall överstiga 1 000 miljoner kronor de närmaste åren på grund av dels investerings- och utflyttningskostnader och dels genom avsevärda effektivitetsförluster föranledda av försämrade kontaktmöjligheter, inkörningsproblem, förluster av värdefull erfaren personal osv. Vårt antagande har klart bekräftats vid uppvaktningar och i skrivelser från berörda myndigheter. Detta kommer senare i debatten att ytterligare belysas av herrar Oskarson och Adolfsson.

Beslutet innebär alltså enligt vår uppfattning ett våldsamt slöseri med skattebetalarnas pengar, samtidigt som allt fler människor i vårt land i dag kräver sparsamhet med statens medel för att i någon mån begränsa skattetrycket.

Herr talman! Med anledning av vad som framkom i går och vid dagens radioutsändning ber jag att få påpeka att en omfördelning av skatteuttaget, som skulle medföra ytterligare belastning av vår företagsamhet och särskilt hårt drabba de mindre och medelstora företagen, de arbetskraftsintensivaste företagen, kan i varje fall inte jag acceptera. Ett sådant förslag medför bara, efter vad jag kan förstå, att man i ännu större utsträckning än hittills kommer att rationalisera och permittera, dvs. det skulle snarare försvåra än förbättra nuvarande läge på arbetsmarknaden.

När det gäller regeringens förslag om gruvdrift i Stekenjokk eller utflyttning av ett fredsförband till Arvidsjaur anförde regeringen samhällsekonomiska kalkyler som stöd för sina förslag. I det fallet ansågs sådana beräkningar värda att ligga till grund för beslutsfattandet. Varför har man inte försökt göra motsvarande beräkningar i det här aktuella fallet? Om oöverstigligen svårigheter verkligen möter att i förväg göra en adekvat samhällsekonomisk bedömning, är det enligt min uppfattning ännu mer angeläget att avvakta resultatet av den utflyttning som redan beslutats. Sedan man kan överblicka verkningarna av etapp I bör man i vart fall ha visst underlag för att göra den nödvändiga samhällsekonomiska bedömningen.

Likaledes har, herr talman, verkens personalorganisationer påtalat de stora problem och svårigheter ur personliga, familjära och miljösynpunkter som förslaget innebär för personalen.

Vi anser att det här är en hänsynslös tvångsförflyttning, som föga rimmar med exempelvis statsministerns uttalande i propositionen 1972:111. På s. 10 sägs: "Både den regionalpolitiska och den fysiska planeringen måste bygga på den enskilda människans behov och önskemål." Vi i moderata samlingspartiet delar uppfattningen, men mycket tyder på att regeringen nonchalerar de enskilda människornas önskemål i samband med detta förslag, liksom i många andra fall.

Med anledning av uppvaktningsarna har vi förstått att det är svårt att med bestämdhet uttala sig om hur stor del av personalen som kommer att medfölja. Den frågan är emellertid av den största betydelse för att bedöma såväl verkningarna och sysselsättningsläget på inflyttningsorterna och de förberedelser man där måste göra som effektiviteten inom myndigheten i dess fortsatta arbete. Om en stor del av personalen – särskilt sådan i nyckelställningar – inte följer med till den nya orten, tvingas man räkna med att effektiviteten i det fortsatta arbetet allvarligt kommer att gå ned för lång tid framåt. Om å andra sidan personalen i stor utsträckning medföljer, blir effekterna på sysselsättningen på den nya orten liten, ja, resultatet kan i vissa fall t. o. m. bli att man ökar arbetslösheten på inflyttningsorten.

Jag vill i det sammanhanget bara kort erinra om att arbetsmarknadsstyrelsen i sitt remissyttrande understrukit svårigheterna att bereda medföljande familjemedlemmar sysselsättning.

Det är förståeligt att den berörda personalen är missnöjd med såväl handläggningen av utredningen som själva utflyttningen. TCO skrev t. ex. att begreppet samråd inte kan användas som beskrivning av vad som förekommit i det här sammanhanget. Jag tror att företagsnämnden vid FOA väl uttryckt vad många av de anställda vid de berörda myndigheterna känner. I dess yttrande heter det, att man "finner det orätt, odemokratiskt och föga jämlikt att en liten grupp människor skall tvingas göra stora personliga uppoffringar för att samhället skall nå en högst tvivelaktig, och i vilket fall icke av delegationen påvisad vinst". Herr Oskarson kommer ytterligare att belysa dessa personalproblem.

Regeringens förslag är alltså, såvitt vi förstår i moderata samlingspartiet, illa genomtänkt. Som exempel kan jag ytterligare nämna omlokaliseringen av enheterna vid SÖ, patent- och registreringsverkets

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

bolagsbyrå samt televerkets byggnadskontor. De föreslås bli omlokalisera-
de, trots att de är föremål för omfattande utredningar, enligt vilka
dessa myndigheter skall omorganiseras, och det är mycket ovissit hur de
kommer att se ut i framtiden. Ja, man har t. o. m. ifrågasatt dessa organs
existens. Regeringen föreslår alltså här en omlokalisering av verksamheten
utan att man vet hur det kommer att se ut vid tidpunkten för
utflyttningen. Då måste det vara rätt svårt för mottagningsorten att
förbereda en sådan inflyttning.

Ett illa förberett och dåligt genomtänkt förslag blir inte bättre därför
att det har ett vackert syfte. Regionalpolitiken och lokaliseringpolitiken
är alldeles för viktiga för att man skall förstöra förtroendet för dessa
åtgärder genom att nu fatta beslut om ytterligare utlokalisering. Vi anser
i moderata samlingspartiet att man skall avvakta till dess erfarenheter
erhållits av etapp nr 1. Till dess skall man pröva andra vägar att lösa
sysselsättningen och lokaliseringpolitiken, t. ex. genom en bättre och
mera realistisk näringspolitik.

Med de orden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reserva-
tionerna 1 och 2 som är fogade till detta betänkande.

Så, herr talman, några ord angående reservationen 3 och ett par
särskilda yttranden.

Regionalpolitikens mål skall enligt vår mening i första hand vara att
skapa sysselsättning i det s.k. allmänna stödområdet och därmed
jämförliga orter.

Jag är därför mycket förvånad över att man i förevarande proposition
föreslagit utlokalisering av verken till i stort sett samma orter som blev
tillgodosedda vid förra etappen och att då liksom nu en mycken liten del
kommer till orter inom allmänna stödområdet.

Exempelvis Hälsingland som tillhör stödområdet och som förra gången
blev helt utan men väl av ledande representanter för regeringspartiet
föreslagits komma i åtanke vid denna etapp har inte heller nu erhållit
någonting alls.

I händelse att vår reservation nr 1 faller och Eskilstuna genom
omlokaliseringen tilldelas arbetsplatser för ytterligare 600 personer anser
jag, såsom jag anført i reservationen 3, att frågan om mynt- och
justeringsverkets placering skall omprövas. Myntverket har som bekant av
utredningen föreslagits bli utlokaliserat till Söderhamn, och med fattiga
tre rösters övervikt avlogs inrikesutskottets dåvarande förslag om att
placera detsamma i Söderhamn. Sysselsättningsproblemen i Söderhamn
är, som framgår av arbetsmarknadsstatistiken, för närvarande minst lika
bekymmersamma nu som då, speciellt på byggnadsområdet, vilket jag
förmodar kommer att bekräftas av herr Östrand som jag ser är anmäld på
talarlistan.

I det särskilda yttrandet nr 5 bekräftar de övriga borgerliga represen-
tanterna i utskottet att deras principiella inställning är att mynt- och
justeringsverket borde ha placerats i Söderhamn, och jag hoppas att dessa
ledamöter kommer ihåg detta vid en eventuell votering.

Slutligen, herr talman, vill jag göra kammaren uppmärksam på vad
som framhålls i det särskilda yttrandet nr 1 men också på ett feltryck i
det särskilda yttrandet. Den sista meningen i den tryckta versionen av

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

yttrandet lyder på följande sätt: "För den händelse vår reservation 1 skulle vinna kammarens bifall kommer vi att stödja yrkanden om avslag på propositionen beträffande enskilda myndigheter." Den meningen skall ha den lydelse som förut finns i den version som vi erhöll för justering, där står det: "För den händelse vår reservation 1 inte skulle vinna — — —."

Sammanfattningsvis, herr talman, ber jag med vad jag här har anfört att få yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 3 samt, om kammaren avslår reservationen 1, bifall till även reservationerna 4, 5 och 6 av herr Eriksson i Arvika m. fl.

Herr PETERSON i Linköping (fp):

Herr talman! Vi som ägnar oss åt politik skall med rätta vara observerade och iakttaga. Det är viktigt att massmedier av olika slag kritiskt prövar vad vi säger och beslutar. Det är nödvändigt att allmänheten, som är vår uppdragsgivare, inte ett ögonblick lämnar oss i fred utan ständigt frågar efter motiv och argument för vårt handlande.

Alla med politiska förtroendeuppdrag vet att denna bevakning både är påfrestande och stimulerande. Utan den skulle inte demokratin leva. Utan den skulle vi fullgöra vår uppgift sämre.

Ingen kan under någon längre tid vara innehavare av politiska förtroendeuppdrag om han inte kan eller vill finna sig i dessa villkor.

Vi har inte rätt att avskärma oss från kritik som ifrågasätter motiv och argument. Men en sak får inte ifrågasättas: iveren att vilja ta del av hela sanningen innan man fattar sitt beslut.

Ingen politiker kan begära respekt för sina åsikter och för sina beslut om han medvetet blundar för fakta och vill undandra sig information.

Samma fakta och samma information leder hos olika förtroendemen till olika beslut. Det är ingenting märkvärdigt med det. Det är också vår uppgift att pröva hållfastheten i argumenten och granska värdet av informationen.

Men ingen får sväva i tvivelsmål om att de beslut som fattas är frukter av ingående överväganden — där alla i sammanhanget relevanta fakta har funnits med.

I den fråga vi i dag diskuterar här i kammaren har detta grundläggande villkor för ett riktigt beslut satts i fråga. Man har från åtskilliga håll påpekat att vi inte har tillräckligt omfattande underlag för att fatta så viktiga beslut som det här är fråga om. Man har också frågat om det möjligen är så att vi inte *vill* få reda på allt, därför att det kanske skulle störa ritningarna för beslut som redan är fattade.

Jag vill inte låna mig till den sortens insinuationer som den senare frågan är ett uttryck för. Jag ifrågasätter inte mina kollegers bevekelsegrunder för det ena eller andra beslutet i den här frågan. Men jag vågar ändå varna för risken att vi genom en förenklad debatt och låsta positioner kan ge stoff åt den farliga föreställningen att våra beslut inte skulle vila på fullgott underlag.

När frågan om den andra etappen av utflyttning av statliga verk behandlats inom folkpartiets riksdagsgrupp har vi kommit till den slutsatsen att det underlag vi har för beslutet inte är tillräckligt. Alltför

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

många frågor som rör personalen, kostnaderna, förvaltningarnas effektivitet m. m. är obesvarade i utredning och proposition.

Majoriteten av folkpartiets riksdagsgrupp biträdde riksdagens beslut om en första etapp av utflyttning av statliga verk. Trots att det också då fanns allvarliga invändningar mot beslutsunderlaget ansågs värdet av att skaffa erfarenhet även av utflyttning av *hela* verk så värdefull att det för de flesta tog över i och för sig berättigade invändningar.

Nu är läget annorlunda. Förberedelserna inför genomförandet av denna första etapp går för flera av verken in i sitt slutskede. De två tre närmaste åren skall flyttningen ske. Aktiviteten i verken, hos mottagande kommuner och hos hundratals familjer är hög inför en flyttning som för alla inblandade parter är av genomgripande betydelse.

Osäkerheten om hur det skall avlöpa och spänningen inför allt det nya är självklart mycket stora. Skall farhågorna om försämrad service från verken besannas eller skall de visa sig överdrivna? Och framför allt, hur skall alla problem som hänger samman med personalens och deras familjers omställningar lösas? Man kan ställa upp långa listor med frågor som man borde ha besvarade allteftersom den första etappen genomförs.

Mot denna bakgrund är det naturligt att många vill vänta litet med fortsättningen. Nog verkar det här vara att hasta mer än vad som är klokt och nödvändigt att redan nu besluta om en andra etapp.

Det är emellertid inte bara alla dessa erfarenheter som behöver avvaktas. Det är också kompletteringar i utredningsmaterialet som måste göras och som borde ha varit avklarade redan innan propositionen skrevs. Jag tänker på den alternativa metoden att geografiskt sprida arbetstillfällena och beslutanderätt inom den centrala förvaltningen – att decentralisera i stället för att bara byta placeringsort för ett helt verk.

I partimotionen från folkpartiet i samband med första etappen påpekades, som så många gånger förr, vikten av att decentralisera den statliga förvaltningen. I motionen ströks under att decentraliseringsalternativet på sikt sannolikt innebär större regionalpolitiska effekter än utlokalisering.

Förra året väcktes en separat motion, i vilken folkpartiet krävde att alla verk som inte berördes av utflyttningsbeslutet 1971 skulle få i uppdrag att själva utreda vilka möjligheter man ansåg sig ha att decentralisera sin verksamhet. Vi nämnde då att direktiven för en sådan utredning borde gå ut på att begära verkens syn på utsikterna att flytta ut upp till 80 procent av sin verksamhet från Stockholm.

Det är inget tvivel om att de interna utredningar som gjorts i några verk stärkt oss i övertygelsen om att decentraliseringsvägen är den rätta för att nå alla de mål som kan ställas upp för en minskning av den centrala statliga förvaltningen i Stockholm. Se på resultaten av utredningarna i televerket, vägverket och domänverket! I samtliga dessa verk har man bett att få gå den vägen för att förena en bantning av verksamheten i Stockholm med en effektivisering av förvaltningen. Det råder inget tvivel om att dessa vällovliga strävanden från verkets sida äventyras om vi nu beslutar i enlighet med propositionens förslag.

Låt mig, herr talman, få peka på åtminstone fyra viktiga krav som kan uppfyllas bättre med decentraliseringsalternativet:

För det första ger det bättre möjligheter att sprida arbetstillfällena i förvaltningen över hela landet. Inget primärt centrum behöver bli utan, såsom nu sker. Dessutom kan åtskilliga beslut och arbetsuppgifter förläggas till våra 280 kommuner i stället för centralt i ett verk.

För det andra kan man ta större hänsyn till personalens individuella önskemål. Genom att man låter varje verk göra en omorganisation efter sina speciella förutsättningar kan genomförandet ske i etapper och förläggas så i tiden att det bättre sammanfaller med naturliga avgångar, makes förvärsarbete, barnens utbildning etc.

För det tredje leder med stor sannolikhet en decentralisering av förvaltningen till en effektivare förvaltning. Jag vill erinra om televerkets och domänverkets interna utredningar, som just syftade till att öka verkens effektivitet. Svaret på frågan: Hur skall verken bli effektivare? är decentralisering.

För det fjärde och slutligen innebär decentraliseringen ett mera spritt beslutande, dvs. ökad närdemokrati. Ansträngningarna i detta syfte får inte mattas därför att vi flyttar de centrala ämbetsverken. Jag vill erinra kammaren om att ökad uppmärksamhet på denna fråga krävs av folkpartiets, centerpartiets och moderata samlingspartiets ledamöter i reservationen 2.

Vi har sammanfattningsvis möjligheter att förena alla goda syften om vi väljer decentraliseringsalternativet. Det är en gåta för mig att man har blundat för detta.

Det råder inget tvivel om att det är det regionalpolitiska motivet – en dämpning av expansionen i Stockholm och en jämnare fördelning av arbetstillfällena också inom den statliga förvaltningen – som spelat den avgörande rollen i den här frågan. Som jag redan påpekat skulle man få en ännu jämnare fördelning av arbetstillfällena om man valde decentraliseringsalternativet.

När man ser till den regionalpolitiska effekten måste man dessutom fråga sig om vi möjligen skulle kunna få fler arbetstillfällen med de medel som nu ställs till förfogande. Det är ett resonemang som tyvärr lyser med sin frånvaro både i utredningen och i propositionen. Ändå borde ju det vara en tanke som slår varje ekonomiskt lagd människa: Finns det en billigare väg att nå samma eller bättre mål?

Låt mig till slut peka på några uppgifter som finns i den proposition som vi skall diskutera om en vecka – den om de regionalpolitiska medlen. Där anges att vi sedan en mer aktiv regionalpolitik började bedrivas 1965 skapat 18 000 arbetstillfällen för knappt 2 miljarder kronor. Det mesta av de medlen är dessutom lån som kommer att betalas tillbaka till staten.

Även om detta i och för sig inte är något häpnadsväckande gott resultat så visar det möjligen att vi är på rätt väg.

Men jämför man detta med kostnaderna för en omflyttning av 3 800 tjänster som om allt räknas med snarare ligger över än under 1 miljard kronor så måste tveksamheten öka.

Jag vill med det här inte ha sagt att varje motiv saknas för utflyttning av hela verk. Jag har bara velat stryka under att det finns många viktiga aspekter som inte har blivit belysta och som därför motiverar att vi

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

skjuter på ställningstagandet tills en sådan komplettering skett. Av den anledningen anser jag att frågan bör återremitteras till fortsatt utredning och yrkar därför bifall till reservationerna 1 och 2.

Herr NILSSON i Tvärålund (c):

Herr talman! När riksdagen 1971 beslutade om den första etappen av utflyttningen av statliga verksamheter rådde stor politisk uppslutning kring meningen att den borde följas av en andra etapp. Denna mening hade närmast formen av en beställning. Såväl den första som den andra utlokaliseringsetappen har förordats av en stark remissopinion. I stort sett gemensamt för remissopinionen är dock att man anser att den egna verksamheten inte skall bli föremål för utflyttning.

I de riktlinjer och målsättningar för den kommande regionalpolitiken som riksdagen tog ställning till före jul i fjol var det också stor uppslutning från alla partier kring att utlokalisering av statliga verksamheter var ett av medlen att ernå bättre regional balans.

Den mycket starka befolkningstillväxten i Stockholm har inte minst under 1960-talet bestått i en expansion av den statliga förvaltnings- och administrationsapparaten. Tre fjärdedelar av den förvärvsarbetande befolkningen i Stockholm arbetar inom administrations- och tjänstesektorn. Det har från alla politiska partier uttalats att man vill dämpa storstädernas och inte minst Stockholms tillväxt. Trots den påtagliga näringsmässiga ensidigheten i Stockholm måste man dock konstatera att dess arbetsmarknad är den mest attraktiva i hela landet. Med vanlig rörlighet och avgång inom denna arbetsmarknad bör det finnas rimliga möjligheter i Stockholm för de flesta statstjänstemän som inte flyttar med till de nya orterna att få ett lämpligt arbete.

För centerns del är denna utflyttning av statliga verksamheter primärt en fråga om utflyttning av arbetstillfällena och inte av människor — jag vill understryka detta. Det är givetvis lika svårt att flytta från en ort där man anpassat sig och där man trivs oavsett var orten ligger. Det gäller naturligtvis också Stockholm.

1971 engagerade vi oss mycket starkt för att så långt möjligt eliminera de personliga olägenheterna med utflyttningen. Vi har också tagit upp denna fråga i år. Det gäller oavsett om de anställda flyttar med till de nya orterna eller utnyttjar möjligheten till omflyttning till nytt arbete i Stockholm. I 1971 års utskottsbetänkande gav också uttryck för detta. Dessa strävanden har fullföljts genom statens personalnämnd och genom andra organ.

Från personalorganisationerna har uttryckts att man uppnått rimliga förhandlingsresultat. Särskilda insatser görs såväl för personal som flyttar som för dem som vill stanna kvar. Ändå är det ju alldeles klart att inte alla problem kunnat bemästras. De personliga situationerna kan vara av tusen och ett olika slag. Så är det för oss alla i vårt samhälle. Samhällets resurser att lösa alla problem är begränsade. Det gäller också de anställda i de verksamheter som nu föreslås bli utlokaliserade.

Vi har i vårt land en inte så liten otrygghet på grund av förändringar i näringsliv och samhälle. Strukturförändringen i jord- och skogsbruk är ett exempel. Den har berört hundratusentals människor med betydande

personliga tragedier som följd i vissa fall. Större och mindre företag läggs ner med ibland stora återverkningar för enskilda. I Karlskrona förändrades t. ex. situationen radikalt för ca 4 000 människor, när varvet där måste läggas ned. I och för sig är ju inte det någon tröst för alla dem som trots de särskilda åtgärderna ändå känner sig drabbade genom verksutflyttningen.

Ett föränderligt samhälle skapar svårlösta problem, som i enskilda fall inte är möjliga att tillfredsställande bemästra. Det finns anledning att beklaga detta. Jag vill dock slå fast att vi från centern är angelägna om att lösa dessa problem så långt det går. I detta sammanhang vill jag inte använda argumentet att vissa statstjänstemän har skyldighet att flytta med arbetsuppgiften. Vi har inte sett problemen från den utgångspunkten. De politiska partierna var förra gången eniga om att det inte kan ankomma på någon annan än statsmakten att besluta om lokalisering av statliga verksamheter. Ingen torde väl heller i dag ifrågasätta denna rättighet utifrån helhetens och samhällets bästa.

Även denna gång har inrikesutskottet trots tidspress avsatt tid till hearings. Naturligtvis har då såväl personalfrågor som verksamhetens framtida effektivitet främst berörts. Jag tvivlar inte på de uppbyggandes ärliga övertygelse och avsikter. De är säkert de allra bästa. I de enskilda fallen tycker jag dock att det ibland har varit svårt att bedöma den praktiska verkligheten och sakinnehållet i en del uttalanden. Man får ju inte helt utesluta att vissa framförda motiv – utan direkt avsikt, det vill jag gärna också understryka – kan ha överbetonats och betraktats från så att säga den ena partens synpunkt. I något fall har vi haft möjlighet att ta del av olika meningsriktningar. Det är onekligen berikande även i dessa sammanhang. Kontakter av olika slag och verksamhetsmönster för de utlokaliserade verken kommer naturligtvis att i vissa fall förändras. Jag vill inte utesluta att överkostnader i en del fall kommer att uppstå. De får då vägas mot de fördelar man vinner med utflyttningen. Förmodligen kommer den nya verksamheten efter en tid att ha anpassat sig ganska bra. Vissa exempel från det enskilda näringslivet visar detta.

I något fall kan vi ha huggit i sten, när vi trots varningar från vederbörande personal ändå har biträtt propositionen. Från oppositionssidan har vi inte haft någon insyn i utredningsarbetet, och det är ju på det stadiet man har möjligheter att tränga in i den praktiska verkligheten. Jag beklagar att inte parlamentariker har givits denna möjlighet. Att vänta till dess erfarenheter vunnits skulle förskjuta genomförandet av denna andra etapp fram till mitten av 1980-talet. Osäkerheten och ovissheten hade då kvarstått hos många verk och skulle menligt ha påverkat deras verksamhet.

Kostnaderna för utflyttningen anges i propositionen till 420 miljoner kronor i investeringskostnader och 100 miljoner kronor i flyttning-kostnader. Nedgången i produktionen och sämre effektivitet uppskattas i propositionen till 15 miljoner kronor i initialskedet och beräknas avta efter hand. Personal som besökt utskottet har sagt att alla dessa belopp är för lågt beräknade. Utredningsmannen herr Vinde uttalade i utskottet att samtliga berörda verk hade fått i uppgift att göra ekonomiska beräkningar men i allmänhet tagit ganska lätt på den uppgiften. Endast i ett

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

fall, jag inte nu erinra mig vilket verk det var, hade man lagt ned ett grundligt arbete för att få fram en realistisk siffra. Den visade sig ligga under den utredningsmannen beräknat. Även på det här fältet står alltså uppgift mot uppgift. Det är svårt för en i dessa speciella problem icke initierad att få en objektiv bild.

Redan 1963 uttalade den dåvarande lokaliseringsutredningen att den statliga förvaltningen var mycket trångbodd och splittrad inom Stockholmsområdet. Samma förhållanden råder också nu. Mycket stora nybyggnadsbehov förutses om inte statliga förvaltningar flyttas ut. Det är ett känt förhållande att det är betydligt dyrare att bygga i Stockholm än flerstädes i övriga landet. Man kan därför räkna med att det här inte är fråga om en nettokostnad för nybyggen på 420 miljoner kronor. Dessutom byggs vissa lokaler för kommunalt behov samman med lokaler för statliga behov, som det ändå skulle varit nödvändigt att bygga i Stockholm. En viss vinst bör t. o. m. kunna göras på grund av att man slipper bygga dyrt i Stockholm. I vissa fall har verk som föreslås bli utflyttade nyss flyttat in i nya lokaler. Det är förståeligt om de anställda i de fallen upplever en utflyttning nu som negativ och som exempel på mindre god planering.

Risken för nedgång i effektiviteten under flyttningsskedet är uppenbar men bör nog inte överdrivas. Effektiviteten på den nya orten jämförd med effektiviteten om verksamheten legat i Stockholm är svårbedömlig. Jag tror dock att man inte kan utgå från, som det påståtts från en del håll, att den i övervägande antalet fall blir sämre. På plussidan har man dessutom att räkna med vad verksamheten kommer att betyda för en differentiering av arbetsmarknaden på den nya orten och vad det betyder att denna ort får ett antal nya arbetstillfällen. På flera av orterna kommer också utflyttningen att ha stor betydelse för utvecklingen av den högre utbildningen där, t. ex. FOA:s och SBL:s utflyttning till Umeå.

Till sist, herr talman, några ord om reservationen 2 rörande den framtida decentraliseringen av statliga verksamheter. Den nu ifrågasatta utlokaliseringen är endast en geografisk utlokalisering. Den primära frågan för oss i centern är en decentralisering av statliga funktioner till kommunal nivå och länsnivå. Vi är övertygade om att vårt samhälle skulle fungera bättre om en sådan decentralisering gjordes. Det är i de allra flesta fall mest rationellt att ha ledningsfunktionerna för riksuppgifter i huvudstaden. De allra flesta verken kommer också i framtiden att ligga där. Samma förhållande gäller så gott som alla riksomfattande närings- och fackliga organisationer och institutioner. Enligt centerns mening kan emellertid mycket som nu handläggs centralt i Stockholm, såväl av staten som av andra, mycket väl och med bättre effekt decentraliseras ut till regionerna och kommunerna. Från flera av de statliga verken har vid deras kontakter med inrikesutskottet framkommit samma mening. Det är enligt vår uppfattning inte bara fråga om att decentralisera funktioner utan också, och inte minst, beslutanderätt.

Det skulle vara utomordentligt värdefullt, enligt vår mening, för länsdemokratiutredningen att ta del av ett ambitiöst utredningsarbete inom de statliga verken för att utröna vilka uppgifter som med fördel kunde decentraliseras. Även utskottsmajoriteten ställer sig i princip

positiv till en decentralisering men vill inte fatta det enligt vår uppfattning naturliga beslutet att ge länsdemokratiutredningen det mest genuina material man kan tänka sig genom att låta verken själva framlägga alternativ till en utflyttning i form av förslag till decentralisering av verksamheten.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 2 och i övrigt till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar Torwald och Persson i Heden samt fröken Pehrsson (samtliga c).

Herr LÖVENBORG (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna har i alla sammanhang där verksutflyttning varit aktuell sökt framhålla att den i vart fall inte är någon regionalpolitisk åtgärd av tyngd och betydelse.

Det är fel när man från regeringshåll söker skapa det intrycket, och det är lika fel när regionala politiker på hemmaplan agerar precis som om livet och framtiden hänger samman med frågan om den egna bygden kan få ett statligt verk – liksom en skänk från ovan.

Vi kommunistar ser hur bockfoten tittar fram under moder Sveas kjortelfäll. Regeringen har ett självklart intresse av att framställa omlokaliseringen av viss statlig verksamhet som en mycket tung regionalpolitisk åtgärd. Man känner trycket från en folkopinion som med all rätt vredgas över den avfolkning och utarmning som har drabbat hela länsdelar, en utarmning som har sanktionerats och befrämjats av den sittande regeringen.

Det är en hård kritik, som måste svida i skinnet på de ansvariga, och den svedan söker man nu lindra genom åtgärder som man tror kan bidra till att sänka temperaturen några grader i områden där kritiken är störst, där även de troende vacklar inför trycket av de väldiga regionala problem som tornar upp sig. Det är därför man lägger fram en riksplan som i grunden ingenting förändrar. Det är därför man går in för omlokalisering av statliga verk, vars andra ctapp riksdagen nu diskuterar.

Men regeringen får också erfara sanningen i det gamla ordspråket om att "hur man än vänder sig har man ändan bak". Visserligen gör man nu å ena sidan en del lokala förtroendemän lika lyckliga som Israels barn när det regnade manna från himlen, men å andra sidan har man skapat en proteststorm från tjänstemän och andra här i Stockholm – en opinion mot regeringen som moderater och folkpartister begärligt slickar i sig.

I reservationerna är visserligen både moderater och folkpartister tämligen stillsamma, men i deras tidningar och i vissa andra sammanhang har det varit mycket larmande, mycket talande och skrivande om vilken eländig situation de berörda tjänstemännen hamnar i.

Men vi har länge haft en annan typ av tvångsförflyttning – en tvångsförflyttning i massomfattning som har pågått under många år. Det har rört sig om vanliga arbetare. Då har också folkpartiet och de moderata tigit och samtyckt. Den tystnaden liksom den omsorg man nu har utvecklat inför en annan typ av arbetskraftsförflyttning är verkligen talande.

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

Däremot är reaktionen från de berörda tjänstemännen själva mera respektabel. Att tvingas flytta mot sin vilja är alltid någonting negativt, oavsett det gäller flyttning från Pajala till Trollhättan, från Stockholm till Umeå eller vilken ort det nu kan handla om.

Från vpk:s sida vill vi betona hur viktigt det är att myndigheterna tar största möjliga hänsyn till berörd personal, att man inte stelbent klampar fram. Ett av de problem vi har pekat på är att utflyttningen kan skapa nya sysselsättningsproblem, framför allt för kvinnorna, de kvinnliga moatjéerna.

I en stencil som riksdagsmännen fick i sina fack för en tid sedan citerar en av de aktionsgrupper som har varit i verksamhet några meningar som Olof Palme uttalade vid den socialdemokratiska partikongressen 1972:

”Det stämmer inte med våra principer om rättvisa att kvinnan ständigt skall stå tillbaka på arbetsmarknaden, att kvinnorna alltid skall ha lägre löner och sämre trygghet, sämre utbildning – allt under motiveringen att kvinnan skall återgå till hemmet och få sin försörjning av någon annan.”

Statsrådet Löfberg har i direktiven till en utredning om kvinnans situation i statsförvaltningen sagt följande: ”Jag vill för egen del framhålla att de offentliga arbetsgivarna har ett stort ansvar för utvecklingen mot jämställdhet, för utvecklingen mot jämställdhet mellan män och kvinnor på arbetsplatsen. Staten som arbetsgivare bör därför inom ramen för sin personal- och lönepolitik pröva vilka ytterligare åtgärder som kan behöva vidtas i syfte att skapa jämställdhet mellan män och kvinnor.”

Jämställdhet måste självfallet också innebära samma chans till arbete. Regeringen har lagt fram ett förslag som nu behandlas och måste givetvis erinras om sitt ansvar för att frågor av den typen blir lösta på ett för personalen acceptabelt sätt.

Jag vill emellertid passa på att säga att den grupp som nu är aktuell för förflyttning är en sällsynt gynnad kategori i jämförelse med den stora massan utlokaliserade. I mitt län har folk så länge jag kan minnas, och säkert långt tidigare, levt under hotet att få flytta, vare sig de har velat eller inte. Den utflyttningen har tvingats fram av storkapitalet, den har administrerats och befrämjats av regeringen, som i det fallet har haft fullt stöd av både folkpartister och moderater. Det är en utlokalisering som har genomförts i massomfattning, och den har skapat tusen och åter tusen mänskliga tragedier.

De arbetare som har sparkats i väg med enkel biljett har inte haft något val. Möjligen har de haft valet mellan att flytta och att svälta ihjäl. Där har det inte varit frågan om någon bedömning av familjens totalsituation, om exempelvis den ena parten i familjen har kunnat få jobb på utflyttningsorten. Man har inte haft någon klagomur. Motspänstiga har fått stämpeln arbetsvägrare och blivit utstämplade från sina kassor.

Den kategorin utlokaliserade har inte heller haft någon möjlighet att ställa krav på viss bostadsstandard, social service eller liknande. Ofta har de hamnat i en baracktillvaro av så deprimerande karaktär att ingen myndighet skulle ens drömma om att erbjuda något liknande till de

tjänstemän som nu är aktuella för förflyttning. De har inte haft några garantier för säkert, långvarigt och välbetalt arbete.

För den kategori som nu aktuell är situationen precis tvärtom. De kommuner som skall ta emot de här verken har tävlat om att erbjuda de bästa möjliga villkor. Ja, man har bildligt talat rullat sig i stoftet för att ordna allt så bra som möjligt. Som skottspolar har kommunalmännen avlöst varandra med uppvaktningar, och dragkampen mellan de olika kommunerna har ibland fått sådana yttringar, att man med fog kan tala om ett löjets skimmer över tillställningen.

Med det sagda menar jag självfallet inte att hänsynslösheten gentemot hundratusentals norrlänningar och andra tvångsförflyttade arbetare skulle kunna tjäna som något försvar för ett dåligt hänsynstagande gentemot den personal som nu är aktuell för förflyttning. Tvärtom menar vi i vpk att all möjlig hänsyn till verkspersonalen måste tas – just sådan hänsyn som icke har tagits när det gäller den verkligt omfattande tvångsförflyttning som har pågått i flera decennier.

Vi är emellertid i princip anhängare av en geografisk decentralisering inom den statliga förvaltningen. Alla statliga verk behöver inte ligga i Stockholm!

Utflyttningen får vissa positiva effekter. Dit hör bl. a. att utflyttningarna hejdar den kraftiga personaltillväxten inom offentlig förvaltning i Stockholm. Dit hör vidare att man motverkar att Stockholm i allt större utsträckning förvandlas till en tjänstemannastad. Dit hör också att arbetsmarknaden på utflyttningssorten blir något mera differentierad, och dit hör förhoppningen att statlig utlokalisering i någon mån kan tvinga privata konsult- och dataföretag att söka sig ut i landet.

Det kommer förmodligen att sägas här i debatten – och det är riktigt – att det också finns uppenbara Stockholmsproblem, bl. a. när det gäller arbetsmarknaden. Men de problemen har ju inte skapats av utflyttningen av de statliga verken. Orsaken är framför allt att det har skett en snedvridning av regionens arbetsmarknad. Bara sedan 1960 har antalet sysselsatta inom tillverkningsindustrierna minskat med nästan en fjärdedel. FCO i Stockholm har tagit upp de problemen i en skrift som bär den talande titeln ”Blir Stockholm en region utan arbetare?” Det finns alltså skäl till åtgärder som kan bidra till att åstadkomma normalare proportioner.

Samtidigt som vi framhåller att vi är för en geografisk decentralisering av den statliga förvaltningen vill vi hårt och bestämt polemisera mot uppfattningen att det skulle vara något betydelsefullt regionalpolitiskt grepp. Utflyttningen av de statliga verken skapar ingen ny sysselsättning av betydelse. Arbetsplatserna är redan intecknade.

De regionala problemen måste lösas genom åtgärder av helt annat slag. Om man räknar med en naturlig befolkningsökning krävs det – enbart för de s. k. skogslänen, och det visar problematiken – ett tillskott på minst 60 000 arbetstillfällen fram till 1980 enbart för att klara regeringens i och för sig otillfredsställande målsättning, som inte räknar med att man skall behålla den naturliga befolkningsökningen och ännu mindre med att man i de regionerna skall ha samma sysselsättningsgrad som i de högindustrialiserade delarna av vårt land.

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

Vad som nu sker är att man i två etapper genom den här omlokaliseringen av de statliga verken flyttar ut cirka 10 000 arbetstillfällen. Det bryter inte trenden. Strömmen till vissa av storfinsans utvalda koncentrationsorter kommer däremot att fortsätta.

För att klara problemet med sysselsättningen och den regionala obalansen krävs det en helt ny politik. Den koncentrationspolitik som under de senaste decennierna har präglat vårt land beror på att samhället inte har skaffat sig kontrollen över investeringarna, att man har accepterat den kapitalistiska koncentrationsprocessen. Det har inte funnits plats för den totala samhällsekonomiska kalkylen. Planeringens innehåll och huvudtendens har inte rymt folkflertalets behov och önskemål. Därför har det skapats väldiga människomyrstackar. Därför har hela regioner utarmats.

Men i dagens läge måste det också stå klart att det inte bara handlar om koncentrationen till vissa områden. Nu råder det en mycket betänklig stagnation i sysselsättningsutvecklingen över huvud taget. Vad man tidigare kallade Norrlandsproblemen har spritt sig över hela landet. Också regioner som tidigare kännetecknades av en snabb ekonomisk tillväxt och underskott på arbetskraft har nu en omvänd situation.

Vänsterpartiet kommunisterna slåss för målsättningen att varje län skall ha full och effektiv sysselsättning utan avfolkning, och i det särskilda yttrandet av herr Hallgren framhåller vi också vilka åtgärder som måste vidtas. För oss och för många andra står det i dagens läge klart att vi har att se fram mot sysselsättningsproblem av sådana dimensioner att man inte kommer att kunna hålla arbetslösheten vid nuvarande nivå och ännu mindre ha möjlighet att skapa full sysselsättning – dvs. om inte helt andra metoder kommer till användning än för närvarande. Vi anser att sysselsättningens och den regionala obalansens problem måste lösas genom ett snabbt utarbetande av ett statligt industrialiseringsprogram, genom ett statligt uppbyggande av nya framtidsbetonade industrier och genom en djärv utbyggnad över huvud taget av den statliga industrisektorn i vårt land.

Vi vet att kapitalismen varken vill eller kan skapa regional balans. Det står nu också klart att den är oförmögen att skapa den nödvändiga tillväxten i sysselsättningen. Av det måste man dra de praktiska slutsatserna.

Det räcker inte med marginella lösningar av det slag som man nu sysslar med. När det gäller att skapa en halv miljon nya arbetstillfällen, att få slut på avfolkningspolitiken och utarmningen av skogslänen, räcker det inte med att lokalisera ut ett och annat statligt verk och tro att en förnöjsamhetens sky skall breda ut sig över bygder och människor.

Gustaf Fröding skrev en dikt som heter Ve. Jag tycker den passar bra i sammanhanget. Där finns bl. a. följande rader:

Ve därför och trefalt ve
över dem som oss stenar ge
när de skulle giva oss bröd
och ge halmstrån åt oss till stöd.

Ve därför och ve igen
över himlande dunkelmän
som för sanning oss humbug ge
ve er hycklare, trefalt ve.

Nr 94

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

Med det vill jag ha sagt att trots att vi från vårt håll principiellt är för utflyttningen av de statliga verken och därför yrkar bifall till utskottets förslag, så kan vi under inga förhållanden karakterisera det som någon kraftfull regionalpolitisk åtgärd i en tid då hela bygder praktiskt taget ropar efter industriell expansion och förnyelse.

Det är ungefär detsamma som att giva hungrande stenar i stället för bröd.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Debatten här i dag liknar inte mycket den som har förekommit i massmedia, när man där diskuterat omlokaliseringen av statliga verk. Debatten här präglas, tycker jag, av en återhållsamhet i motiveringarna för t. ex. uppskov – det gäller anförandena från såväl herr Nordgren som herr Peterson i Linköping. Kanske det beror på vad herr Peterson i Linköping sade att politikerns uppgift är att söka sanningen. Men då kommer omedelbart nästa fråga: Vad är sanningen i det här sammanhanget? Även om politikerns uppgift är att söka sanningen, tror jag – det vill jag säga redan inledningsvis till dem som står för reservationen 1 – är det också hans uppgift i en representativ demokrati att ta ställning, även om det ibland kan vara besvärligt och om man vill skicka med en brasklapp att ta till i framtiden.

I det här fallet har det för mitt vidkommande inte varit särskilt svårt att ta ställning, när jag liksom utskottsmajoriteten har accepterat propositionens förslag, och det skall jag försöka motivera i det följande.

När vi den 26 maj 1971 diskuterade förslaget om utlokalisering av statliga verk var utskottet fullständigt enigt i princip om att utlokalisering skulle äga rum. Det fanns reservationer på vissa punkter, dock icke när det gällde förslaget i stort. Dessutom var också utskottet enigt om att man hade att motse en ny utlokalisering, därför att det av propositionen framgick att delegationen fortsatte sitt arbete. Inte heller mot denna syn och uppfattning fanns några skilda meningar i utskottet; en avvikande mening omfattades endast av ett fåtal här i riksdagen. Däremot hade många motionärer begärt att riksdagen skulle ta hänsyn till deras ort, till deras region, vid den fortsatta utlokaliseringen av statliga verk.

Utskottet sade då att man icke i anledning av dessa motionsyrkanden ansåg det lämpligt att peka ut vissa orter som mottagare vid fortsatta utlokaliseringar. Man underströk samtidigt att vissa regioner, bl. a. de fyra nordligaste länen och sydöstra Sverige, borde komma i åtanke vid kommande omlokalisering. Det förhållandet att riksdagen godtog dessa principer visar ju att alla var överens om att det skulle komma en andra etapp. Men sedan 1971 har det, av skäl som jag inte kan finna några speciella motiv för, skett en omvärdering inom folkpartiet och moderata samlingspartiet. Ja, inom folkpartiet har man även i denna fråga delade meningar då utskottets ordförande, som tillika är andre vice ordförande i

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verksamhet*

folkpartiet har en annan uppfattning än den som framkommit i partimotionen. Det är ganska typiskt för hela den regionalpolitiska debatten att alla är så intresserade av regionalpolitik fram till det ögonblick då man skall fatta beslut. Om det då visar sig att regionalpolitiska insatser medför olägenheter på andra områden försöker man dra sig tillbaka direkt. Då går de egna intressena före och viljan att syssla med regionalpolitik blir bara en läpparnas bekännelse. Utskottsmajoriteten är helt på det klara med att en omlokalisering av statliga verk medför personliga omställningsproblem och att den även kan drabba verkens organisatoriska verksamhet. Men när vi har försökt väga ihop för- och nackdelar har vi kommit fram till att från samhällsekonomins synpunkt är en omlokalisering en riktig åtgärd. Jag kommer senare att utförligare behandla personalproblemen.

Mot bakgrunden av vad jag sade om viljan till regionalpolitiska åtgärder via en omlokalisering av statliga verk kan det kanske vara lämpligt med en liten historieskrivning. Redan 1941 föreslog riksdagens revisorer i sin berättelse att statliga ämbetsverk skulle lokaliseras utanför Stockholm. Utredningen angående näringslivets lokalisering lade år 1951 fram ett betänkande som även behandlade lokalisering av statlig verksamhet. Denna utredning kom fram till att nära nog samtliga statliga verk bedriver en verksamhet vars förläggning har lokaliseringspolitisk betydelse. Herr Lövenborg, herr Nordgren och herr Peterson har sagt att detta kanske i och för sig inte är någon lokaliseringspolitik eller regionalpolitik. Men sett mot bakgrunden av att man bedriver en verksamhet vars förläggning har lokaliseringspolitisk betydelse tycker jag ändå det är ett riktigt antagande. 1955 års långtidsutredning diskuterade bl. a. utflyttning av delar av statlig verksamhet som ett medel att dämpa Storstockholms tillväxt. 1957 tillkallades en lokaliseringsutredning och denna lade fram förslag år 1963 där man framhöll att i princip kunde all statlig verksamhet vara möjlig att flytta ut. Förslaget berörde 120 statliga verksamhetsgrenar med närmare 30 000 anställda. Av 125 remissinstanser var 100 helt negativa till förslaget. Detta ledde till att någon åtgärd från statsmakternas sida icke kom till stånd. Så kom vi fram till år 1971 och då äntligen fattades beslut om att flytta ut 34 myndigheter eller delar av myndigheter med ca 6 100 anställda. De skall flytta ut till 13 orter. Förberedelsearbetet med denna etapp är nu i full gång.

I diskussionen för två år sedan sade jag att jag försökt få reda på om något liknande förekom internationellt sett. Då hade jag inte lyckats. Men nu har jag fått fram att det finns vissa erfarenheter i utlandet. I Storbritannien har man flyttat ut statliga verk till Wales, Skottland och norra England. För närvarande arbetar en ny utredning som har en ambitionsnivå att flytta ut mellan 50 000 och 60 000 tjänstemän i centralförvaltningen från London. I Holland har regeringen redovisat förslag om att flytta ut 25 000 tjänstemän från Haag under de närmaste tolv åren. Beslut om en första etapp är redan fattat och berör 6 500 tjänstemän som skall flytta under de närmaste 4–5 åren. Utlokaliseringen sker främst till norra Holland och provinsen Limburg. I Frankrike pågår successiva utflyttningar. Utrikesdepartementets administrativa avdelning har t. ex. flyttat upp ungefär 40 mil från Paris. På Irland har frågan om

utlokalisering börjat att studeras.

Varför gör man utlokaliseringar här i Sverige och i utlandet? Ja, det är en fråga man kan ställa sig, och jag tror att svaret finns i det påpekande jag redan citerat och som gjordes av utredningen om näringslivets lokalisering, nämligen att nära nog samtliga statliga organ bedriver en verksamhet vars förläggning har lokaliseringspolitisk betydelse. Vill man bedriva en aktiv lokaliseringspolitik, där omlokalisering av statlig verksamhet bara är en del, måste man nog också acceptera att statliga organ flyttas till andra regioner och på sätt förstärker deras arbetsmarknad. Detta i sin tur hoppas vi skall vara den injektion, som gör dessa regioner attraktiva även för det privata näringslivet och för exempelvis den producentkooperativa föreningsrörelsen.

I propositionen framkom, vilket utskottet understryker, att någon ytterligare omlokaliseringssomgång av det omfattande slag som är fallet med de två föreslagna etapperna inte bör komma i fråga. Därmed har man förmodligen tillgodosett de yrkanden som framförts i bl. a. motion 1973:1675. Jag tror också att detta understrykande är viktigt, även mot bakgrunden av att personalens intresse så långt som möjligt skall tillgodoses. I reservation nr 1 till utskottets utlåtande, som herrar Nordgren, Peterson i Linköping och Oskarson står bakom, vill man ha ett avslag på propositionen och ett uppskov med ställningstagande om ytterligare omlokalisering. Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att det bara är fråga om ett uppskov. Vad innebär det för personalen? Vad jag kan se kommer de att få leva i ovisshet en tid framåt, exempelvis till mitten av 1980-talet, som herr Nilsson i Tvärålund sade.

Även om man kanske kan vinna tillfällig popularitet genom att begära uppskov med ett beslut, har jag den bestämda uppfattningen att det skulle vara olyckligt, inte bara för den personal som berörs av andra etappen, utan även för dem som omfattas av första etappen, vilken nu är i gång. Jag grundar min bedömning på de möjligheter som skall finnas för berörd personal att få omplacering till annat statligt verk om de inte vill flytta med. Det senare är ett led i en aktiv personalpolitik, som staten för i dessa sammanhang. Om man som reservanterna vill, skjuter upp beslutet, kan det leda till att personalen i ett omlokaliseringsverk söker sig till ett av de nu aktuella verken och därefter om några år blir föremål för ett nytt beslut. Nej, jag tror att även personalen vid närmare eftertanke anser att det är bättre med ett beslut nu, så man vet vad man har att rätta sig efter i stället för att skjuta upp avgörandet några år framåt. Jag skulle ha större respekt för reservationen om man direkt sagt ifrån att någon mer omlokalisering icke skall äga rum, utan att det fick vara nog med den första etappen. Då hade man icke skapat osäkerhet om sin ståndpunkt, utan i stället klarhet. Nu försöker man dels vara motståndarna till omlokaliseringen till lags och samtidigt ge de grupper ute i landet som anser att det skall ske omlokalisering ett hopp för framtiden. Hur skall man t. ex. klara den kommunala planeringen, om man får en sådan ryckighet som skulle bli följderna om reservanternas förslag gick igenom i riksdagen?

Det finns även en annan synpunkt i denna reservation som leder fram till en fråga: Hur skall en eventuell borgerlig regering handskas med denna

Nr 94

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

materia om de mot all förmodan skulle komma i regeringsställning efter valet i höst? Blir det en proposition om att beslutet om omlokalisering skall skjutas upp till en osäker framtid? Vissa antydningar i den riktningen framkom i riksdagsdebatten den 15 mars 1972 från herrar Ullsten och Wennerfors. Nog borde svenska folket helst redan i dag få ett besked, men under alla förhållanden före valet.

Man säger också i sin reservation att man inte prövat möjligheterna till delegering av beslutsfunktioner eller utflyttning av delar av verk. Hur är reservanternas ställning till dessa frågor i det praktiska handlandet?

Jo, i ett särskilt yttrande talar de om att därest deras reservation 1 faller kommer de att stödja de reservationer som yrkar avslag på omlokalisering av vissa myndigheter. Det är reservationerna 4, 5 och 6. Detta innebär ju att man kommer att gå emot utlokaliseringen av FOA till fyra platser och en del av skolöverstyrelsen till Sundsvall. Hur rimmar detta med påståendet att man skall pröva möjligheterna för en decentralisering och utflyttning av vissa delar av verk, när man säger nej till de förslag som finns i propositionen i den riktningen?

Man säger också i reservationen att man inte undersökt om man skulle kunnat nå samma resultat med traditionella regionalpolitiska medel. Jag vet inte vad man menar med traditionella regionalpolitiska medel, men låt mig hänvisa till vad jag redan sagt om att statliga verk bedriver en verksamhet som har betydelse även för näringslivets lokalisering.

Jag ser aldrig den här frågan om decentralisering och utflyttning av hela verk som ett antingen—eller utan som ett både—och. Det var så i den första etappen, och är det också om riksdagen fattar beslut enligt utskottet i den andra etappen.

När jag ändå är inne på personalens ställning vid en omlokalisering vill jag säga några ord om de åtgärder som vidtagits för att underlätta för de berörda att få sina problem lösta. Jag sade redan 1971 att varje omplacering och flyttning innebär personliga problem. Jag har full förståelse för personalens känsla för sin hembygd och för sitt arbete. Men samtidigt måste jag hävda att även vår synpunkt, att skapa möjligheter för människor i andra delar av vårt land att fortsätta att leva på sina hemorter, skall respekteras.

När det gäller personalens inflytande vill jag understryka att särskilda organisationskommittéer bildas i de berörda omlokaliseringsmyndigheterna, och att ortskommittéerna kompletteras med representanter för de myndigheter som nu blir berörda och att om så erfordras nya ortskommittéer bildas. Dessutom skall nämnden för omplaceringsfrågor, som har att pröva om anställd vid första etappens omlokaliseringsmyndigheter bör undantas från flyttning, även genomföra denna prövning för den personal som berörs av andra etappen. Statens personalnämnd skall liksom tidigare medverka till att sådan personal som undantas från omplacering erbjuds en så långt möjligt likvärdig statlig anställning i Stockholmsområdet. Åtgärder har vidtagits för att bereda personalen inflytande på genomförandet av omlokaliseringen.

I en del motioner tar man upp problemet med att skaffa medföljande familjemedlemmar arbete på lokaliseringsorterna. Utskottet understryker vikten av att effektiva arbetsförmedlande resurser sätts in för att lösa

detta problem. Men samtidigt är det också viktigt att de mottagande orterna har en sådan arbetsmarknad att man har en reell chans att klara detta problem. Om man skulle följa centerpartiets motioner i regionalpolitikfrågan om att man även kan välja mindre orter med en begränsad arbetsmarknad för denna omlokalisering, då kan man absolut inte leva upp till denna partimotions yrkande om att denna fråga skall beaktas. Här är det verkligen fråga om att välja ståndpunkt. Vill man så långt det någonsin går lösa medflyttande familjemedlemmars sysselsättningsproblem, då måste också mottagningsorterna ha en viss storlek. Detta tycker jag är mycket viktigt att man stryker under. Och när herr Nilsson i Tvärålund säger att centerpartiet är redo att lösa de personliga problemen så långt det är möjligt, så vill jag understryka att där finns absolut inga motsatsförhållanden, och vi försöker alla göra det bästa för personalen.

När jag ändå är inne på centerpartiets motion nr 1705 vill jag påtala en direkt felaktighet i densamma. Man skriver på s. 7 i motionen följande: "Såsom framhållits kritiserade riksdagen starkt den brist på samråd med de anställdas huvudorganisationer och företagsnämnderna som kännetecknade beredningen inför den första omlokaliseringsdebatten." Man hänvisar alltså till riksdagens beslut 1971. I samma motion skriver man på s. 5 följande: "Förslaget om utflyttning har väckt stark kritik från anställda och deras organisationer." Detta var alltså en redogörelse för bakgrunden till de motioner som väcktes.

Vad var det då som utskottet sade? Jo, följande:

"Utskottet vill först framhålla att statsmakternas rätt att bestämma om förläggningen av statlig verksamhet inte kan sättas i fråga. Detta bör dock inte utesluta att ett värdefullt samråd kommer till stånd i lokaliseringsfrågorna med berörd personal och verksamhet. En sådan ordning är ägnad att främja ändamålsenliga lösningar i sakfrågan och skapa en positiv attityd hos personalen.

Med hänvisning till det ovan sagda vill utskottet understryka angelägenheten av att de anställda bereds inflytande i det fortsatta planerings- och utredningsarbetet för utflyttningen."

Jag är fullt medveten om att man i en motion kan skriva fel, och om det hade varit en isolerad företeelse från centerpartiet kunde man väl ha förbigått den med bara ett påpekande. Men efter att ha hört herr Fälldin i debatten om regionalpolitiken i TV, där han tog upp en annan sak i inrikesutskottets betänkande och anklagade inrikesministern för att icke ha följt riksdagens beslut när det gällde befolkningsramarna – på precis lika felaktig grund som vad man gör i motionen 1705 – ställer man sig faktiskt frågan: Är centerpartiet så hårt trängt i regionalpolitiken att man behöver tillgripa direkta feltolkningar när man diskuterar detta ämne?

Jag vill vidare säga till herr Nordgren, som också berör personalpolitiken, att den tidigare anförda meningen, "utskottet vill först framhålla att statsmakternas rätt att bestämma om förläggningen av statlig verksamhet inte kan sättas i fråga", fanns med i de borgerliga partiernas reservation i denna fråga.

Detta var dock mera en parentes, herr talman, vad jag vill framhålla är att det uttalande som riksdagen gjorde om ett värdefullt samråd tydligen har fullföljts. Detta återspeglas bl. a. i att det inte finns någon reservation

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

i denna fråga. Det som utskottet sade om samarbete, inflytande för personalen, möjligheter att få stanna kvar i Stockholm m. fl. personalfrågor skall enligt utskottet bestå och även utvecklas. Detta anser vi vara viktigt.

Sedan några ord om kostnaderna. Jag kan mycket kort gå igenom denna punkt. Herr Nilsson i Tvärålund tog upp kostnadsaspekten ganska utförligt. Låt mig dock säga att delegationens kostnadsberäkning grundar sig på det enda empiriska material som finns över utflyttning av statliga verk, nämligen försvarets fabriksverks utflyttning till Eskilstuna. Under utredningens gång bereddes samtliga verk möjlighet att redovisa kostnadskonsekvenserna för det egna verket.

Ett enda verk — riksskatteverket — kunde prestera detaljerade kostnadsberäkningar, och där visade det sig att verkets beräkningar låg under de av delegationen gjorda beräkningarna.

I samband med remissbehandlingen presterade vissa verk kostnads-kalkyler som översteg delegationens. I verkens och myndigheternas kalkyler ingår dock oftast effektivitetsförluster, vilka svårligen går att realistiskt beräkna. Typexemplet är FOA, som själv beräknar kostnaderna till 200 miljoner jämfört med 130 miljoner enligt delegationen. I FOA:s beräkningar ingår dock även kostnader av typen utebliven forskning. Hur kan man nu beräkna dem? Ävenledes finns i vissa verksberäkningar sådana poster med som minskad effektivitet. Jag skall inte säga någonting om grunden för dessa kostnadsposter, men ibland får jag en känsla av att man tror att det när man flyttar ut i landsorten nästan bara blir fråga om att sitta och rulla tummarna. Jag vet inte om man har den uppfattningen, men jag vet att man jobbar också ute i landsorten, och jag är övertygad om att också dessa verk kommer att göra det.

Samtliga borgerliga partier har vidare ställt sig bakom reservationen 2, som berör det som har diskuterats här, nämligen delegering av beslutsfunktioner m. m. Med "m. m" torde avses "omfördelning av beslutsfunktioner från central till regional och lokal nivå och från statlig byråkrati till folklig självstyrelse". Det senare är ett citat från reservationen, liksom följande sats: "Enligt utskottets mening bör ökad uppmärksamhet ägnas åt möjligheterna att omfördela beslutsfunktioner genom t. ex. beslutsdelegering inom den statliga förvaltningen eller överförande av arbetsuppgifter från statliga till kommunala organ."

När det gäller delegering av arbetsuppgifter har jag redan sagt att det är ett realistiskt alternativ. Och är det något som omlokaliseringen medfört, så är det att myndigheter sett och ser över sina organisationsproblem och att delegering ut till regionala organ äger rum eller planeras. Man kan titta på domänverket och på vägverket, som har varit uppe här i diskussionen. Men att ta upp frågan om omfördelning av arbetsuppgifterna mellan stat och kommun i det sammanhang som vi i dag diskuterar tycker jag är felplacerat, då frågan är under utredning i länsberedningen. Det kan endast vara ur en synvinkel som det kan vara motiverat, och om det är någon av de här uppgifterna som man kunde placera ut på kommunala organ från de statliga.

Jag hade tänkt visa upp hela den här utlokaliseringsetappen plus den första på TV-skärmen, men det har inte gått att ordna tekniskt. Låt mig

ändå fråga herrar reservanter från borgerligt håll: Är det t. ex. fråga om en omfördelning av beslutsfunktioner från statlig till kommunal nivå när det gäller de verk som skall till Karlstad – vägverket, militärpsykologiska institutet, försvarets sjukvårdsstyrelse, del av försvarets materielverk, försvarets civilförvaltning, civilförsvarsstyrelsen? Eller till Linköping – statens kriminaltekniska laboratorium, statens rättskemiska laboratorium, statens geotekniska institut, statens väg- och trafikinstitut, del av försvarets materielverk, del av försvarets forskningsanstalt? Vilka av de här verken är det som ni vill att landsting och kommun skall ta över? Herr Peterson i Linköping sade att det finns mycket som vi kan plocka ut till 280 kommuner. Vilka kommuner skall ta hand om värnpliktsverket eller fortifikationsförvaltningen? Skall vi ha kommunala arméer här? Det vore bra om ni sade ifrån, att de här verken kan inte decentraliseras ut till kommuner och landsting, och inte bara använde sådana här runda formuleringar som inte har någonting med verkligheten att göra.

När det gäller reservationerna 2, 3 och 4 skall jag inte gå in i någon motivering för utskottets ställningstagande, då alla reservanter ännu icke haft ordet, utan nöjer mig med att yrka avslag på desamma.

Jag skall emellertid säga ett par ord till herr Lövenborg, som talade om att det regnar manna och att hur man än vänder sig har man ändan bak. Men vpk tar ju också ställning för hela den här propositionen och har bara ett särskilt yttrande, så "hycklarnas ve" kanske i så fall också drabbar er. Jag tycker att det är viktigt att poängtera för herr Lövenborg vad jag redan har sagt när det gäller omlokaliseringen, nämligen att i förlängningen ser vi också möjligheter till att den skall ge industrisysselsättning o. d.

Till slut, herr talman, ett konstaterande! När vi diskuterade omlokaliseringen 1971 fanns det 15 reservationer. I dag har vi bara 6. Det synes också som om det finns en betryggande majoritet i riksdagen för utskottets och propositionens förslag. Min personliga uppfattning är att även om det i ett inledande skede kan uppstå såväl personliga som organisatoriska svårigheter, så kommer ett beslut om utlokalisering av statliga verk att vara något positivt i samhällsutvecklingen. Administration kommer att spridas till regioner som brottas med problem och vara den injektion som kan få trenden att ändras, så att vi i Sverige får regioner från norr till söder med en mer differentierad arbetsmarknad, som kan ge människorna arbete och trivsel och goda miljöer såväl under dagens id som under friheten.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fagerlund började sitt inlägg med att säga att debatten präglades av viss försiktighet, i varje fall i jämförelse med debatten förra gången. Det är kanske inte så underligt, herr Fagerlund. Jag tror att den präglas av försiktighet från båda parter – från oss som enligt partimotionen har yrkat avslag, vilket ju i realiteten motsvarar uppskov i det här fallet, och även från herr Fagerlunds sida. Och varför präglas debatten av försiktighet? Vi är faktiskt på båda håll ovissa om erfarenheterna av den beslutade etapp nr 1. Vi vet inte säkert vad den

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

kommer att betyda, och därför har vi från moderata samlingspartiet hemställt i partimotionen, att vi inte för närvarande skall fatta något beslut om fortsatt omlokalisering utan först avvakta erfarenheterna och sedan ta ställning. Därför går ju också vår partimotion ut på ett avslagsyrkande.

Herr Fagerlund påstår att vi yrkat uppskov. Det är ju i praktiken i det här fallet samma sak — ett avslagsyrkande och ett yrkande om uppskov för att få erfarenheter från den nu pågående utlokaliseringen. Vi vet ju inte vare sig vad det kostar, vad det betyder för mottagningsorterna eller hur det går att lösa personalproblemen. Först när det visar sig att samtliga dessa punkter är positiva, är det anledning att på nytt pröva en ytterligare utlokalisering.

Vi har inte begärt uppskov därför att vi vill försvåra eller göra det bekymmersamt för personalen i de här verken, utan vi har begärt det endast för att få se om erfarenheterna visar om det ur både personalsynpunkt och ur andra synpunkter är riktigt med ytterligare en etapp nr 2.

Sedan sade herr Fagerlund att utskottet i en av de första meningarna säger att man skall tillgodose regionalpolitiska synpunkter, att man skall ta hänsyn till människor osv. Det är ju alldeles riktigt. Men då borde man, herr Fagerlund och herr finansminister, också ha tagit litet större hänsyn till det allmänna stödområdet och därmed jämförbara orter. Det är där de stora problemen finns. Då borde man inte på nytt placera större delen av de föreslagna utlokaliseringarna till orter som redan i etapp nr 1 blev tillgodosedda.

Under tiden vi avvaktar erfarenheterna tycker jag nog, herr finansminister, att man kunde överväga en annan ekonomisk politik, en annan näringspolitik, som gör det lönsammare och fördelaktigare att driva rörelser och arbeta inom de här områdena.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fagerlund frågade mig vad som skulle hända om socialdemokratin förlorade valet i höst. Kunde man lita på att dagens riksdagsbeslut håller efter valet?

År 1971 var det en mycket stor majoritet för utflyttningen. I år kan vi förutse en mycket stor majoritet. Oavsett vad som händer i valet tror jag också att man kan förutse att riksdagen kommer att ha en mycket stor majoritet för det som beslutas i dag. Och eftersom en regering inte kan föra någon annan politik än vad riksdagen accepterar, torde väl svaret till herr Fagerlund vara givet.

Vad gäller ortklassificeringen säger herr Fagerlund att med centerns regionalpolitik kan man inte tillgodose allsidiga arbetsmarknader. Jag har tidigare påpekat att Stockholm har en ensidig arbetsmarknad. Göteborg, Uppsala och de flesta av våra stora orter har ensidiga arbetsmarknader. Vi har knappast möjligheter att bygga upp en helt allsidig arbetsmarknad i någon ort i Sverige; vi måste lita till regioner.

Jag tycker att det var ett onödigt gräl som herr Fagerlund tog upp här, eftersom vi ju från vår sida helt accepterar de orter till vilka utflyttningen skall ske.

Herr Fagerlund har mycket stor anledning att hysa förståelse för att

det kunde uppstå fel i motioner under den värsta motionsbrådskan under våren. Aldrig tidigare har väl regeringens brist på planering varit så iögonfallande när det gäller att framlägga propositioner som just i år. Vid ett tillfälle utgick motionstiden för ett fyrtiotal stora propositioner under ett par dagar.

Vi har alltså anledning att från vår sida beklaga detta liksom att det stycke som herr Fagerlund läste upp inte kommit med i vår partimotion. Men även på den punkten måste det vara ett onödigt gräl, som herr Fagerlund tar upp, eftersom enighet råder mellan oss vad gäller ifrågavarande personalfrågor. Det är väl också ett besked om att skrivningen i motionen är ett missöde som vi naturligtvis beklagar.

Herr PETERSON i Linköping (fp) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av den långa talarlistan skall jag bara säga några få ord.

Jag hoppas att herr Fagerlund inte uppfattade mitt tal om sanningen som att jag skulle ha monopol på den. Jag menar i stället att med hänsyn till herr Fagerlunds oerhörda kunnsighet på detta område kan ingen betvivla att han talar av uppriktighet och framför synpunkter som är byggda på verklig erfarenhet.

Jag vet att det inte är populärt att tala om uppskov och uppskjutande av en sak. Men i det här läget finns inget annat val för mig när det gäller att få mer fast mark under fötterna än att denna fråga blir föremål för ytterligare utredning.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort.

Låt mig börja med herr Nordgren, som säger att jag har missuppfattat detta med uppskov eller avslag. Ja, det gäller avslag på propositionen och uppskov med ställningstagandet till ytterligare omlokalisering m. m. Uppskov med ställningstagandet till ytterligare omlokalisering – det är att skjuta beslutet på framtiden.

Herr Nilsson i Tvärålund tycker att jag har tagit upp ett onödigt gräl med honom här i dag. Jag godtar fullständigt förklaringen till felet i motionen. Jag tyckte bara att det skulle klaras ut inför kammaren, och därför tog jag upp det.

Och när det gäller den ensidiga arbetsmarknaden menar jag, att om man vill hävda medflyttande familjemedlemmars möjlighet att få arbete och samtidigt har en annan uppfattning när det gäller ortsklassificering och allt detta, så bör det bara göras ett påpekande härom. Jag söker inte gräl med någon i detta sammanhang.

Herr talman! I mitt tidigare inlägg glömde jag att beröra reservationen 3 angående omprövning av mynt- och justeringsverkets lokalisering. Det berodde inte på att jag skulle anse att reservationen inte skall behandlas. Det är riktigt som herr Nordgren säger, att majoriteten i denna fråga var liten, men det fanns dock en majoritet. Detta har lett till att man satt i gång, och man räknar faktiskt med att börja bygga under juni eller juli. Därför kan vi inte här i riksdagen – och det gäller väl i synnerhet ett parti som brukar tala om sparsamhet – kasta bort ett par tre miljoner i produktionskostnader bara för att få ett beslut ändrat.

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fagerlund återkom till frågan om avslag eller uppskov. Vi har i vår partimotion begärt avslag för att avvakta erfarenheten från etapp 1, och det innebär väl i dagens läge exakt samma sak som uppskov med beslutet. Är erfarenheterna goda skall naturligtvis en utlokalisering ske även i fortsättningen, om man kan lösa alla de problem som uppstår på utlokaliseringsorten och på mottagarorten samt för personalen.

Sedan nämnde herr Fagerlund mynt- och justeringsverket. Vid utskottsbehandlingen fick vi beskedet att kommunen hade inköpt en tomt, och det är man ju från stat och kommun angelägen om att göra i alla sammanhang, så det betraktar jag inte som så farligt. Men om några ytterligare arbeten skulle vara förberedda så förstår jag mycket väl att det är svårt – och kanske ur ekonomiska synpunkter inte heller riktigt – att ompröva frågan. I annat fall tycker jag det är på sin plats att riksdagen gör detta, speciellt som samma ort har fått ytterligare en ordentlig påspädning.

Däremot har orter inom allmänna stödområdet, som verkligen har stora problem, inte fått någonting, trots att det har givits löften om det. Reservationen syftar till att skapa rättvisa och tillgodose de områden i fortsättningen som blivit helt lottlösa trots löften och förhoppningar. Det borde man ha gjort i denna etapp. Men eftersom så inte har skett hoppas jag att regeringen och finansministern nu är beredda att medverka till andra insatser i Hälsingland och i allmänna stödområdet över huvud taget.

Herr NILSSON i Tvärälund (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fagerlunds totalangrepp i förra repliken mot Thorbjörn Fälldin får vi väl återkomma till när den frågan kommer att diskuteras här i kammaren. Jag kan inte finna annat än att herr Fälldins påståenden hittills har varit och är obestridliga och riktiga.

Vad som skiljer centern och socialdemokraterna när det gäller orsstrukturen och befolkningsfördelningen i landet är att socialdemokraterna vill fortsätta att koncentrera befolkningen till orter, som i många fall inte får någon del i utflyttningen, medan centern anser att vi skall ha en fortsatt regional utjämning bl. a. till orter som nu är föremål för utflyttning av statliga verk. År 1971 uttalade sig riksdagen för en mera regionalpolitisk inriktning av denna andra etapp. Så har också skett i någon mån. Och det innebär att de områden som socialdemokraterna inte vill försvara lika starkt som centern får en något större andel av utflyttningen.

Efter vad jag kan se finns det alltså inte något sakligt underlag för kritiken i herr Fagerlunds anförande och nu senast i hans replik.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Tvärälund tycker att jag söker gräl, och då vill jag hänvisa till vad som står i inrikesutskottets betänkande nr 28 år 1972, s. 28. Om herr Nilsson läser detta kanske han får klart för sig hur vi behandlade befolkningsramarna den gången.

Sedan talade herr Nordgren om allmänna stödområdet och sade att man där har fått för litet. Men han vill ju ge orterna där ännu mindre, eftersom han naturligtvis kommer att stödja den reservation i vilken föreslås att FOA inte skall flyttas upp till Luleå.

Vidare vet herr Nordgren, att när budgetsekreterare Vinde var hos oss i utskottet meddelade han hur långt man hade kommit med planeringen i Eskilstuna, och herr Nordgren säger nu att då bör man inte flytta. Men det är väl nästan detsamma som att herr Nordgren tar tillbaka sin reservation.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Jag har gjort den reflexionen: Vad skall de talare som står sist på talarlistan säga? Jag har en känsla av att en del av de argument som jag tänkte anföra redan nu är avbetade, och jag kommer ju ändå ganska långt fram på talarlistan.

Men låt mig börja med att säga något om en sak som vi allesammans är ense om, nämligen det uttalande som departementschefen statsrådet Sträng – som är inne i kammaren nu – gjorde, när han talade om vilken effekt utlokaliseringen kommer att få i Stockholmsområdet. Han följde upp det uttalandet med att säga: "Någon ytterligare omlokalisering av centrala statliga myndigheter i de former som har föreslagits i de två utlokaliseringsetapperna bör därför inte ske." Både herr Sträng och ett enigt utskott har slagit fast dessa synpunkter.

Jag tror att detta besked är värdefullt av flera orsaker. Det skapar arbetsro i många av de verk som har känt sig hotade av en eventuell omlokalisering i framtiden.

Det är också bra att beskedet ges därför att vi allesammans – säkerligen – är ense om att ärenden av den här typen är mycket besvärliga och svårhanterliga. Personalfrågorna är ytterst betydelsefulla – det har understrukits av flera talare – och genom det svåra läget på arbetsmarknaden är det nu ännu mer bekymmersamt än det såg ut 1971 att på de nya lokaliseringsorterna skaffa arbete åt familjemedlemmar. Vi har märkt att oron speciellt har gjort sig gällande beträffande sysselsättning åt kvinnlig arbetskraft.

Vidare råder oklarhet om den verkliga kostnaden. Här står uppgift mot uppgift, såsom redan framgått i debatten.

Även vid behandlingen av etapp 2 har vi – ett enigt utskott, vilket jag noterar med tillfredsställelse – satt som mål att alla grupper, som vill informera utskottet, skall beredas möjlighet att göra det. Självfallet har det medfört en stor arbetsbörd för utskottet, men jag tror inte att någon ångrar att vi fullföljt vårt arbete på ett sådant sätt att vi uppfyllt den målsättningen. De synpunkter som framförts har varit ytterst värdefulla, och de informationer som har getts har varit mycket instruktiva. Totalt har nära 100 personer – eller för att var exakt 99 personer – representerande 19 olika personalgrupper, verksledningar och kommuner, uppvaktat utskottet. Även om tiden för överläggningar varit begränsad i många fall har vissa grupper ändå deklarerat att vi i utskottet har gett lika mycket tid för uppvaktning som den delegation som planlagt utlokaliseringen har gett dem.

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

Vi har i utskottet också behandlat 34 motioner tillsammans med propositionen. Beträffande folkpartiets motion vill jag instämma i vad herr Peterson i Linköping sagt om vårt yrkande om decentralisering. Han påminde klart och utförligt om att vi redan 1971 pekade på decentraliseringsmöjligheten. Han framhöll att vi i en motion år 1972 anförde att vi ville ge direkt uppdrag till verken att själva redovisa hur hårt man kunde flytta ut beslutsfunktioner – och därmed också anställda. Vi har upprepat detta krav, men vi har inte fått gehör för det.

I vår partimotion redovisas avslutningsvis fyra krav som motionärerna anser skall vara uppfyllda för att beslut om genomförande av etapp 2 nu omgående skall kunna accepteras. Det heter i motionen vidare:

”Om det vid inrikesutskottets behandling av regeringens proposition visar sig att ovanstående fyra huvudkrav i något fall är uppfyllda bör riksdagen nu kunna fatta beslut om utflyttning. Då det är fråga om lokalisering av ny verksamhet bör självklart dessa krav kunna tillgodoses, om beslut därom fattas i detta sammanhang.”

Detta är skälet till att vi enhälligt har accepterat utlokalisering av en del av luftfartsverket till Luleå. Det är också skälet till att vi enhälligt har anfört precis detsamma som departementschefen har påpekat, nämligen att man bör invänta resultatet av utredningen om utlokaliseringen av statens bakteriologiska laboratorium. Jag tycker det är tillfredsställande att redan departementschefen har tänkt om på den punkten.

Personligen har jag beträffande ett antal verks utflyttning gjort en annan bedömning än folkpartiets majoritet. Jag vill öppet redovisa skälen för detta ställningstagande. Jag anser att den regionalpolitiska effekten av utlokaliseringen något kommit i skymundan i debatten. Det är möjligt, jag erkänner det, att jag – som själv kommer från ett mottagarlän som Värmland och vet vilken betydelse utlokaliseringen beräknas få för Karlstad och för länet i stort – är påverkad av just detta.

Ett annat skäl till att jag stannat för den bedömning som jag gjort är de skrivningar som vi var eniga om i 1971 års betänkande och som utskottets vice ordförande, herr Fagerlund, redan har redovisat i debatten. Vi pekade på vissa regioner som behövde förstärkning genom utlokalisering i nästa etapp. Ett sådant område var t. ex. sydöstra Sverige. Nu föreslås en utlokalisering av delar av televerket till Kalmar, och det är då självklart att jag, som har varit med om att skriva denna beställning, stöder det förslaget.

Tillsammans med ett par andra ledamöter av utskottet stod jag 1971 bakom ett särskilt yttrande där vi uttalade följande om Kopparbergs län: ”Vi vill med detta yttrande framhålla att Kopparbergs län måste komma i fråga som lokaliseringslän för en sammanhängande del av den statliga förvaltningen även när nästa etapp för utlokalisering övervägs.” I årets förslag är den beställningen effektuerad, och jag biträder alltså helt logiskt även det förslaget.

Som framgår av handlingarna är jag beredd att redan nu acceptera en utlokalisering av ytterligare några av de verk som föreslås i propositionen.

Det är dock några verk där jag tycker det är alldeles klart att de punktvis uppställda kraven i folkpartimotionen inte uppfylles. Det gäller bl. a. FOA. Jag behöver inte dra upp den debatten därför att jag vet att

den ändå kommer att föras i dag. Vi vet allesammans att starka skäl har redovisats från olika håll om ett uppskov med FOA:s utlokalisering. Jag är besviken över att vi inte har kunnat enas om det i utskottet liksom vi har kunnat enas om ett uppskov med utlokaliseringen av statens bakteriologiska laboratorium.

Samma sak gäller också delar av skolöverstyrelsen. Där anser jag att ett uppskov är sakligt berättigat därför att det pågår en organisationsförändring inom skolöverstyrelsen. Vi vet ju inte ens om dessa avdelningar inom SÖ finns kvar vid den tidpunkt då de skall utlokaliseras. Det har också sagts vid föredragningar i utskottet att man i princip inte har någonting emot att flytta ut avdelningar från Stockholm, men man vill att vi skall vänta med det beslutet tills man vet vilka avdelningar som finns att flytta ut. Jag tror att tidsschemat för den utflyttningen kan följas även om vi i dag inte fattar något beslut.

Det tredje verket är jordbruksnämnden. Frågan är om det inte är det mest kontaktintensiva verket av dem som föreslås bli utflyttade. Jag vet att andra talare mycket utförligt kommer att redovisa skälen för att jordbruksnämnden inte nu bör utlokaliseras, och jag nämner därför bara saken som en uppräknig av de reservationer som jag står ensam bakom i utskottet men som flera andra har deklarerat att de kommer att stödja som ett andrahandsyrkande.

Jag ber, herr talman, att med dessa korta reflexioner och motiveringar för mitt ställningstagande få yrka bifall till reservationerna 2, 4, 5 och 6.

I detta anförande instämde herr Ekinge (fp).

Herr OSKARSON (m):

Herr talman! I likhet med vad som var fallet inför riksdagsbeslutet år 1971 om statlig utlokalisering har utskottet, såsom ordföranden nyss redovisade, även den här gången fått motta en ström av uppvaktningar från myndigheter, personalorganisationer, personalgrupper och statliga verk som är berörda av utlokaliseringen samt dessutom från kommuner och landsting som den mottagande parten - även om jag skulle vilja säga att dansen kring guldkalven på detta håll något har dämpats i förhållande till de former den antog vid den förra utlokaliseringen.

Invändningarna mot förslaget och kritiken mot det har i huvudsak också varit desamma som 1971. Jag tillät mig då att i debatten i ett antal punkter sammanfatta den kritik och de åsikter som har kommit utskottet till del i samband med uppvaktningarna. Tyvärr är situationen inte ett dugg bättre i dag än den var då. De flesta anmärkningarna är lika aktuella i dag som de var 1971, och jag kan inte underlåta att även i dagens sammanfattning ta med den kritik som riktats mot det nu föreliggande förslaget.

Det har hävdats från dessa uppvaktande grupper:

1. Stora brister vidlåder såväl utredning som proposition i fråga om sakligt underlag och det sätt på vilket de har presenterats.
2. Framförda åsikter från berörda myndigheter har icke beaktats.
3. Icke heller nu föreligger godtagbara samhällsekonomiska och företags-ekonomiska analyser.

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

4. Effektivitetskravet inom förvaltningarna eller myndigheterna har inte gjorts till föremål för granskning, och myndigheternas möjligheter att fungera på den nya platsen har icke utretts.
5. Kontakt och samarbete med de myndigheter som skall utlokaliseras har varit mycket knapphändiga.
6. Kontakterna med personalorganisationerna har även denna gång varit praktiskt taget obefintliga.
7. Inom ett flertal myndigheter pågår rationaliseringar och organisationsutredningar som tar sikte på delegering av verksamheter och funktioner till platser utanför Stockholm. Någon hänsyn till de förslag och de strävanden som många myndigheter på ett ambitiöst sätt bedriver har inte tagits.
8. Samstämmiga önskemål från myndigheter och personalhåll att invänta dessa pågående utredningars slutförande har man heller icke lyssnat till.
9. De företagsdemokratiska principer, samråd, samverkan och medinflytande, som man i andra sammanhang talar vitt och brett om har man helt åsidosatt.

Herr talman! Listan skulle kunna göras betydligt längre, men låt oss nöja oss med detta! Exemplet ger en klar bild av stämningen och irritationen bland de myndigheter och personalgrupper som är föreslagna för utlokalisering och även bland många andra utanför dessa led.

Som här tidigare har sagts är oron bland de utflyttningshotade mycket stor – och nog finns det anledning till det. Man har bekymmer, vilket också har framgått av både press, intervjuer och annat, med hur man skall trivas med arbetet på den nya platsen och i den nya miljön, man oroar sig för om det finns arbete för medföljande maka eller make eller annan medflyttande och hur det ordnar sig med barnens skolgång, för uppbrottet från en miljö som är invand och som man trivs i. Man tvingas bryta kontakten med vänner, föräldrar, syskon, kamrater – umgängeskretsen över huvud taget. Man blir inte av med sin bostadsrättslägenhet – det är ingen som vill köpa den; sådan är konjunkturen. Man betraktar och uppfattar omlokaliseringen som en ren tvångsförflyttning.

Som jag tidigare har sagt stödde flera av moderata samlingspartiets ledamöter den förra utlokaliseringen. Bland dem var jag själv. Det var dock med mycket stor tveksamhet som jag gjorde det, och jag redovisade, såväl i utskottet som här i kammaren, min stora tveksamhet. Nu, herr talman, är jag inte tveksam längre; jag är fast övertygad om att vi på ett bättre sätt än genom utflyttning av hela verk kan genomföra decentralisering av statlig verksamhet, till gagn såväl för myndigheter som för mottagande orter. Herr Fagerlund räknade upp ett antal verk och ifrågasatte, om det vore möjligt att delegera arbets- och beslutandefunktioner. Men vi har ju fått bevis för – genom de redogörelser som lämnats i utskottet från vägverket m. fl. – att så är möjligt. Även på det sättet kan man nå en regionalpolitisk effekt.

Man kan naturligtvis med rätta fråga sig hur man på bästa sätt skall kunna gagna de regionalpolitiska strävandena. Nog synes det mig bättre om man använde de, som jag tror alla är överens om, stora penningsummor som nu skall läggas på utflyttningen till att skapa bättre förutsättningar att få vårt näringsliv att fungera och skapa lönsamma

företag som ger nya sysselsättningstillfällen i stället för att flytta dessa från en ort till en annan. Det är nya sysselsättningstillfällen som skapar ny produktion åt landet.

Det råder också mycket delade uppfattningar om de samhällsekonomiska effekterna av utlokaliseringen liksom om kostnaderna för utflyttningen av de enskilda verken -- direkta flyttningskostnader, ökade driftkostnader, sänkt arbetseffektivitet m. m. Av vad som kommit fram vid alla redogörelser och uppvaktningar vi haft i utskottet framstår det som klart att de flyttningskostnader som propositionen anger är för låga. Verken kommer upp till betydligt högre siffror. Utan att på något sätt ta alla dessa beräkningar för gott torde man kunna utgå ifrån att den verkliga kostnaden i detta som i många andra fall ligger någonstans emellan de olika framräknade värdena.

Det är svårt att bedöma den minskade effektiviteten -- det är sagt tidigare, och jag är den förste att instämma i det. Men jag tycker heller inte att man helt kan nonchalera de åsikter som framförts i det avseendet. Vägverket har beräknat förlorad effektivitet och merkostnader till en mycket stor summa -- inte mindre än 100 miljoner kronor om året. Skulle detta vara med verkligheten överensstämmande innebär det att vi under låt oss säga fem år skulle förlora en halv miljard kronor i, som vägverket säger, för vägbyggandet improduktiva medel. Nog finns det anledning -- det tror jag alla kan instämma i -- att i stället använda pengarna till att bygga motorvägar och andra vägar. Man skulle kunna bygga åtskilliga kilometer för dessa pengar. Att även detta skulle ha en regionalpolitisk effekt torde ingen kunna förneka.

Herr talman! Hur har det då varit med, som jag tidigare berörde i en av punkterna, medinflytandet och medbestämmandet då de förslag vi nu diskuterar har arbetats fram? Jag deltar i en utredning där vi sammanträde efter sammanträde diskuterar arbetarnas medinflytande och medbestämmanderätt. Med verkligt allvar diskuteras de frågorna när det gäller praktiskt taget alla förhållanden mellan arbetsgivare och arbetstagare, t. ex. omläggning, nedläggning eller inskränkning av driften eller åtgärder som eljest medför viktiga förändringar av drift- eller arbetsförhållandena eller av anställningsförhållandena i övrigt för den enskilde. Jag vågar påstå att man från alla arbetstagarorganisationer och praktiskt taget från alla håll ställer sig bakom tanken att vi måste komma fram till att de anställda får möjligheter att inverka på sin egen arbetssituation och sina egna arbetsförhållanden i högre grad än som nu är fallet.

Likaså framförs mycket starka krav på ökad information inom det egna företaget i fråga om utvecklingen på både lång och kort sikt. Alla är överens om att informationen till de anställda inom företagen bör breddas och fördjupas.

Samtidigt som dessa diskussioner och förberedelser för ökat inflytande och samråd och för ökad samverkan pågår för de anställda framlägger staten förslag till förändringar av arbetsförhållanden, miljöförhållanden, arbetssituation för tusentals anställda utan samverkan och utan samråd och med en ytterst bristfällig information.

De som hade tillfälle att lyssna till debatten i TV i går kväll "Vem ska bestämma på jobbet?" kunde bl. a. konstatera att herr statsministern

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

själv med känsla och engagemång talade sig varm för löntagarnas medinflytande och medbestämmande, samverkan och samråd. Det viktigaste var enligt statsministern inte inflytandet i styrelserummet utan på arbetsplatsen, på alla nivåer inom företaget. Det var där som det fanns de största förutsättningarna för att kunna påverka den egna arbetsituationen och den egna arbetsmiljön. Det var många vackra ord och höga ambitioner för att förbättra de anställdas situation och ge dem möjligheter att själva påverka den. Men det var teori. Hur omsättes nu dessa teorier, när det gäller att praktiskt tillämpa dem? Exemplet har vi framför oss här i dag, då vi behandlar den statliga utlokaliseringen.

Jag skall inte orda mera om detta, men jag tycker att det måste uppfattas som ett hån mot alla dem som arbetar för och tror på ett ökat hänsynstagande till de anställda, när man ser hur dessa principer nonchaleras i den praktiska tillämpningen. Eller är det så att ökat medinflytande, samverkan, samråd och information endast är till för anställda inom det privata näringslivet och inte är giltigt för tjänstemän i statens verk?

Herr talman! Vi har från moderata samlingspartiet yrkat avslag på hela propositionen med de undantag som redovisas i reservationen 1. I ett särskilt yttrande, nr 1, har vi klarlagt att vi kommer att stödja avslagsyrkandet beträffande enskilda verk, om icke vår reservation vinner riksdagens bifall. Vi kommer därför att stödja reservationerna 4, 5 och 6. Jag vill därför säga några ord om dessa och kanske i synnerhet om reservationen 4 beträffande försvarets forskningsanstalt.

Inom forskning krävs om någonstans ett nära samarbete, samverkan och arbetskontakter med utbyte av resultat och synpunkter. Därför bör en forskning som arbetar inom samma samhällsliga verksamhetsområde som försvarsforskningen gör hållas samman och icke drivas för himlens vindar över land och rike.

Här har man blåst en bit norrut till Umeå, en annan söderut till Linköping och en tredje västerut till Karlstad. Tydligen var den fjärde för tung, ty den fick stanna kvar i Stockholm. Därigenom slår man sönder den nya organisation som kammarens ledamöter var med om att fastställa bara för några dagar sedan och som tar sikte på att effektivisera arbetet inom försvarets forskningsanstalt. Det måste väl ändå rubriceras som rekord i vettlöshet att försöka skapa en organisation för effektivitet och sedan slå sönder den på det här sättet.

Det finns många andra exempel som jag här skulle kunna dra fram, men jag skall inte ägna mig åt det. Innan jag slutar vill jag dock framföra en liten fundering: Det har sagts här ifrån talarstolen och det har sagts i utskottsbetänkandet att alla är överens om att någon ytterligare utlokalisering skall det inte bli. Nog skulle det vara intressant att få svar på frågan, varför alla helt plötsligt blivit eniga på den punkten -- departementschefen, utskottet och riksdagen -- samtidigt som man här så varmt talar för utlokalisering just vid detta tillfälle. Men man är som sagt överens om att nu skall det vara stopp. Jag tycker det är något egendomligt att man så plötsligt kommit fram till det resultatet.

Slutligen, herr talman, har jag i särskilt yttrande återigen deklarerat min uppfattning vad gäller placeringen av arméns tekniska skola. Det har

i år återigen motionsledes förts fram krav på förnyad utredning om var skolan bör förläggas.

Jag biträder den uppfattning jag tidigare haft men finner det gagnlöst att på nytt reservera mig. Men inte har skälen för en omprövning av beslutet om utlokalisering av arméns tekniska skola under tiden blivit svagare; tvärtom har de vuxit i styrka. Det gäller inte enbart arméns tekniska skola utan flera andra verk, som var med i den första omgången 1971.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen 1 med avslag på propositionen.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Oskarson vill jag helt kort säga, att jag icke varit motståndare till en delegering ut till t. ex. vägstyrelsen i de olika länen eller på annat sätt. Min fråga gällde för vilka av dessa organ ni vill ha en ändrad beslutsfunktion från statsmakterna till – som ni säger – landsting och primärkommuner.

Herr Oskarson tar upp vägverket och säger att det blir 100 miljoner kronor om året i effektivitetsförlust. I mitt första anförande sade jag, att jag inte tror att vägverkets personal uppe i Falun kommer att sitta och rulla tummarna utan den kommer att arbeta även där, varför siffran inte kan vara riktig.

Sedan tar herr Oskarson i sin kritik upp inflytandet på arbetsplatserna. Vi hade en stor diskussion om detta i fjol. Jag vill åter fråga: Var har man fått ett så stort inflytande när det gäller att planera en utflyttning?

Jag vill ställa en motfråga: Har herr Oskarson ändrat uppfattning sedan 1971? Då var vi alla överens om det riktiga i utskottets skrivning när det säger att statsmakternas rätt att bestämma om statlig verksamhet inte kan sättas i fråga. Har herr Oskarson också ändrat uppfattning på den punkten?

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Till det sista vill jag mycket kort svara att jag alls inte ändrat uppfattning på den punkten. Det är fortfarande statsmakternas rätt att bestämma. Men det är en väsentlig skillnad mellan om jag anställs i ett statligt verk såsom det militära, SJ eller vad det nu är fråga om och om jag anställs i ett annat slags verk. I det första fallet är det absolut klart att jag måste underordna mig förflyttningar, om det blir fråga om sådana. Är jag däremot anställd i något av de verk det nu gäller, har denna anställning inte skett i vetskapen om att hela verket helt plötsligt skall flytta till Umeå eller Karlstad. Där föreligger en väsentlig skillnad efter vad jag kan förstå.

Herr Fagerlunds första fråga gällde decentralisering till kommuner och landsting i fråga om beslutsfunktioner. Vi tar inte enbart de verk som nu är aktuella, utan som jag ser det gäller det hela statsförvaltningen. Inom denna finns det många områden och många sådana myndigheter där just detta är möjligt. I fråga om dem kan jag, som jag tidigare sade, nå de regionalpolitiska effekter som jag eftersträvar samtidigt som jag kan garantera att verket fortfarande kan fungera på ett effektivt och bra sätt.

Nr 94

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verksamhet*

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Jag ber att få ansluta mig till de principiella synpunkter som här anförts av herr Jan-Ivan Nilsson i Tvärålund. Men varför har jag då begärt ordet?

Jo, hösten 1972 ställde jag en interpellation till finansministern och frågade i denna om han var beredd att fullfölja andra etappen av utflyttningen av statliga verk. Denna fråga var föranledd av att stora diskussioner hade uppstått i frågan och av att Värmland höll på att bli berövat de verk som vi förut haft ett halvt löfte om att få. Det gällde försvarets civilförvaltning och civilförsvarsstyrelsen.

Jag fick svar på denna interpellation den 21 november. Jag påpekade då och vill nu ytterligare understryka detta att denna utflyttning är nödvändig från regionalpolitisk synpunkt. Vi har haft en kolossalt starkt ökad koncentration till storstadsområdena när det gäller befolkningen. Men skogslänen har befolkningsmässigt undergått en mycket stark minskning. Värmland har varit speciellt hårt utsatt. Det har varit en stark utflyttning därifrån. Endast fyra län i detta land har haft en större utflyttning än Värmland. Vi har också en stor arbetslöshet. Något måste givetvis göras och därför måste denna utlokalisering enligt min mening fullföljas. Därigenom blir det ett tillskott av arbetstillfällen.

Jag skall inte gå in på några ytterligare argumenteringar, eftersom tiden här är knapp. Dock vill jag här gärna erinra om att herrar Wijkman och Ullsten då starkt talade mot denna utflyttning. Själv uttalade jag och hoppades på att finansministern skulle stödja Värmland när beslut i denna fråga slutligen skulle fattas.

Nu står vi där. Även om jag inte delar finansministerns uppfattning i alla delar av det politiska fältet, vill jag ändå säga ett tack till finansministern för att han fullföljt utlokaliseringen och för att han fullföljt den på det sätt som var tänkt enligt tidigare föreliggande förslag. Detta sker helt enligt centerns decentraliseringslinje sedan lång tid tillbaka.

Fru HÖRNLUND (s):

Herr talman! 1971 beslöt riksdagen att 30 myndigheter och institutioner samt väsentliga delar av ytterligare fyra myndigheter skulle omlokaliseras från Stockholmsområdet till 13 orter i olika delar av landet. Sammanlagt berörde detta beslut ca 6 100 anställda. Bakom 1971 års beslut stod en mycket stor majoritet i riksdagen, eftersom 298 ledamöter stödde omlokaliseringsförslaget, medan endast 27 röster avgavs för ett avslag av den då föreliggande propositionen.

Varför var man den gången så positiv till att en utflyttning av statlig verksamhet skulle komma till stånd? Ja, vi hade under hela 1960-talet en livlig regionalpolitisk debatt. Storstadsområdet Stockholm har alltmer kännetecknats av överhettning, andra delar av landet har sina ensidighetsproblem och bristande differentiering i sysselsättningen, vissa landsändar och vissa län har haft en allt kraftigare utflyttning, den numera ofta välutbildade ungdomen har inte fått någon sysselsättning ens i relativt befolkningsrika orter.

Med 1971 års beslut togs ett väsentligt steg när det gäller att främja en

jämnare tillväxt i landet, att uppnå en bättre differentiering av arbetsmarknaden i fler orter och att göra fler orter mer attraktiva i syfte att göra dem till alternativ till storstadsregionerna.

Ställningen i riksdagen i dag när vi diskuterar den andra etappen av en omlokalisering av statlig verksamhet som denna gång berör nio myndigheter och delar av ytterligare 6 myndigheter med sammanlagt ca 3 700 anställda är något annorlunda. Nu går både moderaterna och folkpartiet emot förslaget och yrkar avslag på propositionen. Det är i sanning en underlig kovändning som man gör sig skyldig till från de båda partiernas sida.

Herrar Oskarson och Nordgren, vad är det som fått er att ändra ståndpunkt under den korta tid som har förflutit sedan vi tog den första etappen? År 1971 talade åtminstone herr Nordgren från denna talarstol så varmt för statlig omlokalisering att jag och säkert flera med mig skulle ha kunnat instämma i vad han sade. Jag ber att få citera från protokollet för den 26 maj 1971, anförande nr 3 av herr Nordgren (m): "Det har varit mycket intressant och stimulerande att få delta i inrikesutskottets arbete med detta stora ärende. Jag vill i likhet med utskottets ordförande understryka att samtliga partier i utskottet varit positivt inställda till detta förslag. Efter vad jag kan bedöma har vi också nått stor enighet i utskottets betänkande. Jag hoppas att vi därigenom också medverkat till ett beslut här i riksdagen under dagens eller kvällens lopp, som stimulerar utvecklingen på ett flertal orter ute i landet."

Därefter går herr Nordgren in på de arbetsmarknadsproblem som vissa regioner har att dras med och konstaterar: "Mot denna bakgrund noterar vi i moderata samlingspartiet med tillfredsställelse, att regeringen nu äntligen, efter att frågan om utlokalisering av statliga verksamheter från Stockholm aktualiserats vid flera tillfällen under de senaste decennierna, lägger fram ett förslag angående omlokalisering av 36 statliga verk. Enligt vår mening utgör en medveten och planmässig lokalisering av statliga verk och funktioner samt statliga och enskilda företag ett viktigt led i regionalpolitiken."

Så långt herr Nordgren. I dag talar han om att en utlokalisering av statlig verksamhet är ett våldsamt slöseri. Vad är det som fått honom att ändra sig så under den tid som gått?

Herr Oskarson deltog också i den här debatten, och i en replik till mig efter det att jag hade anmärkt på att han tycktes vilja löva av Norrland och Falun-Borlänge när det gällde lokaliseringsobjekt yttrade han följande: "Men, fru Hörnlund, detta är ju inte det sista vi gör i fråga om lokaliseringspolitik. Jag hoppas att vi kan återkomma både vad det gäller statlig utlokalisering och vad det gäller annat lokaliseringspolitiskt stöd och att dessa orter då verkligen ihågakoms. Det är min förhoppning."

Så långt herr Oskarson. Förhoppningarna tycks han ju vilja grusa själv i dag.

Moderaterna tycks inte längre gå att lita på vare sig för Norrlandskommunerna, Falun-Borlänge eller andra som föreslås som mottagarkommuner. I dag vill varken herr Nordgren, herr Oskarson eller andra moderater vara med om en omlokalisering utan man yrkar avslag på propositionen. Folkpartisterna kommer väl i huvudsak också att gå emot

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verksamhet*

förslaget, även om man har en och annan avhoppare som t. ex. inrikesutskottets ordförande. Detta är kanske i och för sig mindre chockerande, eftersom man knappast har så stor tilltro till folkpartiets pålitlighet i allmänhet och således inte heller i detta sammanhang. Och klivenheten kanske framgick mycket tydligt när man lyssnade till herr Peterson i Linköping i det inlägg som han har gjort här.

Men jag återkommer till frågan: Vad är det som hänt sedan förra beslutet som gör att två partier hoppar av när det gäller etapp 2 och detta efter det att man från dessa båda partier förut ansett att en omlokalisering av statlig verksamhet borde ske, ja, man har rent av kritiserat regeringen för att en sådan utflyttning inte kommit till stånd mycket tidigare?

Om man tar del av reservationen 1 och även tänker på vad som har sagts här i debatten i dag, får man knappast något svar på den frågan. Man framhåller att "nu framlagd proposition lider av allvarliga brister bl. a. när det gäller analys av samhällsekonomiska konsekvenser och inverkan på berörda förvaltningars effektivitet". Men dessa brister måste väl också ha funnits när det gällde förslaget om etapp 1 som också var av betydligt större omfattning än den omlokalisering som nu förestår? Man säger att "ett annat alternativ som inte behandlats är möjligheterna att med traditionella regionalpolitiska medel uppnå samma resultat som genom här föreslagen omlokalisering av central statlig verksamhet". Men åtminstone herr Nordgren tycks ju inte ha någon hög tanke om de traditionella regionalpolitiska medlen och dess möjligheter när det gäller Söderhamn. Han är så fångad i föreställningen att det enda som verkligen kan utgöra en injektion för Söderhamn är att man får ett statligt verk, och han vill därför riva upp ett två år gammalt beslut när han som ensam reservant föreslår att mynt- och justeringsverket flyttas till Söderhamn i stället för till Eskilstuna, trots att han i reservationen 1 skrivit under på att "arbetslösheten på inflyttningssorten kan i en del fall t. o. m. öka till följd av anspråk på arbete från medflyttande anhöriga." Jag frågar mig: Hur kan herr Nordgren utsätta Söderhamn för sådana risker? Eller hyser herr Nordgren egentligen inte de farhågor som framförs i reservation 1, som han själv skrivit under?

Vidare säger man i reservationen: "Konsekvenserna för berörda myndigheter vad gäller de direkta kostnaderna och möjligheten att upprätthålla en god effektivitet inom myndigheterna har inte belysts på ett tillfredsställande sätt. Kungl. Maj:ts och myndigheternas bedömningar går vitt isär och det beslutsunderlag som presenteras för riksdagen är inte av den kvaliteten att det bör läggas till grund för ett så vittgående beslut som nu föreslås." Men fattade vi inte ett mer vittgående beslut år 1971, och gick inte Kungl. Maj:ts och myndigheternas meningar vitt isär även vid det tillfället? Det är alltså inte någonting nytt som nu kommit in i bilden.

Man framhåller också att konsekvenserna för personalen inte är tillfredsställande belysta. "Inte minst med hänsyn till de stora uppoffringar av personligt slag det här gäller ter det sig rimligt att statsmakterna kan prestera en hållbar motivering för sitt beslut", säger man. Men varför tog man då inte mer hänsyn till de över 6 000 anställda och deras familjer

som berördes av den första etappen? Var det fråga om mindre uppoffringar för deras vidkommande än för dem som berörs av den här etappen? Är det lättare för deras medföljande makar, herr Oskarson, att t. ex. få arbete på den nya orten? Hade inte dessa 6 000 samma problem när det gällde att omplaceras i annan statlig tjänst i Stockholm eller att flytta från vänkrets, anhöriga osv.? Eller var det helt enkelt, moderater och folkpartister, ett felaktigt beslut ni biträdde år 1971? I så fall borde ni rimligtvis ha löpt linan ut och sökt häva det föregående beslutet. Vid en så stor omlokalisering som det här är fråga om uppstår enligt min uppfattning exakt samma problem vid genomförandet av etapp två som vid genomförandet av etapp ett.

Jag anförde förra gången att det naturligtvis knappast kan vara en önskedröm för över 6 000 statstjänstemän och deras anhöriga att ha att välja mellan utflyttning, omplacering och övergång till ett helt nytt jobb. Givetvis skall man inte heller underskatta problemen när det gäller de ca 3 700 som nu är aktuella. Men vi som tillstyrker förslaget om en utlokalisering anser att de regionalpolitiska fördelar som står att vinna är så stora, att de överväger olägenheterna i form av ökade kostnader och omställningsproblem, som övergångsvis uppstår. Kostnaderna har här bl. a. tagits upp av herr Oskarson. Det är inte så enkelt att genom andra regionalpolitiska insatser skapa 10 000 nya arbetstillfällen i de av landets regioner som nu får del av den statliga utlokaliseringen. Det skulle kräva avsevärt större belopp än den statliga utflyttningen kostar. Och det är sannerligen inte lätt att hitta objekt för en sådan extra satsning, även om man skulle vara beredd att satsa pengar. Man kan knappast visa tilltro till att moderata samlingspartiet och folkpartiet skulle vilja biträda en sådan satsning. Kvar står då det faktum att man från dessa båda partiers sida inte är speciellt intresserad av att vi uppnår en bättre regional balans i vårt land. Detta leder i sin tur till frågan: Hur skulle en borgerlig regering komma att handlägga utflyttningsbesluten? — Denna fråga har för övrigt redan i dag ställts av herr Fagerlund.

Utskottets ordförande, herr Eriksson i Arvika, säger sig vilja biträda förslaget om en omlokalisering. Men han har sannerligen många reservationer. Han yrkar avslag när det gäller försvarets forskningsanstalt och vill således ta ifrån Umeå 250 anställda och Linköping 400. Han vill ha förnyad utredning när det gäller utflyttningen av delar av skolöverstyrelsen; 50 anställda skulle här till Sundsvall. Han vill ha statens jordbruksnämnd kvar i Stockholm. Men om en förnyad utredning visar att nämnden kan utlokaliseras bör enligt hans uppfattning också Skövde prövas. Jönköping skulle alltså få avstå från de 150 anställda som man där väntar på. Det är i sanning många reservationer från den folkpartist som säger sig stödja propositionen om utlokalisering, etapp 2.

Herr Eriksson i Arvika tog upp ett uttalande ur reservationen år 1971. Men att man i den utlokaliseringsetappen ville att visst stöd skulle komma Kopparbergs län till del berodde ju på att man gick emot domänverkets lokalisering dit.

När det gäller FOA har utskottsmajoriteten fastslagit att en uppdelning av FOA:s verksamhet på flera orter innebär samordnings- och andra problem för myndigheten, vilka inte skall underskattas. De valda

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

förläggningssorterna ger dock en så pass god vetenskaplig och teknisk miljö att vi anser att svårigheterna inte heller skall övervärderas. Att verksamheten efter detta beslut kommer att vara lokaliserad till fyra orter med olika verksamheter borde också stämma bra med de borgerligas intresse av en ytterligare decentralisering av verksamheter av olika slag i enlighet med den borgerliga reservationen 2, som också har undertecknats av herr Eriksson i Arvika.

Likaså borde det vara angeläget att lokalisera ut delar av verk när man inte kan flytta ut hela verket. Därför har jag svårt att förstå att herr Eriksson vill avvakta när det gäller skolöverstyrelsens intagningssektion och enhet för provkonstruktion. Utskottsmajoriteten anser att verksamheten mycket väl kan bedrivas i Sundsvall, och herr Eriksson har väl knappast någon annan mening. Skulle en eventuell omorganisation bli följden av U 68:s förslag och skolöverstyrelsens utredningar, hindrar inte det att den verksamhet det här är fråga om bedrivs i Sundsvall.

När det gäller statens jordbruksnämnd har utskottet slutligen sett det föreliggande förslaget som ett fullföljande av strävandena att göra Jönköping till ett administrativt centrum på jordbrukets område. Det är riktigt att jordbruksnämnden är ett kontaktintensivt organ och att den har ett nära samarbete med regleringsföreningarna samt jordbrukets organisationer och andra organisationer. Men vi har sagt oss att det kan utgöra ett skäl för berörda organ att på allvar pröva frågan om en omlokalisering, och vi tror att det med dagens kommunikationer, vilka för övrigt kan förbättras framgent, inte är någon omöjlighet att sköta kontakterna från Jönköping. Vi får ta vissa olägenheter om vi skall klara en omlokalisering över huvud taget, och det måste också gälla statens jordbruksnämnd, även om farhågorna många gånger, även i detta fall, säkert är överdrivna.

Det borgerliga agerandet och i synnerhet folkpartiets agerande i denna fråga är således mycket splittrad. Det gör att jag åter ställer frågan: Skulle en eventuell borgerlig regering fullfölja beslutet om en utlokalisering i etapp 2. Kan man räkna med att utlokaliseringen skulle komma att genomföras alls, trots att centern nu biträder förslaget? Skulle man inte hänga upp sig på att man behöver göra fortsatta utredningar, att man vill åstadkomma en längre driven decentralisering av verksamheterna, skjuta på omflyttningarna osv.? Den här frågan, liksom många andra, har visat att det inte är så lätt att samarbeta på den borgerliga kanten och att väljarna kommer att vara mycket ovissa om vad de egentligen satsar på när de röstar borgerligt.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag är tacksam för att fru Hörnlund läste upp en del av vad jag sade i debatten för två år sedan. Jag står fast vid att det var intressant att få delta i arbetet att styra arbetstillfällen. Jag hoppas att de övriga närvarande i kammaren liksom de som är på sina arbetsrum delar uppfattningen att vi måste försöka skapa sysselsättning på de orter där det råder stora arbetslöshetsproblem. Därför var vi också positiva till den

första utlokaliseringen. Men erfarenheten under de gångna åren har tyvärr visat att vi med dessa åtgärder och alla andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder inte lyckats klara sysselsättningsproblemen tillfredsställande. Dessutom har vi för utflyttningen i den här etappen fått en viss ekonomisk redovisning, även om vi inte tror den är tillfredsställande eller tillförlitlig. Jag ser den första etappen som ett allvarligt och ärligt försök att skapa sysselsättning, men jag anser att innan nästa utflyttning beslutas, skall man avvakta erfarenheterna av den första etappen. Hittills har vi inga erfarenheter som säger att det är klart fördelaktigt.

Det är mot den bakgrunden, fru Hörnlund, som jag tycker att man tills vidare skall pröva andra åtgärder för att få en regionalpolitik som tar sikte på att söka skapa ett näringsvänligare klimat även på de orter där det är problem. Sådana möjligheter finns. Man bör fundera på den statliga sektorns utveckling och framför allt på det orimliga skatte-trycket. Under inga förhållanden – vilket vi för närvarande riskerar – kan vi lägga ytterligare bördor på näringslivet eller på sysselsättningen. En förhöjd löneskatt på arbetskraften medverkar inte till att skapa ökad sysselsättning vare sig på den ena eller andra orten, det verkar i rakt motsatt riktning.

Fru Hörnlund talade också om myntverket och reservation nr 3. Jag tycker att en regering och en finansminister skall vara rättvisa och dela ut gåvorna något så när likvärdigt, så att även det allmänna stödområdet får sin del. Det är där stora problem med sysselsättningen. Jag yrkar därför bifall till reservationen 3 om reservationen 1 inte vinner kammarens gehör.

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag försökte, fru Hörnlund, att i mitt uttalande redovisa den tvekan jag hade förra gången, och jag tror inte heller fru Hörnlund är okunnig om den, efter de resonemang vi haft i utskottet.

Jag hade också ett stort antal reservationer till utskottets betänkande. Fru Hörnlund hade vänligheten citera mig. Jag skall citera en annan bit i samma yttrande, där jag sade följande: "Såsom jag sade både i mitt första anförande och i min replik, har jag försökt göra en avvägning och en bedömning med sakskalet som grund. Jag sade redan i mitt första anförande att jag inte kan gå med på att den regionalpolitiska målsättningen får göra våld på sakskalet." Jag tycker, fru Hörnlund, att där kommer fram med all tydlighet att jag var tveksam och att jag verkligen hade försökt göra avvägningar. Sedan gick vi med på utlokaliseringen, och varför skall man då inte säga det som fru Hörnlund nu åberopar, nämligen att om vi finner sakliga skäl för det, så kan vi även i fortsättningen vara med om utlokalisering. Men det är ett annat läge nu, fru Hörnlund. Behovet av dämpning i storstadsområdena är inte lika påträngande som då. Vi har också ett annat läge på arbetsmarknaden än vi hade 1971. Och, fru Hörnlund, om det nu finns sakskalet, varför skall man då inte kunna ändra ståndpunkt? Visst skall man vara principfast, men inte skall man vara så principfast att man inte tar sakskalet. Det är vad vi har gjort i det här fallet.

Låt mig slutligen säga att vi begärde också att få en redovisning av

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

erfarenheterna från första etappen och en grundlig utredning om de samhällsekonomiska konsekvenserna. Det har vi inte fått. Då måste vi helt enkelt vid det här tillfället säga nej.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Bara en kort kommentar till fru Hörnlunds anförande. Hon är förvånad över att jag begär uppskov med utflyttningen av dessa avdelningar inom skolöverstyrelsen. Hon säger att jag vill ha en utredning. Men det är väl ändå så, fru Hörnlund, att vid den föredragning som hållits, bl. a. av generaldirektören, har det klart redovisats att det pågår en organisationsförändring, och man vet inte om dessa avdelningar kommer att finnas kvar. Jag har sagt att om utredningsarbetet ger vid handen att omlokalisering av verksamheten i en eller annan form är lämplig bör Sundsvall i första hand komma i fråga. Någon egentlig tidsförskjutning synes inte heller behöva uppkomma. Men nog kan vi väl vara överens om att det är rimligt att man väntar med att utlokalisera några avdelningar i ett verk tills man vet om avdelningarna kommer att finnas eller inte när organisationsutredningen är klar. Det tycker jag är mycket rimligt.

Sedan säger fru Hörnlund, om jag förenklar resonemanget något, att jag genom mina avslagsyrkanden varit med om att begära uppskov och samtidigt "lura" vissa orter på en del verk. Då är väl fru Hörnlund ändå inte konsekvent. Vi har kommit överens om att skjuta upp ställningstagandet i fråga om statens bakteriologiska laboratorium just för att det är en dåligt underbyggd utredning som ligger till grund för det. Vi har sagt att man där behöver se över det hela. Precis detsamma har jag sagt om ytterligare tre verk. Samma princip som fru Hörnlund har accepterat vill jag tillämpa på ytterligare tre verk.

Sedan vill jag bara säga att om vi hade nått enighet om vårt decentraliseringsalternativ hade alla dessa orter som är aktuella varit garanterade förstärkning av arbetstillfällena.

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag frågar fortfarande varför herr Nordgren inte är lika positiv till en utlokalisering i dag som tidigare. Jag har fortfarande inte fått något svar. Vad är det som har förändrats så att man enligt herr Nordgren i dag bör välja andra regionalpolitiska medel? Jag har inte fått svar på den frågan. Om det bara är ett avvaktande ni vill ha när det gäller den här etappen varför kritiserar ni då förslaget så bittert? Herr Nordgren har själv sagt att det är fråga om ett våldsamt slöseri. Då måste det väl ha varit fråga om det förra gången också. Det kan väl inte skilja så särskilt mycket på de två förslagen.

Herr Oskarson försökte redovisa att han var tveksam redan vid förra tillfället. Då måste man fråga sig om herr Oskarson anser att det var ett felaktigt beslut som ni biträdde den gången. Man kan inte dra någon annan slutsats av det herr Oskarson säger. Men herr Oskarson deltog i det allmänna slagsmålet om ortsvalet. Fanns det då ändå inte ett visst intresse för utlokaliseringarna? Att läget skulle vara så speciellt annorlunda i dag kan jag heller inte förstå. Vi har visserligen haft en konjunkturavmattning

men har just nu en uppåtgående konjunktur, och vi kommer säkert att få se mer av de här överhettningarna även i fortsättningen.

Till herr Eriksson i Arvika vill jag bara framhålla att när det gäller delarna av skolöverstyrelsen var det ett typiskt förslag till utdecentralisering av delar av ett verk. Därför är det fortfarande underligt att herr Eriksson i Arvika inte vill vara med och stödja det förslaget.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Svaret till fru Hörnlund är att vi inte fått de erfarenheter vi behöver för att göra en säkrare saklig bedömning. Dessutom har vi till etapp nr 2 fått uppgifter om kostnader som vi bedömer vara mycket högre än vad som redovisats. Det är pengar som skall tas ur statskassan, alltså av skattebetalarnas medel. Vi tror att man kan använda den miljarden till effektivare åtgärder i dagens läge, särskilt som vi inte har någon klar erfarenhet från den första etappen av utflyttningen.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Herr Eriksson i Arvika började sitt inlägg med att säga att det var tur att han kom så högt upp på talarlistan att inte alla argument var uttömda. Med den kännedom som vi alla har om herr Erikssons naturliga fallenhet för att hålla språklådan i gång, borde det logiskt innebära att nästan all diskussion i fortsättningen är överflödig. Delvis har han naturligtvis rätt i detta.

När vi hanterade den här frågan år 1971 var den ny, och vi gjorde undan den principiella debatten i en lång överläggning som tog sina modiga sex sju timmar. Den slutade i ett beställningsarbete till finansministern och hans medarbetare, och det är det beställningsarbetet som nu är fullgjort och som redovisas inför riksdagen.

När nu regeringen lojalt har fullgjort en beställning från riksdagen är det naturligtvis litet originellt att mötas av kanske inte så många ostentativa protester som förra gången – ja, vi har ju för all del bara börjat på talarlistan. Men i själva voteringen kommer reservationerna att få fler röster i dag än vad de fick år 1971. Det kan verka såsom en motsättning, men det ligger väl förklaringsgrunder även bakom detta. En förklaring är – som det har sagts vid något tillfälle – att storstadsråjungen Stockholm har råkat ut för en befolkningsminskning, vilket har föranlett att en del av riksdagens ledamöter ser det hela i ett något annorlunda perspektiv.

Jag vill på denna punkt gärna deklarerat en rent personlig ståndpunkt. Jag tror inte man skall tala om någon befolkningsminskning i Stockholm och Storstockholm när det gäller de administrativa aktiviteterna och tjänstemannaverksamheten. Vi har för närvarande 91 000 statstjänstemän i området Stockholm–Solna. Byggnadsstyrelsen har räknat ut att även om vi fullföljer utflyttningens båda etapper – den första etappen börjar år 1975 och den sista etappen beräknas vara slutförd år 1980 – så kommer det ändå att finnas ett behov av nyproduktion av tjänsterum i byggnadsstyrelsens regi här i Stockholm med 2 000 till 3 000 tjänsterum per år. Det är väl om något uttryck för en expansion i den statliga administrationen beträffande personalstyrkan. Till detta skall dessutom

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verksamhet*

läggas ett ersättningsbehov för den naturliga avgång av personal som alltid aktualiseras när man har en personalstam på i runt tal 90 000 anställda att röra sig med. Det är således inte fråga om någon neddämpning på den administrativa sidan när det gäller statsförvaltningen i Stockholm, tvärtom. Även med utflyttningen och utlokaliseringen kommer expansionen att fortsätta men i en lugnare takt.

Däremot kan man avläsa en klar och påtaglig nedgång i den industriella aktiviteten i storstaden och eventuellt i storstadsområdet, en nedgång som har sina speciella förklaringsgrunder och som naturligtvis har varit irriterande ur den synpunkten att den nyansering och differentiering som vi har haft av aktiviteter och verksamheter i storstaden har en benägenhet att försvinna och att vi får en mera renodlad, ensidig verksamhet i storstaden, vilket naturligtvis inte är så särdeles angenämt. Den här utvecklingen har vi uppmärksammat, och numera går det inte några statsmedel till någon industriell utflyttning från storstaden. Flyttar man ut, gör man det på eget bevåg och efter egna ekonomiska kalkyler. Staten stimulerar inte någon sådan utflyttning av industriell verksamhet, varuproduktionsverksamhet eller liknande. Jag har också lagt märke till att man från Stockholms myndigheters sida nu är benägen att möta denna utveckling. Det har på sista tiden avlästs en ökad aktivitet för att få industriell verksamhet till storstaden, och detta inte bara på det kommunala området. För ett par dagar sedan läste jag ett föredrag av ordföranden i Företagareföreningen här i länet, landshövdingen, som också gav uttryck för att man är beredd att rusta upp sig i detta avseende för att i någon mån vända den industriella utvecklingsströmmen.

Regeringen har emellertid lojalt mot riksdagen fullföljt planeringen av den andra etappen av utflyttningen av den statliga verksamheten. Alla vet vad etapp 2 omfattar, men den skall ses i det samband som jag nyss anförde. Det är alltså en begränsning av expansionen av antalet statstjänstemän i Stockholm som blir en följd av utflyttningen. På det sättet bör man se problemen.

Jag tror också att den här frågan nu kan bedömas i en något lugnare stämning utanför det här huset. När vi 1971 diskuterade denna fråga vandrade det runt detta hus ett långt och imponerande demonstrationståg med fanor och standar såsom en protest mot utflyttningen. Jag har faktiskt inte lagt märke till om något liknande förekommer nu. Jag skulle bli överraskad om så blev fallet. Jag ser t. o. m. att läktaren är relativt tunt befolkad under denna debatt.

Det har blivit en lugnare stämning utanför kammaren, och det kan väl delvis förklaras av att vi helt i samförstånd har träffat de organisationsmässiga överenskommelserna som skall träffas med de anställdas representanter i fråga om de villkor, rättigheter och förhållanden som skall gälla vid utflyttningen. Jag tror ingen kan säga annat än att staten här har sträckt sig så långt som man kan begära. Det har träffats en överenskommelse, och redan denna överenskommelse är väl ett kriterium på att man från de anställdas sida anser sig ha fått sina intressen tillgodosedda så långt som man kan begära.

Verksamheten startar nu. Spaden sätts i jorden i Norrköping, den har

satts i jorden i Sundsvall, byggnationen kommer att dras på i Gävle och annorstädes, och det blir utan tvekan goda och bra tjänstelokaler, byggda efter vad man i dagsläget anser är rimliga och riktiga kvalifikationskrav. Personalen har där i stor utsträckning själv fått vara med om att utforma sina egna arbetslokaler.

Det har förts en diskussion om att här skulle ett slags miljonrullning vara på gång. Från alla håll där man för fram sin tveksamhet, sitt avståndstagande, efterlyser man samhällsekonomiska bedömningar och en mera noggrann och inträngande ekonomisk kalkyl över utflyttningsverksamheten. Det har redovisats för utskottet – och jag vill minnas att det är återgivet i utskottsbetänkandet – att kostnaden för själva utflyttningen kan röra sig om ett hundratal miljoner kronor. Beträffande anläggningskostnaderna är det fullkomligt felaktigt att räkna detta som någon speciell utgift som man i annat fall skulle slippa undan. Naturligtvis är det inte så. Om man inte bygger de här ämbetslokalerna i Gävle, Sundsvall, Luleå, Jönköping och Norrköping, så måste man bygga dem här i storstaden, och helst då i de centrala delarna av storstaden, trots protesterna från miljögrupper och bostadsboende som högt och ljudligt protesterade när vi byggde ut polishuset, när vi diskuterade utbyggnaden på Lilla Essingen för den ämbetslokal som skall ligga där, utbyggnaden på Kungsholmen av vissa kontorslokaler etc.

Men det är ju här i den centrala staden som alternativen till alla de ämbetslokaler vi bygger ute i landsorten ligger. Om man då inte skall få en alldeles orimlig situation för invånarna, kan man i stället tänka sig alternativet att bygga i Märsta, i Södertälje, i Nynäshamn eller på någon liknande plats, med hela den tidsförlust som de dagliga pendlingarna skulle medföra. Att kunna bygga de nya och moderna lokalerna ute i lokaliseringsorterna, med en behaglig promenad från bostaden till arbetslokalen morgon och kväll, har sina absoluta fördelar.

Jag vill härutöver tillägga att det enligt besked som jag under gårdagen erhöll från byggnadsstyrelsen är ungefär 20 procent dyrare att bygga motsvarande ämbetslokaler i centrala Stockholm än vad det är att bygga dem ute i landsorten. Med de 400 miljoner kronor som det kostar att bygga dessa ämbetslokaler ute i landsorten har man följaktligen tjänat in 100 miljoner tack vare att man slipper uppföra byggnaderna i centrala Stockholm. Därigenom har man således eliminerat en utflyttningskostnad för personalen i samband med utlokaliseringen som har uppskattats just till ca 100 miljoner kronor.

Jag har velat säga detta för att vi skall vara på det klara med att de som åberopar de väldiga kostnaderna gör detta utan att ha tänkt igenom denna fråga på ett riktigt sätt. Den argumentation som jag nu i mycket korta drag försökt prestera är enligt min mening absolut hållbar.

Jag vill säga ytterligare en sak som inte har berörts i dag och som kanske inte heller kommer att beröras annat än till en del genom att statsrådet Lofberg efter mig kommer att besvara en interpellation, där man tar upp de frågor som aktualiserats i samband med personalens förflyttning. Det kommer förmodligen att vara det rätta tillfället att diskutera personalfrågorna i samband med utflyttningen.

Som alla känner till har det organiserats en speciell nämnd som har att

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

hantera personalens situation i samband med utflyttningen. I den nämnden är organisationerna självfallet ordentligt representerade, och nämnden har regeringens uppdrag att försöka på det minst störande sättet genomföra utflyttningsproceduren. Till den ändan har regeringen fattat beslut om att alla lediga platser i statsförvaltningen här i huvudstaden skall anmälas till denna nämnd. Personal som berörs av utflyttningen skall därvid få företräde till de lediga platserna i Stockholm i de andra verken, som kommer att vara kvar i Stockholm.

Detta är väl en alldeles riktig ståndpunkt, om man vill ha en så pass intensiv sysselsättning som möjligt på lokaliseringsorterna ute i landsorten. Man bör då kanske inte flytta alla de anställda utan arbetsplatserna som sådana. Det var herr Nilsson i Tvärålund som sade detta, och det ligger självfallet en hel del i det.

Vad som emellertid är intressant är att statens personalnämnd för närvarande har bekymmer med att från de utlokaliserade personalbesättningarna få fram det folk som behövs för att fylla de lediga platserna i de kvarvarande statliga verken. Man kan vara överraskad över detta. Chefen för den här verksamheten, Wilhelm Jentzen, sade redan i början av året, och han har upprepat det under de senaste veckorna, att han är överraskad över att det är svårigheter. Och han har fått lämna vissa dispenser från den av regeringen utfärdade rekommendationen. Han får säga till de verk som blir kvar här i Stockholm: Vi kan icke tillfredsställa era behov ur den grupp som skall flytta ut, utan nu får ni själva anställa fritt. Vi har inga sökande. Han är bekymrad över detta, och det kan väl vem som helst vara, men det är möjligt att det finns förklaringsgrunder. Det här skall aktualiseras under åren 1975 och 1980 och i år har vi 1973. Det kan tänkas att vederbörande säger sig: Tids nog kommer den dagen, och den dagen den sorgen.

Jag har emellertid tagit upp det här för att understryka att jag tycker det vore önskvärt och riktigt om de tjänstemän, som av en eller annan anledning känner sig på ett alldeles särskilt sätt förankrade i storstaden, utnyttjade de här möjligheterna till omflyttning. Då blir ju deras intressen tillgodosedda, reservanterna i dag kan få sina önskemål i viss mån tillfredsställda, och man skapar dessutom möjligheter ute på lokaliseringsorten att bereda flera sökande anställning än man i annat fall kan göra.

Fortsättningsvis, herr talman, bara några kommentarer till en del av de inlägg som jag har avlyssnat här i dag. När herr Nordgren som representant för moderaterna säger nej argumenterar han samtidigt för uppskov. Jag var inte riktigt på det klara med hur han argumenterade. Han talade för uppskov men sade: Vi yrkar inte på uppskov, utan vi säger nej. På samma sätt hamnade herr Peterson i Linköping från folkpartiet på uppskovslinjen.

Det här är väl ingenting annat än ett försök att sitta på två stolar samtidigt. Man tycker som så att det ligger åtskilligt i att vi inte får den väldiga ackumuleringen av statstjänstemän i Stockholm och dess närmaste omgivning. Det kan vara befogat att se till att man fördelar den statliga förvaltningen, och man har ju prövat verk för verk och tagit fram de verk som man anser kan flyttas utan någon skada för hanteringen och

det fortlöpande arbetet. Samtidigt säger man att det är klart att det blir irritation bland tjänstemännen i Stockholm, och därför kan det vara bra att sitta även på den stolen i den allmänna debatten. Så hamnar man på dubbla stolar. I något fall har man anfört som argument att man anser frågan inte vara tillräckligt utredd; det var herr Eriksson i Arvika som hade det skälet när det gällde FOA:s och jordbruksnämndens utlokalisering.

Det här går egentligen inte. Som läget är, kan man bara säga antingen ja eller nej. Ett uppskov ger inte några nya fakta i ärendet. Dessa fakta skulle, enligt dem som yrkar på uppskovet, vara att man skulle få erfarenheter av hur en sådan här utlokalisering ter sig. Men vi har utlokaliserat fabriksverket till Eskilstuna, och ingen kan klaga på att det inte var en bra utlokalisering. Arbetet görs lika bra i Eskilstuna som om verket skulle ha suttit kvar i Stockholm. De anställda som flyttade med till Eskilstuna torde till övervägande del i dag gärna stanna kvar i Eskilstuna.

Vi har tidigare flyttat ett verk till Göteborg. Det var ett av de första utlokaliseringsärenden jag var inkopplad i på den tiden jag var jordbruksminister och det gällde fiskeristyrelsen. Jag har inte lagt märke till att arbetet skulle ha gått sämre i det verket därför att det ligger långt ifrån Stockholm.

Den högre utbildningen bygger vi ut utanför storstaden med oförskräckta tag, och naturligtvis kommer vi inte att förlora någonting på det. Och inom den industriella verksamheten är det ju inte heller så ovanligt att företagsamheten lägger sina centrala förvaltningar utanför Stockholm. Även om de har en benägenhet av gammal tradition att placera sig i Stockholm, finner vi en hel del av dem ute i landsorten.

Det bör följaktligen inte vara någon absolut naturlag som säger att Stockholm har speciella företräden när det gäller administrativt arbete som dessutom vid en undersökning befinnes kunna avskiljas från annan administrativ verksamhet. Om man begär ett uppskov och nya utredningar och undersökningar om detta, så kommer man ändå i sista hand att stå i precis samma situation där vi står i dag.

Jordbruksnämndens utflyttning till Jönköping har diskuterats, och vår strävan är ju att göra – jag tror fru Hörnlund också sade detta – Jönköping till ett jordbruksadministrativt centrum. Jag har tidigare uttalat förhoppningen att en sådan här medveten satsning från riksdagens sida även skulle medverka till att man inom jordbrukets ekonomiska organisationer skulle överväga sin lokalisering och orientera sig till den stad som skulle bli någonting av jordbrukets administrativa centralort.

Jag är väl medveten om vilka kontakter som behöver tas med jordbruksnämnden. Det är inte i dag som det var på den tiden då jag var folkhushållare och vi hade en ingående ransonering och fördelning av både råvaror och konsumtionsvaror. Då var det mycket av – jag höll på att säga – dagliga förbindelser. Men numera är uppvaktningarna och diskussionerna mellan kanslihuset och jordbruksnämnden i intet fall så intensiva som de var förr i världen. Jag vill inte säga att jordbruksnämndens generaldirektör nöter trapporna i kanslihuset mer än andra generaldirektörer som nu får finna sig i utflyttningen. Dessutom – och

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

det har det ju talats om -- skapar kommunikationerna andra möjligheter nu än vad som fanns för 20–25 år sedan.

FOA ställde väl till bekymmer när regeringen utarbetade sitt förslag. Det är ingenting som har gjorts på en höft. Jag har personligen suttit i en och en halv timme med chefen för FOA, då han i lugn och ro har fått utveckla alla sina argument, och jag vet att försvarsministern har varit i samma belägenhet. Det finns ingen generaldirektör i de utflyttade verken som regeringen har spenderat så mycket tid på som herr Magnusson i FOA, när man har givit honom alla möjligheter att anlägga sina synpunkter på utflyttningen. Men varken försvarsministern eller jag själv eller regeringen i övrigt har ansett att de argumenten var tillräckligt bärande för att man skulle göra avsteg från utredningens förslag. Följaktligen levererades förslaget om den här utflyttningen till Umeå respektive Linköping i den proposition som skrevs.

Jag skall inte ge mig in på en polemik med herr Oskarson; jag tyckte att hans argument var i det allra enklaste laget, när han säger att det här kan man inte göra, man får tänka på makens bekymmer om det inte går att få något arbete för vederbörande, man får lov att tänka på barnens skolgång, man får tänka på de vänner och bekanta som vederbörande måste lämna. Det har ju redan sagts här från talarstolen att detta inte är någonting som aktualiseras vid flyttning från Stockholm ut till någon annan stad, utan det gäller i precis samma utsträckning oavsett åt vilket håll flyttningsaktiviteten går. Det är endast den skillnaden att i det här fallet gör vi allt vad vi kan för att dessa övergångssvårigheter skall bli så små och lindriga som möjligt. Vid flyttning den andra vägen förekommer ingenting av samhällets speciella service för att tillrättalägga för dem som blir rottryckta och får ge sig ifrån sin ort och sin bygd.

Allra sist, herr talman, vill jag ta upp bara en fråga till. Man säger: Skulle vi ändå inte klara det här på ett mindre ostentativt och mindre irriterande sätt? Man tänker sig att delegera ut vissa underordnade aktiviteter. Samtidigt har det i debatten också framförts det argumentet som i hög grad överraskar mig -- jag tror det var herr Nordgren som förde fram det: Varför behandlar inte statsrådet denna fråga mera rättvist och breder ut den här lokaliseringen på ett mycket större antal orter? Och varför ser man inte till att det finns flera hugade mottagningsorter som tillgodoses?

De där frågorna kan jag besvara genom att lämna *ett* besked. Det ligger en tanke -- och jag tycker det är en vettig tanke -- bakom hela utlokaliseringsfilosofin. Den gav jag till känna 1971, och jag kan i korthet upprepa den nu.

Vi tycker inte att det är riktigt tillfredsställande att vid en utlokalisering bara släppa i väg underordnade detaljer i vederbörande verks aktivitet. Vi har i stället försökt säga oss att flyttar man ut hela verket, så ger man ju den mottagande orten en injektion inte bara på det vanliga produktionsplanet -- de som står och hanterar datamaskinen på en relativt låg nivå -- utan hela skalan av tjänstemän kommer med. Den mottagande orten får alltså alla tjänstemän -- från topptjänstemannen, från generaldirektören, ned till den yngsta skrivmaskinsflickan -- och därmed ger man orten ett riktigt inslag av statlig aktivitet än om man

behåller själva den högavlönade gruppen, stabsorganisationen och vad därtill hörer, i Stockholm och inriktar sig på att ge ifrån sig endast underordnad verksamhet. Vi har inte gillat den där uppdelningen, utan vi har sagt att det är korrekt ur lokaliseringsynpunkt att flytta ut hela verken.

Att lokaliseringen inte brets ut — det var ju en av frågorna — på flera platser är helt enkelt betingat av att vi har försökt hålla samman utflyttningen i grupper, så att verk som har mycket gemensamt med varandra flyttas till samma plats. Därav kommer Jönköping som platsen för jordbrukets centrala administrationsverksamhet med skogsstyrelsen, lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden. Därav kommer utflyttningarna till Linköping som har sin förbindelse med den universitetsaktivitet som byggts ut där. På samma sätt är det med utflyttningarna till Umeå, vilka på ett eller annat sätt har en anknnytning till Umeå universitet. På samma sätt är det i Norrköping. På samma sätt är det i Gävle — där placeras på en och samma plats tekniska verk såsom lantmäteristyrelsen, kartverket och dataproduktionen, vilka alla har dagliga och närliggande förbindelser.

Det är således en medveten tanke i detta, och det är förklaringen till att här breder man inte ut verken över hela landet för att få en så jämn täckning som möjligt.

Vi diskuterade igenom de här frågorna 1971, och jag skall inte utveckla texten vidare. Men eftersom jag i dag har mött de här argumenten från talarstolen fanns det anledning för mig att ytterligare understryka detta.

Herr talman! Jag tror att den här andra etappen — effektuerandet av riksdagens praktiskt taget enhälliga beställning — kommer att klara sig igenom med mindre av opposition utanför detta hus än vad som var fallet när det gällde den första etappen, och jag är glad över det. Vi har ju träffat en överenskommelse med tjänstemännens organisationer om hur det skall gå till. Mycket av osäkerheten är följaktligen avverkad, och när vi nu säger att det här är den sista etappen, så har väl det också en lugnande inverkan på de 90 000 tjänstemän som är kvar och som blir kvar i Storstockholmsområdet.

Jag vill emellertid understryka att när regeringen har sagt att denna andra etapp bör fullföljas, och sedan bör det vara slut, så är det fråga om utflyttningar i denna kollektiva form. Vi har i två olika utredningar gått igenom alla statliga verk och provat dem ett efter ett och kommit fram till att nu finns det egentligen inte något mer att flytta ut i denna kollektiva form. Men detta utesluter inte att en isolerad utflyttning av ett verk kan aktualiseras när som helst i framtiden. Vi har ett exempel på det i domstolsverket. Det är ett nytt verk, och riksdagen kommer under dagens lopp att fatta beslut om utflyttning av det verket till Jönköping, Sundsvall eller Sandviken-Gävle. Sådana isolerade utflyttningar av ett verk kan mycket väl bli aktualiserade även framledes. Det är beträffande denna organiserade kollektiva utflyttning som jag menar att vi väl nu har gjort vad som kan göras och där det förmodligen inom överskådlig tid inte är möjligt att ordna med någon tredje etapp.

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern började sitt inlägg med att säga att Stockholmsregionen också har haft en del svårigheter. Det kanske är därför som både finansministern och herr Fagerlund är litet mera tveksamma om denna etapp än vad vi alla var då det gällde etapp 1. Då tyckte vi alla att det var ett ärligt försök att skapa bättre sysselsättning och optimism på utflyttningsorterna.

Sedan sade finansministern att man med de anställda i de olika verken hade kommit överens om villkoren för utflyttning. Vi fick i varje fall i utskottet inte den uppfattningen av de uppvaktningar som förekom i utskottet att några villkor som personalen kunde acceptera hade erbjudits personalen, när utskottet behandlade frågan. Om så varit fallet hade väl knappast TCO kunnat säga att begreppet samråd inte kan användas som beskrivning av vad som förekommit i det sammanhanget. Det kunde inte ens karakteriseras som samråd, förklarade man.

Vidare sade finansministern att det inte är nödvändigt att alla verk ligger i Stockholm och att t. o. m. industrin och företagen flyttar ut verksamheter. Ja, självfallet gör de det. Man flyttar industrier och företag till områden där det finns arbetskraft. Men innan så sker gör man företagsekonomiska beräkningar av hur lönsamheten är i olika orter. Och när det gäller statliga utflyttningar borde man enligt vår uppfattning också göra tillfredsställande ekonomiska beräkningar och bedöma dem i förhållande till värdet av utflyttningen. Möjligen borde man också ha övervägt om man inte med de pengar som flyttningen kostar hade kunnat göra ännu värdefullare insatser på mottagningsorten. I sista hand är det ju ändå skattebetalarna som får stå för kostnaderna för utflyttningen. De pengarna, herr finansminister, skulle kanske ha kunnat användas på ett mera effektivt sätt.

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Vad beträffar villkor och rättigheter för de anställda i samband med utflyttningen har utskottet som sagt varit mycket noga med att skriva bestämt på den punkten och förklarat att allt skall göras som göras kan för att underlätta utflyttningen för de anställda. Men hur verkar det i praktiken? Jo, där är det något annorlunda. Vi har redan fått en viss erfarenhet. Det finns något som heter nämnden för omplaceringsfrågor, och den skall ta hand om ansökningar från dem som anser sig ha skäl att inte flytta från Stockholm. Och nämndens bedömningar i det sammanhanget är mycket restriktiva. Över 50 procent av alla ansökningar har avslagits. Jag kan inte nu redovisa skälen härför, men de enda skäl som har godtagits för att inte flytta är de medicinska. Ensamstående med barn – och även familjer där det har funnits två föräldrar – som förklarat att barnen vid en utflyttning skulle förlora möjligheterna till regelbunden kontakt med föräldern eller föräldrarna har inte kunnat räkna med att få sina ansökningar bifallna. Det betraktas inte heller som något skäl om en person anser sig så hårt förankrad här i Stockholm att han av hälsoskäl inte kan flytta.

Låt mig sedan ta upp en annan sak, nämligen anläggningskostnaderna, som statsrådet Sträng talade om. Statsrådet sade att man får räkna med att det är billigare att bygga i landsorten än i Stockholm och att man skall räkna sig till godo den vinst man gör. Ja, det är möjligt, och jag skall inte gå in på någon diskussion på det området. Samtidigt sade statsrådet att vi, om utflyttning inte sker, får bygga här i Stockholm, och han sade vidare att vi kan motse en ökning med ungefär 3 000 statstjänstemän per år.

Vi hade tillfälle att ta emot en uppvaktning från landstinget i Stockholm, som redogjorde för situationen. De som gjorde uppvaktningen var mycket oroad för utvecklingen även på tjänstemannanivå. Det är inte bara statliga tjänstemän som flyttas ut, utan även många enskilda verk, banker m. fl. rationaliserar och flyttar sina tjänstemän.

Resultatet för regionen är nu att det finns alldeles för många lägenheter som står tomma. Ambitionsnivån på det området har fått sänkas. Vidare står i dag inte mindre än en halv miljon kvadratmeter kontorslokaler tomma, som det alltså är möjligt att utnyttja. Det talar tydligt för att det inte skulle vara nödvändigt med nybyggnader i alla fall och att man därför också skulle kunna vinna ekonomiska fördelar.

Herr PETERSON i Linköping (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vi har sagt tidigare år: Utred decentraliseringsalternativet efter mönster som förenar alla de fördelar vi vill uppnå. Det är en slutsats som också personalens organisationer kommit till. TCO:s remissvar slutar på följande sätt:

”Ett kompletterande utredningsarbete bör ske på basis av en ingående analys av de erfarenheter som en utvärdering av den första omlokaliseringsetappen kan erbjuda. TCO anser att konsekvenserna för den berörda personalen blir så allvarliga att beslut om ytterligare utlokalisering av myndigheter inte bör fattas med mindre än att dessa konsekvenser är helt klarlagda.”

Det tycker folkpartiet är en bra slutsats, som också riksdagen borde kunna ställa sig bakom.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Sträng sade inledningsvis i sitt anförande att jag närmast skulle ha sagt att inget skulle finnas att tillägga när några av oss som talade i början av debatten hade gjort våra inlägg. Det sade jag självfallet inte. Det finns säkert mycket att säga, även om argumenten kanske kan verka något använda när de används i andra hand.

Jag tycker att statsrådet själv har visat i sitt halvtimmeföreläsning att det finns många intressanta synpunkter att anlägga. Jag anser att det var värdefullt att han tog upp personalfrågorna, som kanske är ett av de allra största och mest betydelsefulla inslagen just när det gäller de ställningstaganden vi här gör.

En sak förbryllade mig något, nämligen att statsrådet sade att han är förvånad över att jag begärt uppskov och ytterligare utredning på tre av mig redovisade punkter. Statsrådet Sträng sade: Ett uppskov ger inga fakta. Nej, men en utredning kan ge fakta och ger fakta. Det har

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

statsrådet själv verifierat på s. 106 i propositionen, där han beträffande SBL skriver att frågan om utflyttning bör utredas ytterligare. Han anför: "Resultatet av den nya utredningen bör dock avvaktas innan slutlig ställning tas till laboratoriets lokalisering."

Precis detsamma säger jag om de tre andra verken, och jag tror att vi är ganska eniga om att det finns behov av att utreda förutsättningarna för utflyttning av FOA, jordbruksnämnden och skolöverstyrelsen -- de exempel som jag har gett.

Med anledning av det herr Peterson i Linköping sade i sitt senaste inlägg noterar jag statsrådet Strängs ord att det här är den sista utlokaliseringen -- vi har inget mer att ta. Eventuellt kan nya verk komma att lokaliseras ut, och på den punkten är vi helt ense. Som herr Peterson i Linköping antydde finns det möjligheter till decentralisering, och där kan man "ta mera", för att använda statsrådet Strängs eget uttryck. Det skulle fattas något i den här debatten om inte statsrådet lämnar besked om hurvida han i fortsättningen kommer att ge direktiv till verken att analysera möjligheterna till decentralisering av beslutsfunktioner och därmed också arbetsuppgifter som innebär att de anställda får flytta. Det vore värdefullt om vi fick besked på den punkten. Det finns konkreta exempel på att verksledningarna själva har tagit sådana initiativ och räknar med mycket bra resultat.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Det har träffats en uppgörelse med de anställdas organisationer om hur man på lämpligaste sätt skall verkställa riksdagens beslut om utflyttning i den första etappen, och det kommer att gälla även för den andra. Man har uppnått samstämmighet, och det tror jag har lugnat ner mycket av de stämningar som kanske tidigare från personalhåll var något arroganta.

Däremot är vi alla medvetna om att personalen i verken, om man frågar dem, säger att de inte vill flytta ut. Frågar man likaså folk t. o. m. uppe i Norrbotten och Västerbottens lappmark om de vill flytta därifrån så är det inget överraskande i att få svaret att de vill stanna där. Människor reagerar på det sättet. Men riksdagen har inte kunnat anse det vara ett tillräckligt skäl för att avstå från utlokalisering. När utlokaliseringen sedan är ett faktum har vi i samförstånd med de anställdas organisationer klarat av de formaliteter som behöver klaras av.

Jag skall för ett ögonblick gå tillbaka till situationen för statsförvaltningen i storstaden. AMS, socialstyrelsen, riksförsäkringsanstalten och statskontoret har tillsammans sin verksamhet förlagd på ungefär 40 olika platser här i staden. Det är inte en särdeles rationell lokalhantering om man vill att verken skall arbeta effektivt. Den här utflyttningen ger oss andra möjligheter till omflyttningar bland de bestående aktiviteterna i Stockholm och medverkar även till en riktigare och mer rationell verksamhet för statsförvaltningen.

Det har sagts mig att ungefär 20 procent av de lokaler som statsförvaltningen har i Stockholm i kvalitativt avseende inte är tillfredsställande. De lokaler som byggs ute i lokaliseringssorterna kommer i det avseendet att vara helt godtagbara, jag höll på att säga kanske bättre än

de allra flesta lokaler här i storstaden. De är nykonstruerade i enlighet med de anställdas egna önskemål.

Från talarstolen har det rent allmänt sagts att det vore klokt med ett uppskov i väntan på erfarenheterna från den första etappen. Det var det jag vände mig emot i mitt förra inlägg. Jag tror inte det skulle ge något som helst mer att bygga på när frågan skall behandlas längre fram. Det finns ett och annat verk -- bakteriologiska laboratoriet är ett -- där regeringen har ansett en ytterligare utredning nödvändig. Herr Eriksson i Arvika må ha rättighet att yrka på att även andra verks utlokalisering bör utredas ytterligare. Regeringen har inte funnit skäl till det, och där skiljer sig alltså våra uppfattningar.

Fortsättningsvis vill jag hävda att man vid en utflyttning helst bör flytta ut hela verket för att på utflyttningsorten få just den nyansering av de anställda som ett verks skilda aktiviteter innebär. Det utesluter naturligtvis inte -- om någon har trott det har jag blivit missuppfattad -- att i fortsättningen en viss decentraliseringsutflyttning kan ske. Vi provar ju detta i förslaget genom att inte flytta ut hela televerket till Kalmar, utan vi flyttar bara ut en viss aktivitet i verket till Kalmar. Det ena goda förskjuter inte det andra, men själva principfrågan bör vara den, att man helst flyttar ut hela verk när så är möjligt.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig bara helt kortfattat säga att jag är tacksam för innehållet i det senaste anförande som herr Sträng höll. Det ligger helt i linje med vad jag tidigare har påpekat, nämligen att man kan gå till väga på det sätt som vi har rekommenderat i flera år.

Jag tycker det är ett bra exempel som vi har i domänverket. Där hade man från början tänkt sig en utflyttning av 400 personer. Redan nu har man emellertid decentraliserat och flyttat ut ett 50-60-tal och räknar med att kunna gå vidare på den vägen. Jag har mycket noga och med tillfredsställelse noterat att statsrådet är inne på tanken om en decentraliseringslinje i framtiden. Detta tror jag blir till nytta såväl för verkens effektivitet som för de anställda och för mottagningsorterna.

Herr statsrådet LÖFBERG, som meddelat att han i samband med behandlingen av detta ärende ämnade besvara herr *Mundebo*s (fp) den 27 mars framställda interpellation, nr 64, till herr finansministern, angående handläggningen av personalfrågorna vid omlokalisering av statlig verksamhet erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Mundebo har frågat finansministern om vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att tillse att personalfrågorna vid omlokalisering av statlig verksamhet -- i enlighet med 1971 års riksdagsbeslut -- handläggs i positiv anda.

Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

Att genomföra en omlokalisering av den omfattning som riksdagen beslutade 1971 ställer stora krav på en dynamisk personalpolitik och en effektivt fungerande personaladministration. I den proposition som föregick riksdagens beslut slog departementschefen fast att det skulle bli nödvändigt att göra stora insatser för den personal som berördes. En rad

Nr 94

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verksamhet*

Ang. handläggningen av personalfrågorna vid omlokalisering av statlig verksamhet

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

*Ang. handlägg-
ningen av personal-
frågorna vid om-
lokalisering av
statlig verksamhet*

åtgärder har vidtagits för att dels på olika sätt underlätta flyttning för de anställda som önskar följa med och deras anhöriga, dels skaffa nya arbeten inom Stockholmsområdet för dem som vill stanna kvar. För vissa frågor har helt nya rutiner utarbetats och satts i drift. Befintliga personaladministrativa resurser har mobiliserats och förstärkts, och nya har tillkommit. Bl. a. har statens personalnämnd reorganiserats och utökats med hänsyn till nämndens uppgifter i samband med omlokaliseringen.

Jag skall i det följande — med utgångspunkt i de frågor herr Mundebo tagit upp — kortfattat redovisa vissa av de viktigaste åtgärderna.

Som bekant pågår för närvarande ett omfattande förberedelsearbete inför den av riksdagen beslutade omlokaliseringen — i första hand genom det arbete som bedrivs inom de inrättade Orts- och organisationskommittéerna. På de senare har beslutanderätten lagts i vissa frågor som det eljest skulle ha ankommit på myndigheterna att avgöra. Det gäller bl. a. frågor om personalinformation, personaladministration, kontorsrationalisering, åtgärder i samband med själva flyttningen samt i övrigt sådana planerings-, organisations- och miljöfrågor som direkt hänger samman med omlokaliseringen.

Kommittéerna består av lika antal representanter för personalen och för myndigheterna. Samtliga kommittéledamöter har utbildats i bl. a. projektplanering och projektadministration genom konferenser och särskild kursverksamhet. Till sin tjänst i olika specialfrågor har kommittéerna dessutom statliga expertorgan. När det gäller exempelvis personaladministrativ planering och övriga interna personalfrågor lämnar statens personalnämnd (SPN) aktivt biträde.

Förutsättningarna för ett reellt personalinflytande i hela förberedelse- och genomförandeprocessen är således väl tillgodosedda. Jag vill också erinra om att avtal träffats mellan de statsanställdas huvudorganisationer och avtalsverket om förmåner för personal som medföljer vid utlokalisering från Stockholmsområdet.

Herr Mundebo anser att antalet avslag från nämnden för vissa omplaceringsfrågor (NOM) är högt med hänsyn till att omstationerings-skyldighet endast skall behöva krävas "i särskilda fall" enligt inrikesutskottets uttalande vid behandlingen av förslaget om omlokalisering.

För att kunna bedöma hur personalfrågorna handläggs i dessa delar måste man emellertid ta hänsyn till NOM:s verksamhet och SPN:s omplaceringsverksamhet sammantaget. Jag skall försöka förklara sammanhanget mot bakgrund av de siffror som herr Mundebo hänvisar till från NOM:s marsuppföljning 1973. Först vill jag bara poängtera att alla beslut som NOM fattar självfallet föregås av noggranna utredningar i varje enskilt fall. I mars 1973 hade NOM behandlat 143 ansökningar om undantag från flyttningsskyldighet. Av dessa hade 67 avslagits. Två avslagsbeslut har sedan dess omprövats och bifallits. Återstår 65 avslag. Av dessa hade i tio fall sökanden anställts efter det att riksdagen 1971 fattat sitt beslut om omlokalisering. Vidare har två sökande genom annan garanti fått möjlighet att stanna kvar i Stockholm.

Liksom i fråga om dem som NOM undantagit från flyttningsskyldighet är även de övriga 53 sökande föremål för omplaceringsåtgärder genom

Tisdagen den
22 maj 1973*Omlokalisering av
viss statlig verksamhet**Ang. handläggningen av personalfrågorna vid omlokalisering av statlig verksamhet*

statens personalnämnds försorg. Tio personer hade redan i mars kunnat omplaceras. Ett icke oväsentligt antal hade fått — men tillbakavisat — ett eller flera erbjudanden om anvisning till annat arbete i Stockholm. Några hade för övrigt också återkallat sin ansökan till SPN, vilket måste tolkas så att vederbörande på egen hand ordnat annat arbete eller ändrat sig och nu avser att följa med vid flyttningen. Endast 16 sökande som fått avslag från NOM hade vid denna tidpunkt ännu inte fått någon anvisning, men självfallet har SPN:s ansträngningar med att finna nya arbeten för dem fortsatt.

Utöver denna redovisning vill jag framhålla att nämnda siffror om avslag också måste ses i relation till vilka skäl som anförts i ansökningarna.

Huvuddelen av avslagen hitintills grundar sig på ansökningar där enbart makens eller makans förvärsarbete angetts som hinder för flyttning. NOM:s bedömningar i dessa fall görs på basis av en noggrann analys och uttalanden från arbetsmarknadssakkunniga och efter kontakt med respektive kommun. Hänsyn tas då inte bara till möjligheten för vederbörande att få arbete på utlokaliseringsorten utan också till den sökandes egna utsikter att få annan anställning i Stockholmsområdet.

Sammanfattningsvis kan sägas att NOM vid ärendenas avgörande gör en allsidig avvägning av samtliga i varje enskilt fall föreliggande omständigheter. I tveksamma fall har NOM tillämpat principen att "hellre fria än fälla". Uppkommer nya skäl för sökande som tidigare fått avslag av NOM, har denne självfallet möjlighet att efter förnyad ansökan få sin sak omprövad.

Mot denna bakgrund kan jag inte finna annat än att NOM handlägger sina uppgifter med all tänkbar hänsyn till de sökandes situation och med den generositet som förutsattes av inrikesutskottet. Jag kan inte heller hålla med herr Mundebo om att ytterligare riktlinjer för NOM:s verksamhet skulle behövas i nuläget. Jag följer emellertid såväl NOM:s verksamhet som SPN:s omplaceringsverksamhet med stor uppmärksamhet.

Eftersom herr Mundebo anser att SPN:s omplaceringsverksamhet behöver förstärkas vill jag här bara lämna ett par kompletterande upplysningar.

Efter det att riksdagen fattat beslut om omlokalisering av vissa myndigheter har SPN:s resurser för omplaceringsverksamhet förstärkts och organisationen ändrats. Fr. o. m. innevarande budgetår finns inom SPN en omplaceringsenhet som efter särskild framställning tilldelats elva nya tjänster. Under budgetåret 1973/74 kommer omplaceringsenheten att bestå av sammanlagt 33 tjänster.

För att underlätta omplacering av de tjänstemän som vill stanna kvar i Stockholmsområdet har SPN med stöd av den s. k. omplaceringskungörelsen (SFS 1972:156) satt in rekryteringsbegränsande åtgärder för bl. a. statliga myndigheter inom Stockholmsområdet. Kungörelsen innebär bl. a. en principiell skyldighet för myndigheterna att till SPN fortlöpande redovisa uppkomna vakanser och andra rekryteringsbehov. Till följd härav kan SPN varje månad pröva omplacering till 350–400 tjänster, vilket innebär ett maximalt utnyttjande av möjligheterna till omplacering

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verksamhet*

*Ang. handlägg-
ningen av personal-
frågorna vid om-
lokalisering av
statlig verksamhet*

inom Stockholmsområdet.

Jag delar självfallet herr Mundebo's uppfattning att särskild uppmärksamhet måste ägnas åt de medflyttandes situation. Frågor som rör de anhörigas situation på de nya orterna – arbetsmarknadsfrågor, skolfrågor, barn tillsyn, vårdmöjligheter osv. – ingår som en integrerad del i kommittéernas förberedelsearbete tillsammans med de mottagande kommunerna. Såväl SPN som arbetsmarknadsverket och de mottagande kommunerna är också direkt engagerade i att försöka skaffa arbete åt anhöriga på de nya orterna. Arbetsmarknadsverket har inrättat ett särskilt kontor i Stockholm för bl. a. förmedling av lediga platser inom enskilda företag på omlokaliseringsorterna. På varje mottagarorts arbetsförmedling finns en särskild kontaktman för placering av anhöriga. AMS bidrar dessutom med arbetsmarknadsutbildning och skriftlig och muntlig information i form av platslistor och informationsmöten i Stockholm. Insatserna omfattar också sökande som nu inte har förvärvsarbete men som önskar sådant på den nya orten.

Placering av anhöriga inom statliga myndigheter ombesörjs av SPN, som med utgångspunkt i rekryteringsbegränsningar hos omlokaliseringsmyndigheterna även kan ge anhöriga anvisningar om arbete hos dessa myndigheter. Denna verksamhet påbörjas av SPN under denna månad. Det ringa antalet sökande har inte motiverat särskilda åtgärder tidigare. Samtidigt påbörjas omplacering av anhöriga till tjänster på orter, dit flyttning är aktuell under året, dvs. till Sundsvall, Gävle och Uppsala. Jag vill också erinra om att SPN och AMS varje vecka utger en särskild förteckning över lediga tjänster, den s. k. SPN-listan, som också kan användas av anhöriga till dem som berörs av omlokaliseringen.

Samarbetet med kommunerna är genomgående mycket gott i dessa frågor. Jag tror därför att det finns goda möjligheter också när det gäller arbetsanskaffning för anhöriga, förutsatt att de anhöriga i tillräckligt god tid tar kontakt med antingen SPN eller AMS:s omplaceringskontor i Stockholm.

Såvitt jag kan se finns redan de förutsättningar för förtidspension som herr Mundebo efterlyser. Vid prövningarna av ansökningar om förtidspension kommer givetvis alla föreliggande omständigheter att beaktas. Jag förutsätter att särskild hänsyn därvid kommer att tas till den förestående omlokaliseringen. Genom det tidigare nämnda avtalet om särskilda förmåner vid omlokalisering får dessutom tjänstemän som har högst tre år kvar till pension då myndigheten flyttar behålla myndighetens nuvarande lokaliseringssort som stationeringsort under den tid som är kvar till pensioneringen.

Slutligen tar herr Mundebo upp de anställdas bostadsfrågor. När det gäller bostad på den nya orten har de anställda genom ortskommittéernas arbete möjlighet att redan på planeringsstadiet påverka kommunernas utbud av olika typer av bostäder för de statsanställda: hyreslägenheter i nyproduktion, insatslägenheter, småhus i nyproduktion, tomt för "självbyggen" osv. Som ett led i strävan att underlätta bostadsanskaffning har rätten till bostadsanskaffningslån med statlig garanti utvidgats till att också gälla kontantinsats vid köp av eget hem. Därigenom torde utsikterna för de anställda vid omlokaliseringsmyndigheterna att skaffa

en bostad av önskad typ på rimligt avstånd från arbetsplatsen vara betydligt gynnsammare än de nu är i Stockholmsområdet.

När det sedan gäller avyttring av nuvarande bostad i Stockholm kan detta naturligtvis i vissa fall vålla problem. Man måste emellertid komma ihåg att försäljningen av bostaden inte behöver ske på dagen samordnat med myndighetens flyttning. Om en tjänsteman som fått bostad för sitt hushåll på den nya orten eller i dess närhet vill uppskjuta inflyttningen får han enligt "omlokaliseringsavtalet" under högst sex månader skälig ersättning av staten för den särskilda hyreskostnad som han drabbas av.

Lägger man här till den tid som återstår till dess de flesta flyttningarna skall ske torde det finnas rådrum för försäljning också av mindre attraktiva bostadsobjekt i Stockholm, varför jag inte kan finna att staten bör vidta ytterligare åtgärder.

Mot bakgrund av vad jag här kortfattat redogjort för anser jag mig med fog kunna påstå att personalfrågorna i samband med omlokaliseringen handläggs helt i överensstämmelse med andan i såväl regeringens proposition som inrikesutskottets betänkande.

Herr MUNDEBO (fp):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret på min interpellation. Det var ett omfattande svar, och jag tycker det är bra att vi fått en så utförlig redovisning.

Min fråga gällde vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att se till att personalfrågorna vid omlokaliseringen av statlig verksamhet handläggs i den positiva anda som 1971 års riksdag förutsatte. Jag redovisade i min interpellation en del data och omständigheter, som enligt min uppfattning tydde på att riksdagsbeslutet inte till fullo följdes i det praktiska arbetet. Statsrådet anser sig med fog kunna säga att personalfrågorna i samband med omlokaliseringen handläggs helt i överensstämmelse med andan i såväl regeringens proposition som inrikesutskottets betänkande. Jag är trots statsrådets omfattande redovisning och argumentering inte övertygad om att hans slutsats är riktig, att den överensstämmer med de verkliga förhållandena.

Jag skall ta upp några avsnitt i statsrådets svar. Jag kommer alltså inte att närmare gå in på dagens huvudämne, den andra etappen av omlokaliseringen av statlig verksamhet, utan begränsa mig till personalfrågorna i samband med den första etappen. Det är väl naturligt att en bedömning av de frågorna kan få betydelse också för ställningstagandet till en eventuell andra etapp.

Jag vill först ta upp en allmän utgångspunkt i anknytning till svaret. Statsrådet säger att en omlokalisering av den omfattning som riksdagen beslöt 1971 ställer stora krav på en dynamisk personalpolitik och en effektivt fungerande personaladministration. Jo, och det i synnerhet som beslutet i väsentliga avseenden knappast går att förena med en dynamisk personalpolitik och en effektiv personaladministration. Från personalpolitisk utgångspunkt fanns ju vägande skäl mot en omlokalisering av det slag och av den omfattning som 1971 års riksdag beslutade. Nu är emellertid det omflyttningsbeslutet fattat, och det gäller att få förvaltningen att fortsättningsvis fungera så bra som möjligt, att hantera

Nr 94

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verksamhet*

Ang. handläggningen av personalfrågorna vid omlokalisering av statlig verksamhet

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

*Ang. handlägg-
ningen av personal-
frågorna vid om-
lokalisering av
statlig verksamhet*

personalfrågorna så bra som möjligt, men jag menar att mera kunde och borde göras.

En liten reflexion bara innan jag går över till de punkter jag tänkte behandla.

Statsrådet gör inledningsvis en kommentar, där han säger att frågorna hanteras i överensstämmelse med såväl regeringens proposition som inrikesutskottets betänkande, och menar alltså att dessa två dokument i fråga om personalfrågornas behandling är jämställda. Vid en närmare granskning av propositionen och betänkandet finner man att regeringen tog avsevärt lättare på personalfrågorna än vad inrikesutskottet gjorde i sitt betänkande år 1971. Det var just genom behandlingen i inrikesutskottet som vi fick den klara markeringen av personalfrågornas stora vikt.

Låt mig sedan ta upp några avsnitt, till att börja med NOM:s verksamhet. Jag redovisade i min interpellation uppgifter från mitten av mars 1973 om att av de 143 ansökningar som nämnden dittills hade behandlat hade 67 avslagits. Det betydde att närmare 50 procent av de sökande ålagts att flytta. Jag menade att det inte var den "prövning i generös anda", inte den flyttningsskyldighet bara "i särskilda fall" som 1971 års riksdag beslutade om. Statsrådet gör nu en sammankoppling mellan NOM och SPN och får därigenom en väsentligt ljusare bild. Men den sammankopplingen är inte invändningsfri. Det är ju NOM som skall besluta. Ett avslagsbeslut där betyder alltså att statsmakterna -- den handläggande myndigheten -- sagt att man skall flytta. Det är i och för sig bra att SPN är beredd att hjälpa också dem som fått avslag och att man inte utnyttjar NOM:s avslagsbeslut till att säga att vi kan eller vill inte göra någonting.

Statsrådet redogör för vad som har hänt i avslagsfallen, vilka skäl som motiverat avslagsbesluten, och konstaterar att huvuddelen av avslagsbesluten hittills har grundat sig på ansökningar, där enbart makes eller makas förvärvsarbete angetts som hinder för flyttning. Detta är uppenbarligen inte skäl nog. Ansökningarna prövas och vägs av SPN, som alltså ofta finner att dessa skäl inte är tillräckliga.

Jag vill påminna om att i regeringens proposition 1971 bl. a. sades att "betydelsefulla skäl för att inte medfölja kan vara makes förvärvsarbete". Inrikesutskottet framhöll att om det finns vägande skäl, så skall undantag göras, och som exempel på sådana vägande skäl nämnde man makes förvärvsarbete. Jag menar att NOM borde ta större hänsyn till de sökandes situation och till den betydelse makes förvärvsarbete kan ha. Riksdagen talade om ett "förhållandevis begränsat antal anställda" och om "särskilda fall". Man kan naturligtvis diskutera vad som menas med "särskilda fall", men det kan rimligen inte vara 50 procent, och det är ju det som det gäller. Det är NOM:s verksamhet, NOM:s beslut, jag berörde i min interpellation. Vad som sedan i verkligheten händer, hur många som flyttar när flyttningen om något eller några år verkligen sker, det får vi se då.

Jag ifrågasatte också om SPN hade tillräckliga resurser. Den frågan ställde jag mot bakgrund av att företrädare för verken och för personalorganisationerna menade att resurserna var otillräckliga. Jag tror att det ligger mycket i deras bedömningar, men statsrådet tycks ju nu

vara nöjd. Jag vill då bara säga att jag förutsätter att resurserna fortsättningsvis förstärks. Det är ju först för kommande år som problemen blir verkligen näraliggande, då omflyttningarna kommer att ske.

Man kan också ifrågasätta om SPN handlägger ärendena i tillräckligt generös anda. Jag är medveten om att uttalanden stundom inte refereras helt ordagrant, men så här sade chefen för omplaceringsenheten vid SPN i en tidningsartikel i går. Jag citerar ett par meningar: "Nu förbereds en ny författning som skall träda i kraft den 1 juli. Med den får SPN vissa påtryckningsmöjligheter vid tillsättning av nya jobb. Den innebär att ifall den omplaceringsökande tackar nej till jobb som 'skäligen borde ha godtagits' så kan nämnden sluta att anvisa fler jobb." Och han tillägger: "Det är förvånansvärt att det talas så mycket om att statstjänstemän drabbas så hårt av omlokaliseringen." Skall bedömningen av vad som "skäligen borde ha godtagits" göras i den andan, då blir jag betänksam. Det kan knappast vara den generösa anda som 1971 års riksdag beslöt om.

Jag berörde också förtidspensioneringen i interpellationen och menade att ansökningar från äldre tjänstemän som inte önskade medflytta skulle prövas i en generös anda. NOM har ju nyligen diskuterat med finansdepartementet om att lätta på kraven för förtidspension före 60 års ålder i sådana situationer. NOM ville att det skulle ske, men statsrådets svar nu betyder att regeringen har sagt nej till detta. Jag beklagar det.

När det gäller bostadsfrågan har man ju två problem, dels att skaffa bostad på den nya orten, dels att bli av med bostaden på den nuvarande orten. Det första problemet kan ofta lösas tillfredsställande, bl. a. med hjälp av de speciella lån som kan utgå, men ibland kan det bli en dyrare bostad, en bostad som inte är så attraktiv som den man hade förut. Men det besvärligaste problemet är ofta att bli av med den nuvarande bostaden. Statsrådet medger också att det i vissa fall kan vålla problem men anser att de kan lösas. "Det finns ju rådrum". Det räcker inte med rådrum, herr statsråd, det kan tvärtom vara så att en ytterligare väntan kan medföra att det blir ännu svårare att bli av med nuvarande bostad.

Och slutligen de medflyttandes situation. Det är en av de frågor som mest har diskuterats under det gångna året. Vi har mängder av uttalanden från berörda verk, från personalorganisationerna och från andra organisationer. Det är också en av de frågor som inte tillräckligt uppmärksammades då belutet togs 1971. Nu delar dock statsrådet min uppfattning att man måste ägna särskild uppmärksamhet åt de medflyttandes situation. Men jag bedömer situationen som allvarligare och besvärligare att lösa än statsrådet gör i sitt svar. Låt mig referera vad man från TCO-S:s sida säger – det är alltså en facklig organisation som har stor erfarenhet av dessa frågor, då man står mitt uppe i handläggningen av dem. Man säger att NOM i överraskande liten grad tar hänsyn till exempelvis de svårigheter som finns på utlokaliseringssorterna att skaffa medföljande familjemedlemmar anställning. Vidare sägs att utlokaliseringen troligtvis för många kvinnor kommer att innebära att de kommer att få träda tillbaka från arbetsmarknaden och bli hemmafruar. Detta kan ju inte stämma överens med vad statsmakterna önskar från andra utgångspunkter. Därför måste

Nr 94

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verksamhet*

Ang. handläggningen av personalfrågorna vid omlokalisering av statlig verksamhet

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

*Ang. handlägg-
ningen av personal-
frågorna vid om-
lokalisering av
statlig verksamhet*

dessa problem ägnas större uppmärksamhet.

Sammanfattningsvis, herr talman, ger statsrådets svar ett intryck av att allt är bra och att det pågår ett intensivt arbete för att klara de problem som uppkommer och att man också lyckas lösa dessa problem. Men om vi jämför statsrådets bild med verkligheten finner vi att de inte stämmer överens. Statsrådet ger kanslihusets bild, men personalen, personalorganisationerna och familjerna har en annan. Låt vara att personalen, liksom statsrådet, ger en bild från en viss utgångspunkt, men personalen har dock erfarenheter av en verklighet som är en annan än den som framgår av svaret.

Min slutsats är därför att det behövs fler åtgärder, ett annat sätt att handlägga frågorna och mera av den generösa anda som 1971 års riksdag beslutade om. Det behövs för att klara de problem som 1971 års beslut medförde. Skulle 1973 års riksdag fatta ett liknande beslut, blir sådana insatser och en sådan anda ännu mera nödvändiga.

I detta anförande instämde herr Hörberg (fp).

Herr statsrådet LÖFBERG:

Herr talman! Även om den här debatten dragit mycket långt ut på tiden och herr Mundebo och jag egentligen bara skall diskutera erfarenheter och verksamhet på basis av riksdagens tidigare beslut i omlokaliseringsfrågan, kan jag inte uraklåta, herr talman – jag ber om tillgift för detta – att ta upp ett uttalande av herr Oskarson, vilket jag inte tycker skall stå obemött i den här diskussionen.

Herr Oskarson sade att kontakterna med personalorganisationerna varit praktiskt taget obefintliga. Det är fel, det är inte alls så. Jag förmodar att han syftar på den andra etappen. Man har givetvis haft kontakter med personalorganisationerna, och det har skett redan på utredningsstadiet. Dessa kontakter var tydligen så goda och så utomordentliga, att Statstjänstemannaförbundets egen tidning skrev att denna utredning hade vinnlagt sig om bättre kontakter med personalen än den tidigare. Det var alltså ett mycket gott betyg, och det rimmar illa med herr Oskarsons uttalande att kontakterna praktiskt taget varit obefintliga.

Sedan säger herr Oskarson att företagsdemokratiska principer är helt åsidosatta – ett mycket kategoriskt påstående. Detta säger han mot bakgrunden av ett sakläge som innebär – vilket jag påpekade i interpellationssvaret – att vi har gett dessa organisationskommittéer, som är paritetiskt sammansatta och där personalen alltså sitter med, beslutanderätt i vissa för omflyttningen avgörande frågor. Det gäller planeringen av arbetsplatserna, lokalerna, personaladministrationen, över huvud taget en rad ting som har samband med hur utflyttningen skall genomföras. Där har alltså organisationskommittéerna fått överta myndighetens ansvar, fått full medbestämmanderätt. Det är en företagsdemokratisk insats av betydande räckvidd, som jag vet ingalunda förekommer någonstans inom det privata näringslivet – men det väntar vi väl oss inte heller. Herr Oskarsons uttalande på den punkten var alltså också fel. Till sist gör herr Oskarson gällande att informationen till personalen har varit utomordentligt bristfällig, och det säger han också mot bakgrunden av en

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

*Ang. handlägg-
ningen av personal-
frågorna vid om-
lokalisering av
statlig verksamhet*

faktisk situation där information flödar över personalen i alla upptänkliga sammanhang, i form av de mest skickligt gjorda färgstarka broschyrer, affischer och cirkulär. Jag har en hel kollektion här som herr Oskarson kan titta på och som alltså bestyrker mitt påstående, att man verkligen har vinnlagt sig om att informera personalen i dessa för den så oerhört viktiga frågor.

Herr talman! Jag har gärna velat ta upp det här, eftersom jag tycker att det inte blivit tillräckligt bemött i den tidigare debatten. Icke en siffra, höll jag på att säga, av det herr Oskarson tog upp var rätt, utan det var nakna, grundlösa påståenden som utkastades i Sveriges riksdag. Jag vet inte om han har något annat material att komma med. I så fall får han återkomma, och jag skall gärna då ta debatt på den punkten. Men intill dess något annat har sagts vill jag stämpla herr Oskarsons kritik som osaklig.

Herr Nordgrens uttalande förvånade mig också en smula. Det var en nyhet för honom att man hade kommit överens med personalen om de förmåner som skall gälla. Jag skall inte ta tiden i anspråk för att redovisa de mycket långtgående förmåner som man har förhandlat sig fram till för den utlokaliserade personalen, men det är som sagt något förvånande att detta var en nyhet för herr Nordgren, eftersom han sitter i riksdagens lönedelelegation och den har varit med och godkänt detta utlokaliseringsavtal för den första etappen.

Jag har, herr talman, velat göra dessa påpekanden i anslutning till den tidigare debatten, och jag skall nu övergå till att kortfattat kommentera herr Mundebos inlägg. Rent generellt vill jag säga att herr Mundebos anförande andades stor förståelse för personalens situation. Det tycker jag är väsentligt, och den förståelsen har också jag och regeringen. Det är en stor omställning som många enskilda människor konfronteras med, och därför skall vi på olika sätt, jag höll på att säga med alla till buds stående medel, söka underlätta denna svåra omställning. På den punkten är vi alltså principiellt helt överens.

Men sedan tycker jag att herr Mundebo gör sig skyldig till mycket allmänna uttalanden, som det är svårt att polemisera emot. Han säger att det skall vara mer generositet, att man skall ösa på ytterligare litet, att man skall anstränga sig ännu mer för att hjälpa de anställda. Det är allmänna uttalanden som jag i och för sig kan instämma i, men när jag påpekar att vi gör vad som över huvud taget är möjligt faller de ju till marken. Herr Mundebo slår in öppna dörrar.

Herr Mundebo sade också något allmänt om att regeringspropositionen om den första utlokaliserings-etappen tog avsevärt lättare på personalfrågorna än inrikesutskottet gjorde i sitt uttalande. Jag vill inte hålla med om det påståendet. Man kan givetvis nyansera skrivningarna, men andan var fullständigt klar i regeringens uttalande i propositionen, att inför den här svåra omställningsprocessen skall vi handlägga personalfrågorna i en generös anda och det tycker jag att vi har gjort. Det uttalandet står jag för.

Får jag så bara ta upp några av herr Mundebos frågor — jag skall inte fresta kammarens tålmod med att ta upp alla. Han tyckte att jag hade gjort en icke invändningsfri sammankoppling mellan NOM och SPN:s

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

*Ang. handlägg-
ningen av personal-
frågorna vid om-
lokalisering av
statlig verksamhet*

verksamhet. Det tycker jag nu inte att jag har gjort. Jag tycker att man måste se detta i en helhetssituation, precis som jag försökte göra. Det är ju inte oviktigt för den som har fått nej av NOM att veta att han ändå inte på något sätt är utslagen utan blir föremål för den mycket omfattande omplaceringsverksamhet som SPN bedriver. Han kan alltså ändå ha chansen att stanna i Stockholm och få ett hyggligt jobb. Därför tycker jag ingalunda att det finns något att invända mot den helhetssyn på dessa frågor som jag har gjort mig till talesman för.

Sedan gör herr Mundebo i sammanhanget ett nytt sådant här allmänt uttalande i det att han säger att NOM borde ta större hänsyn till de sökandes situation. Det är också ett uttalande som slår in öppna dörrar. Jag har i mitt svar understrukit att NOM tar all möjlig hänsyn till de sökandes situation. Jag vill gärna upprepa att NOM gör sina bedömningar efter en noggrann och allsidig avvägning av alla omständigheter som åberopas i ansökningarna. Men helt naturligt får ju olika skäl olika vikt vid NOM:s bedömning. Enligt nämndens senaste redovisning från april i år – den har alltså kommit något senare än den jag har redogjort för i mitt interpellationssvar – har NOM tillstyrkt 80 procent av ansökningarna där medicinska skäl eller åldersskäl åberopas. Det är en väldigt hög siffra. Antalet ansökningar som tillstyrkts när enbart makes eller makas förvärvsarbete angetts som hinder mot flyttning är mindre. Jag understryker också att nämnden efter förnyad framställning kan ompröva tidigare beslut, om grunden för bedömningen på ett eller annat sätt ändrats.

Nu kan man ändå fråga sig: Varför blir det så många avslagsansökningar trots denna generositet och den grundliga behandling som NOM underkastar varje ärende? Då vill jag gärna framhålla att en faktor som måste beaktas i detta sammanhang är att många berörda anställda sannolikt varit medvetna om att de skäl som vederbörande anfört och åberopat kanske inte alltid varit tillräckligt vägande. Men man har ändå velat få sin sak prövad av NOM och därför skickat in ansökan. Detta är från den enskildes synpunkt ett riktigt handlande, men det har för NOM:s vidkommande inneburit att det relativa antalet avslag inledningsvis är högre än vad man kan förvänta att resultatet blir vid en slutsummering av NOM:s verksamhet. Man skall ju komma ihåg att NOM är bara i början av sitt viktiga och ytterst grannlagda arbete.

Så tar herr Mundebo också upp frågan om SPN:s verksamhet och ifrågasätter om SPN verkligen handlägger frågorna i generös anda. Han vill allmänt sett göra gällande att jag tecknar en alltför ljus bild av verkligheten. Herr Mundebo tycker att han har en annan bild av verkligheten som är mera sann än min – vilket återstår att bevisa, herr Mundebo.

Jag tycker att SPN arbetar föredömligt med de här frågorna. Jag har också bidragit till att ge SPN resurser för att nämnden skall kunna fullgöra sin viktiga uppgift. Men det är klart att om man hämtar sin bild av verkligheten från exempelvis de artiklar som har funnits i tidningen Expressen, så får man en fullständigt förvrängd bild av hur de anställda upplever sin situation. Jag vill nu inte påstå att herr Mundebo har gjort det, men jag vill gärna framhålla hur det kan gå till när denna tidning skildrar verkligheten.

Tisdagen den
22 maj 1973*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet**Ang. handlägg-
ningen av personal-
frågorna vid om-
lokalisering av
statlig verksamhet*

För några dagar sedan hade Expressen infört en artikel med rubriken "De vägrar flytta ut och i Stockholm får de inga jobb". Där fanns också med en stor bild av de här hårt drabbade människorna. I artikeln, som i första hand angriper SPN – ungefär på samma sätt som herr Mundebo, nämligen genom att hävda att SPN inte arbetar i tillräckligt generös anda – kommer fyra anställda vid sjöfartsverket till tals. Och det kan vara skäl att se på de här fyra anställda som får en så stor rubrik och en så stor bild i Expressen.

I ett av fallen hade SPN redan anvisat nytt arbete på socialstyrelsen.

I ett annat av fallen handlar det om en assistent som enligt artikeln "varken fått arbete eller minsta glimt av hopp". Denna person hade redan fått tre olika anvisningar av SPN men inte accepterat.

Den tredje personen påstår att SPN inte ens låtit höra av sig. Och det är kanske inte så förvånande i det fallet, eftersom vederbörande inte kommit in med någon ansökan till SPN förrän samma dag som artikeln var införd. Det fjärde och sista fallet rörde en kartredaktör som "i månader väntat på att få jobb genom SPN" enligt artikeln. Sanningen är att SPN haft mindre än en månad på sig för att finna ett lämpligt arbete. Ansökan kom in till SPN den 25 april i år. Här skall man då notera att det rör sig om en mycket speciell yrkeskategori, varför det är svårt att finna en annan likvärdig anställning till en person med sådan inriktning. Men även i det här speciella fallet räknar SPN med att inom kort kunna ge vederbörande en anvisning.

Jag har nämnt de här exemplen också i syfte att belysa nödvändigheten av att SPN får in ansökningarna i tillräckligt god tid för att ha möjlighet att skaffa fram likvärdiga arbeten.

Herr talman! Till sist vill jag gärna knyta an till vad finansministern sade om vikten av att man i tid anmäler sig hos SPN. Det finns nämligen här en disproportion mellan de erbjudna platser som SPN har att förmedla och de ansökningar som kommer in från dem som skall utlokaliseras. Jag vill mot denna bakgrund erinra om att i mitten av maj hade SPN mottagit inte mindre än ca 3 500 vakansanmälningar från verk och myndigheter som inte skall omlokaliseras. Det var alltså jobb som SPN hade till sitt förfogande. Vid samma tidpunkt var antalet inkomna omplaceringsansökningar hälften så stort eller omkring 1 700, och då skall man märka att ca 600 av dessa 1 700 avser medflyttande anhöriga och anställda som önskar omplacering till någon av de myndigheter som skall omlokaliseras.

Det kanske rent av är så, herr Mundebo, att flyttningsbenägenheten i realiteten är väsentligt större än vad de första uppgifterna gav vid handen men att det av politiska skäl är inopportunt för dem som är mot den här omlokaliseringen att framställa den bild av verkligheten som jag här har försökt teckna.

Herr talman! Mot denna bakgrund kan jag inte komma fram till något annat än vad jag framhöll i mitt interpellations svar, nämligen att vi i regeringen med de instrument vi har till vårt förfogande gör vårt yttersta för att underlätta personalens situation.

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

*Ang. handlägg-
ningen av personal-
frågorna vid om-
lokalisering av
statlig verksamhet*

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Nej, herr statsråd, allt vad jag sagt är verklighet och absolut riktigt; det finns inte något fel på någon punkt i mitt anförande. Som jag har fattat företagsdemokrati är samråd och samverkan någonting som förekommer innan man fattar beslut, och det är det som inte har ägt rum i detta fall. Om man nu har en kollektion broschyrer – jag vet inte hur många, det kan vara ett helt lass – så är jag övertygad om att de gäller enbart de nya platserna, vad som skall byggas där och hur det där kommer att se ut. Men det är inte samråd och samverkan, herr statsråd.

Sedan har här också hänvisats till en del tidningsartiklar, och man har talat om hur litet trovärdiga de är. Ja, det är ju möjligt. Men här har jag en tidningsartikel, som jag inte kan låta bli att redovisa för statsrådet; sedan får statsrådet själv bedöma om det ligger någon sanning i vad som skrivits eller inte. Författare är pressombudsman i statens trafiksäkerhetsverk, och artikeln är hämtad ur Dagens Nyheter – alltså inte Expressen – den 3 maj i år. Där relaterar författaren bl. a. följande under rubriken Samråd och utflyttning:

”Tisdagen den 20 februari kallades så plötsligt företagsnämnderna till sammanträde i kanslihuset kl. 14 samma dag. Kallelsen var så hemlig att man inte ens antydde vilken fråga som skulle behandlas. Företagsnämndsledamöterna förhölls också att inte med ett ord nämna något om sammanträdet för sina arbetskamrater.

Kl. 14 meddelade så den älskvärde expeditionschefen i kommunikationsdepartementet att regeringen i konseljen *föregående* (min kursivering) fredag bestämt att etapp två i delegationens förslag skulle genomföras. Hon föredrog med beundransvärd behärskning en rad högst allmänna argument till stöd för den lokaliseringssideologi som beslutet grundats på. När det började komma några trevande frågor där man efterlyste mera sakliga motiv ursäktade hon sig med att det gällde en materia som hon inte behärskade men som förmodligen skulle tas upp i den ännu inte skriva propositionen.

Någon timme senare hade nyheten nått massmedia, lagom för att de som övervarit sammanträdet skulle kunna svara på journalisternas frågor utan att behöva visa sig alltför överraskade.”

Herr talman! Detta är alltså en skildring av en person som jag förutsätter känner väl till hur det har gått till, en verklighetsskildring, herr statsråd! Kom då inte och säg att samråd och samverkan har föregått beslutet. Det har det inte gjort.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Löfberg uttryckte förvåning över att jag inte kände till det träffade avtalet. Herr Löfberg brukar ha mycket klara och koncisa föredragningar i lönedlegationen – det är ingenting att invända mot dem – och helt naturligt känner jag till det avtalet. Men det var ju ett avtal som träffades i samband med den första etappen. Av finansminister Strängs inlägg här i dag på förmiddagen fick man den uppfattningen att det har träffats ytterligare några överenskommelser med personalen i samband med etapp 2, och det var det som jag inte kände till.

Tisdagen den
22 maj 1973*Omlokalisering av
viss statlig verksamhet**Ang. handläggningen av personalfrågorna vid omlokalisering av statlig verksamhet*

Sedan är det väl ganska klart, att döma av de uppvaktningar som gjorts, att personalen inte är särdeles nöjd med det där första avtalet, ty om så varit fallet skulle man inte ha reagerat så hårt som man gjort vid uppvaktningarna. Samtliga personalorganisationer i dessa verk har avböjt, och många har gjort det efter ganska utförliga enkäter. I jordbruksnämnden var t. ex. ungefär 150 anställda klart negativa till utflyttningen, medan 72 var pensionsmässiga och därför inte hade något särskilt intresse av hela frågan. Inom de delar av televerket som är aktuella – teleskolan och byggnadskontoret – var av 137 tillfrågade 122 klart negativa till utflyttning. Det finns flera sådana exempel. Inte minst FOA betonade mycket klart att det inte är tillfredsställande sörjt för vare sig den utflyttade tjänstemannen eller för medflyttande familjemedlemmar.

Det är detta vi tycker är litet uppseendeväckande, och det är därför vi har uppfattningen att man i den här etappen hittills inte tagit tillräcklig hänsyn till den personal som skall flyttas ut.

Herr MUNDEBO (fp) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Löfberg började med att i mycket vara principiellt överens med mig. Han sade att han i ganska stor utsträckning kunde instämma i vad jag sade och att regeringen hade lika stor förståelse för personalens synpunkter som jag hade.

Men då han sedan gick över till att ta upp de konkreta frågorna hade han annan mening än jag på nästan alla punkter. Han menade att min bild av verkligheten kunde ifrågasättas och att mina förslag var alltför allmänna. Han tog avstånd från de synpunkter och förslag jag hade lagt fram beträffande NOM:s och SPN:s verksamhet och rörande bostad, förtidspensionering och medflyttandes situation. ... Den principiella överensställningen räckte alltså inte till en överensstämmelse när det gällde handling.

Min verklighetsbild var faktiskt inte hämtad ur Expressen utan det citat jag gjorde var hämtat från Aftonbladet. Jag medger att det finns mer tillförlitliga källor, men det jag citerade var ett yttrande av en ämbetsman vid SPN. Huvuddelen av verklighetsbilden kommer dock från personalorganisationerna, de fackliga organisationerna och arbetsförmedlingarna. De ger en annan bild än den statsrådet gav, och jag sätter stark tilltro till den bild de ger. Jag medgav dock att den gavs från vissa utgångspunkter, men man måste sätta tilltro också till den bild de människor ger som står mitt uppe i det hela när situationen kan illustreras med konkreta exempel.

Jag kan inte finna att NOM tar "all möjlig hänsyn", eftersom nämnden fattar beslut om avslag i 50 procent av fallen. Statsrådet nämnde några delsiffror från april. Det skulle vara intressant att veta totalsiffran, som för mars var 50 procent. Så stort antal kan inte vara "särskilda fall". 5 procent skulle vara en rimlig andel för "särskilda fall", och inte 50! Personalorganisationerna anser i vart fall att NOM inte tar all möjlig hänsyn.

SPN arbetar föredömligt, sade statsrådet. Den som blir utslagen i NOM får chansen i SPN. Också på den punkten har personalorganisationerna en annan mening och kan illustrera sin uppfattning med konkreta exempel.

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

*Ang. handlägg-
ningen av personal-
frågorna vid om-
lokalisering av
statlig verksamhet*

Jag tycker att den uppfattning av verkligheten som personalorganisationerna, personalen och familjerna har måste tillmätas vikt och påverka utformningen av åtgärderna. Därför hoppas jag att statsrådet Löfberg kommer att vara ense med mig inte bara principiellt utan också när det gäller de praktiska insatserna.

Herr statsrådet LÖFBERG:

Herr talman! Herr Oskarson uppträder som den ståndaktige tennsoldaten och säger: Allt vad jag har sagt är rätt. -- Men det är det inte, och herr Oskarsons påståenden blir inte riktigare för att han upprepar dem många gånger.

Jag vill än en gång erinra om att han sade att kontakterna med personalorganisationerna praktiskt taget varit obefintliga. Jag har påpekat att det är fel, och jag har angett sakskalet.

Han har sagt att företagsdemokratiska principer är helt åsidosatta. Jag påpekade att detta var fel och angav sakskalet för det.

Informationen har varit bristfällig, sade han. Jag påpekade att också detta var fel genom en hänvisning till den myckenhet av material som utgivits i sammanhanget.

Nu framgår det av herr Oskarsons inlägg att vad han syftade på - om det är en undanmanöver vet jag inte - med dessa kategoriska påståenden var de kontakter som skulle ligga före riksdagsbeslutet. Även det var fel. Som jag har påpekat har det förekommit kontakter med personalorganisationerna redan före riksdagsbeslutet. Det gällde, som jag sade, i fråga om första etappen, och det har tydligen i ännu högre grad gällt för den andra etappen. Inte heller detta påstående var således riktigt.

Men här kommer man - det medger jag gärna - in på en mycket väsentlig principfråga, som jag trodde att riksdagen redan hade tagit ställning till, nämligen att det är riksdagen som skall bestämma om en utlokalisering skall ske eller inte. Mot den bakgrunden måste de samråda som kan föregå ett riksdagsbeslut gälla andra frågor än själva kärnfrågan, om en utlokalisering skall ske eller inte. Det är väl också naturligt att man i det längsta vill undvika att spekulera i vilka verk som skall flyttas ut och till vilka platser de skall flyttas. Det är sådant som det exklusivt tillhör riksdagens kompetens att ta ställning till. Men även i dessa ytterst känsliga frågor -- som personalen vid de olika myndigheterna alltså inte skall ha något avgörande inflytande på, eftersom det är riksdagens sak att ta ställning till dem -- har kontakter förekommit, och det var det jag ville framhålla.

Herr Oskarsons inlägg blir inte mera rätt och riktigt för att han upprepar sina påståenden och inte heller för att han hänvisar till en artikel i Dagens Nyheter av någon tjänsteman som tydligen tycker att det här handlagts mindre väl.

Herr Nordgren nämnde att personalen tydligen inte är nöjd med avtalet beträffande förmånerna när det gäller den första etappen. Både herr Nordgren och jag vet att man aldrig är nöjd med en förhandling och ett avtal. Man tycker aldrig att man i en förhandling har fått ut allt vad man önskat sig och har satsat på; ett förhandlingsresultat är alltid en kompromiss. Men, herr Nordgren, när avtalet är underskrivet har man

ändå godtagit avtalet som det ligger. Man kan vara missnöjd och tycka att det var en dålig förhandling, men man står ändå med sin underskrift bakom avtalet, och det är vad som har skett i detta fall när det gäller den första etappen.

Vad personalen här är missnöjd med är givetvis utflyttningen som sådan. Det är också det som herr Nordgren åberopar med sina siffror. Jag är helt medveten om att personalen vill stanna kvar här i Stockholm, precis som skogsarbetarna helst vill stanna kvar uppe i Norrland. Det är en mycket mänsklig egenskap som är värd förståelse, som finansministern här i dag understrukt.

Till sist bara några ord till herr Mundebo. Det är inte mycket jag har att tillägga i anslutning till hans senaste inlägg: Men jag förbigick i mitt första inlägg en sak som jag gärna vill ta upp, framför allt eftersom herr Mundebo återkom till den. Han citerade ett uttalande av en tjänsteman i SPN, ett uttalande som, säger herr Mundebo, tyder på att man är inställd på att inta en restriktivare hållning. Det är riktigt, herr Mundebo. Men vad har detta uttalande för bakgrund? Jo, det är verkligheten som denne tjänsteman tagit hänsyn till. Det finns exempel på människor som har tillbakavisat sju erbjudanden om anställning, men de tycker ändå att de skall få fortsätta att välja. En enda man eller kvinna kan på det sättet ta en stor del av SPN:s resurser i anspråk.

Det är mot den bakgrunden som en av personalrepresentanterna i Statsanställdas förbunds tidning Statsanställd, nämligen ombudsmannen Ingemar Andersson, vill mana alla SF-anslutna som vill stanna att anmäla sig till omplacering. Så säger han – jag citerar det, eftersom jag tycker att det är ett riktigt och viktigt uttalande: ”Vi ser också med oro på andelen misslyckade omplaceringsfall – bara ett av tre leder till resultat. Det kan bli aktuellt med en maximering av antalet anvisningar. Den som gång på gång tackar nej till erbjudna likvärdiga jobb förstör chanserna för andra. Medan SPN jobbar med de svårplacerade fallen går de lediga jobben tillbaka till myndigheten för nyrekrytering och intern befordran.”

Det är alltså en av personalens egna representanter i en av våra största huvudorganisationer, som på samma sätt som tjänstemannen i SPN ifrågasätter, om man i längden kan upprätthålla den generositet som SPN hittills visat när det gäller just den här detaljfrågan. – Detta sagt som en kommentar till herr Mundebos senaste inlägg på den punkten.

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste återgälda artigheten, herr statsråd, och säga att det inte blir ett enda dugg mer rätt hur många gånger statsrådet än upprepar sina påståenden. När vi talar om företagsdemokrati och när vi talar om samråd och samverkan gäller det, herr statsråd, innan beslutet är fattat. Sedan beslutet har fattats är det information.

Som jag sade förut har vi diskuterat detta i utredningen. Vi är inne på den linjen att beslut om genomförandet skall anstå intill dess samverkan och samråd har ägt rum. Sedan är det inte fråga om att det inte är riksdagen som skall fatta beslutet, men kan verkligen inte statstjänstemännen, lika väl som anställda inom privata företag, anses ha både mognad och sådan ansvarskänsla att de skulle kunna diskutera sådana

Nr 94

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verksamhet*

Ang. handläggningen av personalfrågorna vid omlokalisering av statlig verksamhet

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

*Ang. handlägg-
ningen av personal-
frågorna vid om-
lokalisering av
statlig verksamhet*

frågor före beslutsfattandet? Får de riktig argumentation och saklig upplysning och får klart för sig att detta är nödvändigt och lämpligt, kan herr statsrådet vara övertygad om att de också kommer att gå med på det. Men detta har de inte fått lov att göra – beslutet har fattats helt över huvudet på dem.

Nu säger herr statsrådet att det är en tjänsteman som har yttrat det jag refererade i mitt tidigare inlägg. Låt mig tala om, liksom jag också har gjort tidigare, att grupp efter grupp av anställda har suttit i utskottet och redogjort för hur de har upplevt den här situationen. Samtliga gruppers redogörelser, herr statsråd, har varit helt samstämmiga med den redogörelse som pressombudsmannen i trafiksäkerhetsverket har framfört i sin artikel. Men om herr statsrådet menar att medverkan och samråd och medinflytande endast skall få komma fram efter det att beslutet är fattat, då har herr statsrådet och jag helt motsatta uppfattningar om vad som är företagsdemokrati och vad som är samråd och vad som är samverkan och vad som är medinflytande.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är alltså klart att det är fråga om det avtal som träffades i samband med den första utflyttningsetappen. Sedan dess har inget nytt avtal träffats. När regeringschefen, statsminister Palme, klart och tydligt lovar att man skall ta största möjliga hänsyn till den enskilda människans önskemål och behov och när regeringen nu, som statsrådet Löfberg nyss bekräftade, är inställd på att personalen vid verken är missnöjd är det märkligt att man ändå går så hänsynslöst fram emot den. Varför inte vänta tills erfarenhet vunnits, som vi från moderata samlingspartiet föreslagit – erfarenhet både i vad gäller utlokalisering och personalfrågor och i vad gäller de statsfinansiella frågorna?

Herr MUNDEBO (fp) kort genmäle:

Herr talman! För det första: Statsrådet Löfberg säger att informationen och kontakten med personalorganisationerna är bättre nu än tidigare. Ja, men det säger inte särskilt mycket. Kontakten i samband med den första etappen var ytterst bristfällig, och det kritiserades av både personalorganisationerna och riksdagen. Det är naturligt att regeringen har tagit visst intryck av den kritiken. Det har blivit bättre, men det är inte bra.

För det andra: Statsrådet bekräftar att SPN kommer att skärpa sin attityd när det gäller anställningssökande. Såväl personalorganisationerna som jag kan finna det riktigt att man begränsar antalet fortsatta chanser i sådana fall där exempelvis sju erbjudanden har gjorts, förutsatt att det varit någorlunda rimliga erbjudanden. Men viktigt är att en förändrad attityd ändå kommer att innebära fortsatt rätt att säga nej i de fall då den sökande med hänsyn till make, maka eller personliga förhållanden bedömer det så att erbjudandet inte är rimligt för hans del. Detta är viktigt i synnerhet om NOM kommer att fortsätta att avslå hälften av ansökningarna. Den som har fått nej av NOM måste då få rimliga chanser i SPN. Jag förutsätter alltså att en ändrad attityd från SPN:s sida endast berör sådana fall där antalet chanser har varit många. De andra, mera

vanliga fallen bör få fortsatta chanser och behandlas och bedömas i den generösa anda som riksdagen beslutade om.

Herr statsrådet LÖFBERG:

Herr talman! Det är kanske inte stor mening för herr Oskarson och mig att fortsätta den här debatten; vi kommer tydligen inte överens. Jag vill bara försynt framhålla för honom att det beslut som han talar om, där samråd skall förekomma innan beslut fattas, har riksdagen ännu inte fattat -- det skall riksdagen göra efter denna debatt. Det var mot den bakgrunden jag påpekade att personalen redan på utredningsstadiet hade getts tillfälle att diskutera frågorna. Kontakter har således tagits, tvärtemot vad herr Oskarson påstod. Ändå framhärdat han. Fakta belyser hans påståenden och ställer dem i en mycket underlig dager. Jag skall inte ytterligare fördjupa mig i detta, det skulle bara bli upprepningar.

Herr Mundebo och jag är tydligen överens på många punkter. Han tycks hålla med mig om att det kan föreligga behov av en uppstramning från SPN:s sida. När en enskild tjänsteman tackar nej till inte mindre än sju olika erbjudanden tycker även herr Mundebo att en uppstramning är motiverad. Det är alltså den tanken som håller på att diskuteras; man har ännu inte bestämt sig. Men, säger herr Mundebo, detta får inte innebära att det i fortsättningen skall bli något förbud att säga nej. Det skall det givetvis inte bli. Om vi är ense på den punkten att man inte får säga nej hur många gånger som helst utan det kan bli fråga om en maximering -- det är det som diskuteras -- innebär givetvis inte en sådan ståndpunkt något förbud att tacka nej till ett erbjudande. Denna rätt tycker jag att statstjänstemännen skall ha även i fortsättningen.

Herr Nordgren anknöt till statsminister Palme, som hade gjort något uttalande om största möjliga hänsyn till människans behov. Det är klart att vi skall ta sådan hänsyn. Utlokaliseringen är baserad på en regionalpolitisk bedömning, och det är på den grunden som riksdagen i stor endräkt, föreställer jag mig, eller i varje fall med stor majoritet kommer att fatta detta beslut, som emellertid en majoritet av den berörda personalen starkt ogillar. När beslutet är fattat, denna gång precis som i den första etappen, är det oerhört väsentligt -- där delar jag helt herr Nordgrens uppfattning, om det var så han menade -- att största möjliga hänsyn skall tas till människans behov för att underlätta denna svåra omställningsprocess. Det är det, herr talman, jag tycker att vi hittills har gjort.

Låt mig avslutningsvis sammanfatta med att än en gång spika de åtgärder som vi vidtagit och vidtar. De är ett uttryck för generositet och inställningen att största möjliga hänsyn skall tas till människans behov mot bakgrund av riksdagens beslut.

Vi har för det första förstärkt SPN, statens personalnämnd, som har omfattande uppgifter i detta arbete.

Vi har för det andra gett organisationskommittéerna beslutanderätt, vilket är en företagsdemokratisk insats -- sedan får herr Oskarson säga vad han vill -- av betydande räckvidd.

Vi har för det tredje träffat ett avtal med personalen om olika förmåner i samband med denna utlokalisering, ett avtal som jag vill påstå

Nr 94

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

*Ang. handlägg-
ningen av personal-
frågorna vid om-
lokalisering av
statlig verksamhet*

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

*Ang. handlägg-
ningen av personal-
frågorna vid om-
lokalisering av
statlig verksamhet*

präglas av en generös anda.

Vi har för det fjärde inrättat en nämnd, den s. k. NOM, som skall ge varje individ som anser sig ha särskilda skäl att stanna i Stockholm rätt att få sin sak prövad.

Vi har för det femte genomfört rekryteringsbegränsande åtgärder för att på det sättet prioritera den personal som drabbas av utlokaliseringen, så att de skall få företrädesrätt till nya tjänster.

Vi har för det sjätte organiserat ett omfattande samarbete mellan SPN, AMS, byggnadsstyrelsen och kommunerna för att underlätta den här omställningen.

Herr talman! Jag tycker att efter den här redovisningen kvarstår faktiskt inte mycket av den kritik som har riktats mot regeringen i den här debatten.

Herr förste vice talmannen anmälde att herrar Oskarson och Mundebo anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Herr NILSSON i Östersund (s):

Herr talman! När vi nu återgår till den ordinarie talarlistan vill jag börja med att påminna om att det förslag som vi diskuterar är en viktig bit i det regionalpolitiska handlingsprogram som riksdagen i enighet antog i höstas. Det programmet innbar bl. a. en dämpning av storstadstillväxten, och det förslag som vi nu diskuterar är ett effektuerande av det kravet från en enhällig riksdag.

Jag tycker uppriktigt sagt att debatten hittills har varit litet ensidig. Det har uteslutande rört sig om de verk som skall flyttas ut, men man har över huvud taget inte sagt någonting om situationen på de orter dit utflyttningen skall ske. Jag tror det behöver understrykas i det här sammanhanget att samtliga dessa orter har behov av den förstärkning som utflyttningen kommer att innebära. De har behov av en mera differentierad arbetsmarknad och därför är det så viktigt att vi följer det förslag som regeringen lagt fram i den här frågan. Riksdagen har ansvar även för detta.

Nästa vecka skall vi diskutera en annan bit inom regionalpolitiken, nämligen de regionalpolitiska medlen. Båda bitarna hör obevekligt ihop. Bakom dessa ligger en strävan att skapa en bättre regional balans, en fråga där vi har mycket starka krav på förverkligande från olika håll.

Jag har noterat i denna debatt hur djupt splittrad oppositionen är i denna fråga. Centerpartiet stöder regeringen, moderaterna ställer sig på tvären och går emot utlokaliseringen och folkpartiet intar den bekväma politiska ställningen att vara både för och emot. De praktiserar den klassiska metoden, som man ofta gör även i andra fall, nämligen att sätta sig mellan två stolar. Man har på ett utomordentligt sätt demonstrerat detta i dagens debatt.

Delegationens och propositionens förslag uppfattades utan tvivel som ett löfte från riksdagens sida till de mottagande kommunerna. Jag hoppas att man där också noterar de borgerligas agerande i denna viktiga regionalpolitiska fråga.

Personligen vill jag beklaga att vi inte lyckats nå enighet i utskottet. Jag hoppas dock att majoriteten i riksdagen är beredd att infria propositionens löften till mottagarkommunerna.

En av målsättningarna för regionalpolitiken är att utanför storstäderna skapa ett antal arbetsmarknader med ett utbud av olika sysselsättningar, som svarar mot den kvalificerade utbildning som ungdomen får i dag. Då undrar man i debatten om man inte kan nå samma effekt med "de traditionella regionalpolitiska medlen", som man uttrycker det. Det är alldeles uppenbart att den industriella sektorn inte klarar denna utbyggnad av olika arbetsmarknader. Den krymper undan för undan och därför måste vi få en bättre spridning av den centrala förvaltningen om vi skall kunna klara våra regionalpolitiska målsättningar. Det är på det sättet att tjänstesektorn och servicesektorn växer starkast i det här landet.

Ingen vill förneka att utflyttningen skapar problem för de berörda människorna. Jag tror att de flesta kommer att finna sig mycket väl till rätta sedan de har bott på den nya platsen något eller några år. Det finns ändå många positiva saker även för de människor som omfattas av omlokaliseringen, även om det inte kommit fram så mycket i dagens debatt.

Folkomflyttningar är för övrigt ingen okänd företeelse i det moderna samhället. Under 1960-talet hade vi en nettoutflyttning av 80 000 människor från de fyra nordligaste länen. Jag märkte aldrig att man vare sig från moderaternas sida eller från folkpartiets sida reste några protester mot den folkström som drog söderut. Det var heller ingen i de mottagande kommunerna som rullade ut den röda mattan för dessa människor, som i tusentals och tiotusentals flyttade söder ut, huvudsakligen från de nordligaste länen. Det förekom heller inga långa debatter – inga debatter över huvud taget – om personalfrågorna i den situationen. Vi fick lära, vi som bor norröver, att vi inte lever i ett statiskt samhälle, att vi inte kunde göra anspråk på att få leva och bo just på den plats där vi är födda. Vi accepterade detta, och jag tror att detta bör gälla alla människor i det här landet, inte bara dem som råkar bo i utflyttningssamfundet.

Jag har, herr talman, velat säga detta för att skapa en något bättre balans i den här debatten, som utan tvivel har präglats av mycket starka överdrifter, speciellt från moderaternas sida.

Herr talman! Slutligen vill jag säga några ord om herr Oskarsons särskilda yttrande nr 4. Han har varit illa klämd i den här debatten och det kanske hade varit hyggligt av mig att gå förbi det yttrandet. Men jag vill bara erinra om att riksdagen år 1971 beslöt att arméns tekniska skola med ca 200 anställda skulle lokaliseras till Jämtland och Östersund. Som den ståndaktige tennsoldat herr Oskarson är har han alltsedan det beslutet kämpat emot att Östersund skulle få denna lokalisering. Han är i år i mycket gott sällskap med tre centerpartister, två folkpartister och två moderater från Skaraborg län, som vill riva upp det beslutet och lägga skolan i Skövde.

Herr Oskarson var ju också med när vi i utskottet enhälligt antog uttalandet att de fyra nordligaste länen borde prioriteras i nästa utflyttningsetapp. Som ett resultat av sin medverkan i det uttalandet

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

försöker han nu i det längsta riva upp ett lokaliseringsbeslut som var destinerat just till ett av de fyra nordligaste länen, som utan tvivel behöver den här lokaliseringen. I år nöjer han sig visserligen med bara ett särskilt yttrande, men han har ändå inte släppt tanken på att man skulle kunna ändra beslutet i den riktningen att man tog bort lokaliseringen från Jämtland och Östersund. Det går för övrigt i stil med hans allmänna inställning när det gäller omlokalisering till utsatta områden.

Herr talman! Jag skall vara kortfattad och vill sluta med den förhoppningen att när jordbruksnämnden nu flyttar till Jönköping jordbrukets föreningsrörelse också skall börja röra på sig och följa efter och flytta ut från kungl. huvudstaden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag har, herr Nilsson i Östersund, inte sagt att den här skolan skall ligga eller inte ligga i Östersund. Jag har över huvud taget inte sagt var den bör ligga, utan vad jag begärt i reservationerna tidigare har varit en utredning för att få skolan placerad på lämpligaste plats. Dessa reservationer har jag också framfört i anslutning till motioner som väckts här i riksdagen både förra året och i år, och i år har jag, som också herr Nilsson sade, nöjt mig med ett särskilt yttrande.

Kom inte och säg, herr Nilsson, att det är för att jag vill ta ifrån Norrlandslänen någonting. Det har ingenting med saken att göra. Det är en helt sakligt grundad framställning att få reda på den bästa platsen för arméns tekniska skola, och det hänger samman med många problem som jag inte här kan gå in på. Enligt den utredning som har föregått omorganisationen av arméns tekniska skola ville man ha en plats där man kunde få tillgång till undervisningsmateriel. Det var en förutsättning för att man skulle kunna sammanföra hela den tekniska utbildningen inom armén. Dessa förutsättningar finns inte på alla platser i vårt land. Det är nämligen stora krav på materiel som denna skola har. Den måste skaffas dels från förbanden på platsen, dels från de mobiliseringsförråd som finns i närheten. Gör vi där en jämförelse mellan Östersund och Skövde – utan att fortfarande ta ställning – kan vi bara konstatera att i Skövde finns dessa förutsättningar. Där finns materiel av alla de slag som behövs för utbildningen. Det finns däremot inte i Östersund. Därmed inte sagt att det inte går att skaffa fram materielen dit, men det måste ju då bli fördyringar. Dessutom går det inte att skaffa fram materiel i den omfattning som man kan göra på många andra platser – jag har bara nämnt Skövde som ett exempel. Om man inte kan nå detta mål äventyrar man möjligheterna att hålla ihop utbildningen till en gemensam skola, vilket har varit målsättningen. Sammanhållningen skulle ju tjäna många syften: man kan utnyttja gemensamma lokaler, gemensamma lärarkrafter och gemensam materiel och därigenom förbilliga utbildningen.

Sedan, herr talman, har jag föreslagit att industricentralstyrelsen skulle förläggas till Östersund, men det ville inte herr Nilsson vara med på.

Herr NILSSON i Östersund (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Oskarson kanske inte känner till att även Östersund

är en utpräglad militärstad med tre regementen. Det bör nog finnas förutsättningar för den här utbildningsanstaltens förläggning dit.

Sedan försöker herr Oskarson att vrida sig ur greppet genom att säga att han missunnar inte de fyra nordligaste länen några nya lokaliseringar. Det praktiska resultatet om herr Oskarson skulle få som han ville skulle bli att man går miste om ca 200 arbetstillfällen i Östersund. Det kommer han ju ändå inte ifrån.

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson, jag känner Östersund tämligen väl, även regementena. Vad jag har begärt tidigare och vad jag nu har begärt i ett särskilt yttrande är en utredning om förutsättningarna för att förlägga skolan till en ort där man kan tillgodose de krav som det tidigare har talats om. Om dessa krav kan tillgodoses i Östersund, skall jag vara den förste att gå med på att vi förlägger skolan dit. Men innan utredningen är klar kan jag inte acceptera det beslutet.

Herr NILSSON i Östersund (s) kort genmäle:

Herr talman! Utredning eller inte -- herr Oskarson sade ändå i en av sina repliker att han ansåg Östersund vara en olämplig ort för lokalisering av arméns tekniska skola. Man är också inom denna skola negativt inställd mot lokaliseringen till Östersund, och det var detta jag ville understryka.

Herr förste vice talmannen anmälde att herr Oskarson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr HANSSON i Skegrie (c):

Herr talman! Det är väl ganska klart att vissa statliga verk kan förläggas nära nog var som helst. Det gäller sådana verk som i ganska stor utsträckning har sin verksamhet förlagd inom de egna väggarna och som är relativt oberoende av kontakter med andra myndigheter och organisationer. För andra verk däremot, som har splittrade arbetsområden eller som har behov av ständiga kontakter med andra myndigheter, är förhållandet inte lika enkelt.

Jag har i en motion tillsammans med ett par andra ledamöter pekat på jordbruksnämnden såsom varande ett sådant verk som i hög grad är beroende av kontakter med andra och som därför bör göras till föremål till förnyad prövning i fråga om lokaliseringen. En hel rad andra verk och statliga myndigheter har förklarat att de är lika beroende av att ha nära kontakt med jordbruksnämnden, och samtliga dessa verk har avstyrkt en förflyttning av jordbruksnämnden till Jönköping. Av 13 remissinstanser har 10 avstyrkt. En enda har hundraprocentigt tillstyrkt.

Som framhållits tidigare i dag av utskottets ordförande är det få verk som har så stort behov av kontakter med andra som just jordbruksnämnden. De beröringspunkter som finns mellan å ena sidan jordbruksnämnden och å andra sidan lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen, som också skall förläggas till Jönköping, torde inte vara särskilt många. Däremot tror jag att kontaktbehovet med t. ex. livsmedelsverket, pris-

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

och kartellnämnden, statistiska centralbyrån, kommerskollegium, överstyrelsen för ekonomiskt försvar och jordbrukets regleringsföreningar säkerligen är mer betydande och av mer avgörande art för jordbruksnämnden än kontakterna med de två myndigheter jag först nämnde.

Inte minst finansministern har i dag framhållit att man eftersträvar att upprätta ett jordbrukspolitiskt administrationscentrum i Jönköping. Det står inget om detta i finansministerns uttalande i propositionen. Men à la bonne heure: När det förra gången ställdes krav på att ett undervisningspolitiskt centrum skulle inrättas i Ultuna vid Uppsala, där lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan är förlagda – man ställde också krav på att dit skulle flyttas skogshögskolan – var intresset inte så särskilt stort att skapa ett undervisningspolitiskt centrum. Jag skulle dock tro att beröringspunkterna mellan de tre undervisningsanstalterna är fler än beröringspunkterna mellan jordbruksnämnden, lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen. Men det må så vara att man har dessa motiv.

Den delegation för lokalisering av statliga verk som har arbetat företog också en kartläggning av kontaktmönstrens omfattning och karaktär hos 34 myndigheter i Stockholmsområdet med 18 500 anställda. Man indelade dessa myndigheter i tio olika grupper på grundval av deras kontaktbehov med andra myndigheter. Till grupp A, alltså den högsta gruppen, som hade som gemensamt kännetecken att de yttre kontakterna gällde främst departement, centrala myndigheter och intresseorganisationer, hänförde man sex myndigheter. Det var jordbruksnämnden, bankinspektionen, försäkringsinspektionen, riksrevisionsverket, statskontoret och statens pris- och kartellnämnd. Av dessa sex som bedömdes ha det största kontaktbehovet har man flyttat ut enbart jordbruksnämnden. De övriga fem skall vara kvar. Det är ganska anmärkningsvärt. Något speciellt motiv för att bryta ut ett av de sex verk som ställdes i högsta gruppen har jag nämligen inte funnit någonstans. Jag tycker att om man skall bryta ut ett av sex verk som placeras högst bland 34, borde man ha en utomordentligt stark motivering för det, men den motiveringen lyser som sagt med sin frånvaro. Nej, det ser ut för mig, och säkert för andra också, som om denna jordbruksnämndens förflyttning snarast är en förflyttning för sin egen skull eller också en förflyttning för andra syften än de vanliga.

Därtill kommer att man har byggt den här förflyttningen ganska mycket på ett antagande om att jordbrukets föreningsrörelses topporganisation också skall vara villig att flytta ut. I sitt remissvar säger TCO att regeringen har gjort en felbedömning, när den trots framförda sakskaäl förordar en utlokalisering. Jag tycker att det är svagt i överkant att grunda en utflyttning på ett antagande om framtiden, som man inte råder över. Därför vore det, som jag ser det, klokt att vänta med utflyttningen, såsom vi har sagt i motionen.

Regeringen har utgått ifrån att om jordbruksnämnden flyttar till Jönköping måste också Lantbrukarnas riksförbund flytta efter. Det pågår en utredning om en utlokalisering av Lantbrukarnas riksförbund, men resultatet av den utredningen är ännu inte klar. Om LRF skulle komma fram till – och det är mycket troligt – att man bör flytta ut från Stockholm, har jag för min del svårt att tro att man kommer att flytta till

Jönköping. Enligt min mening finns det avsevärt bättre lokaliseringssorter för den organisationen. Det förhållandet att regeringen har placerat jordbruksnämnden i Jönköping kan ju inte förta LRF rätten att fatta egna beslut efter egna bedömanden.

Nu har LRF emellertid sagt att i den mån som statliga verk flyttar ut som LRF har kontakt med kommer LRF att flytta med sådana enheter som har anknypning till de utflyttade verken. Därmed torde den kontakt som regeringen är ute efter vara möjliggjord. Jag kan inte tro att regeringen har något intresse av att sådana enheter som inte har anknypning till utflyttade verk nödvändigt skall flytta med till jordbruksnämnden. Det kan ju hända att de har andra och bättre anknypningspunkter, som får bedömas i den utredning som pågår.

Jag tycker därför att det hade varit logiskt riktigt att man hade låtit utflyttningen av jordbruksnämnden anstå tills vidare. Nu föreligger här ett betänkande som, såvitt man kan begripa, kommer att samla majoritet i riksdagen. Men som jag sade är argumenteringen för jordbruksnämndens förflyttning utomordentligt svag, om det över huvud taget finns någon annan motivering än den att man vill göra ett jordbruksadministrativt centrum. Men det intresset verkar litet nymornat efter nej i förfölj när det gällde ett undervisningspolitiskt centrum för jordbruket. Jag tror inte att regeringsförslaget är så hundraprocentigt riktigt att det inte behöver omprövas på någon enda punkt. Och som jag förut sagt kan man inte dra alla verk över en kam. Det finns betydande karaktärsskillnader mellan verken som man hade kunnat beakta bättre än vad man har gjort. Men det har inte besvärat vare sig regeringen eller utskottets majoritet.

Som jag tidigare var inne på är det en del som är anmärkningsvärt i det här fallet. Jag tycker det är ganska anmärkningsvärt – det har också påtalats tidigare här i dag – att man är så angelägen om att säga att nu är det slut med fortsatta utflyttningar; de som är kvar kan alltså känna sig trygga. Har man blivit så skrämde av sina egna åtgärder att man nu är tvungen att lugna folk? Nog finns det verk bland dem som är kvar som hade kunnat flyttas ut på ett bättre och lättare sätt än åtminstone jordbruksnämnden. Så ser jag på de statliga verk som är kvar i varje fall.

Men nu har man flyttat ut en viss del av dessa 95 000 – eller hur många de är – statsanställda från Stockholm, och då får det vara stopp. Detta är intressant därför att det då alltså finns skäl, enligt regeringen, för att inte allt skall flyttas ut från Stockholm. Eller, om man så vill säga: Det finns enligt regeringen skäl för att vissa delar skall vara kvar i Stockholm. Jag förmodar att den bedömningen gäller inte bara statliga verk utan även enskild verksamhet, och då är det alltså fullt logiskt om någon enskild organisation eller något enskilt företag anser att även en del av dess verksamhet kan behöva vara kvar i Stockholm.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 6. Dock vill jag säga beträffande den, att jag tycker att om man begär en omprövning skall man inte på förhand ange någon annan ort. Här har man angivit Skövde som en bättre plats. Jag anser att en omprövning skall vara förutsättningslös och att den får leda fram till det resultat som den kan komma till. Det är alltså med den lilla anmärkningen som jag yrkar bifall till reservationen 6.

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hansson i Skegrie hade, som framgått av hans anförande, även 1971 ett säryrkande. Det gällde vid det tillfället skogshögskolan. Herr Hansson i Skegrie höll ett anförande här i riksdagen i samband med behandlingen av ärendet – det är anförande nr 65 i snabbprotokollet för onsdagen den 26 maj 1971 – där han bl. a. sade:

”Om man bortser ifrån de personliga tragedier som kan komma att följa vissa av de utflyttningar av verk som nu planeras och man bara ser på de praktiska konsekvenserna, är det självklart att många verk kan placeras nästan var som helst. Det gäller sådana verk som är mera av administrativ natur. De tar så att säga arbetsuppgiften med sig dit de flyttar.”

Jag tycker att det här stämmer ganska väl in på jordbruksnämnden, vars utflyttning vi i utskottsbetänkandet motiverar på följande sätt: ”Å andra sidan avses förhandlingsverksamheten i framtiden bli bedriven i Jönköping och bl. a. detta kan vara ett incitament för de berörda organen att ändra sin förläggning varvid kontaktmönstret förändras.” Det säger ju att man utan vidare förändrar kontaktmönstret, om man också tar – som herr Hansson i Skegrie uttryckte sig 1971 – ”arbetsuppgiften med sig”.

Herr Hansson i Skegrie gick också in på detta att man skall skapa ett jordbrukspolitiskt administrativt centrum i Jönköping och kopplade på vad han sagt när det gällde ett utbildningscentrum vid Ultuna inom Uppsalaområdet. Under debatten 1971 yrkade herr Hansson i Skegrie bifall till reservationen 8 vid inrikesutskottets betänkande nr 15. Och vad var det man föreslog där? Jo, ”att i en första omgång och med utgångspunkt från nuvarande organisation skall flyttas 82 av skogshögskolans tjänster till Umeå, varav 9 tjänster på professorsnivå och övriga tjänster utgörande basorganisationen härför samt därjämte del av civiljägmästarutbildningen”.

Vad var det man ville ha en ny utredning om? Jo, det var främst i fråga om forskningen. Det var alltså den reservationen, och det utbildningspolitiska centrum som herr Hansson i Skegrie nu talar om är någonting som kommit fram i debatten därefter.

Därmed vill jag bara konstatera att nog bör man kunna upprätta ett jordbrukspolitiskt centrum i Jönköping. Med det starka inslag av centerpartister som finns i de ifrågavarande organisationerna skall det väl inte vara omöjligt att decentralisera verksamheten från Stockholm.

Herr NILSSON i Tvärälund (c) kort genmäle:

Herr talman! Det har tidigare påpekats att jordbruksnämnden är ett av de mest kontaktintensiva organen här i landet. Jordbruksnämndens uppgift är inte enbart att ha kontakt med jordbrukets näringsorgan, utan jordbruksnämnden har också många allmänpolitiska bevakningsuppgifter, som tidigare har nämnts. Enligt de allmänna riktlinjer för utlokaliseringen, som redovisades i propositionen år 1971, skulle de mest kontaktintensiva organen bli kvar i Stockholm. Ur den mera generella bedömningens synpunkt skulle alltså jordbruksnämnden kunna höra till de organ som kunde ligga kvar i Stockholm.

Nu har regeringen måhända anlagt vissa speciella synpunkter på

jordbruksnämndens lokalisering – den slutsatsen kan man väl dra av den pressdebatt som förekommit under vintern. Medan herr Hansson i Skegrie har valsat runt i hela den socialdemokratiska pressen som ende centerpartistiske riksdagsman med en motion på det här området, så har fru Nancy Eriksson, efter vad jag kunnat finna, knappast nämnts i den socialdemokratiska pressen därför att hon går på moderatlinjen i denna fråga.

För centerns vidkommande får jag göra deklARATIONEN att i vad gäller jordbrukets näringskontakter bör det vara möjligt att lokalisera jordbruksnämnden till Jönköping. Beträffande de mera allmänpolitiska bevakningsuppgifterna, t. ex. beredskapsfrågor och annat, där staten har ett stort ansvar, förutsätter vi att regeringen mycket noggrant har uppmärksammat dessa förhållanden. De frågorna måste klaras under alla omständigheter. Vi accepterar därför även ur den synpunkten att jordbruksnämnden lokaliseras till Jönköping. Det blir förmodligen i detta verk fråga om extrakostnader för resor och olika kontakter, som är oundvikliga med hänsyn till att t. ex. konsumentorganisationer av olika slag ligger kvar i Stockholm. Likaså kommer utrikesdepartementet, som jordsbruksnämnden har livliga kontakter med, att ligga kvar i Stockholm. Utrikeshandeln har ju stor beröring med jordbruksnämnden.

En omständighet som bör nämnas här i debatten är att det inte från jordbruksnäringsen har förekommit någon uppvaktning i inrikesutskottet då det gäller jordbruksnämndens lokalisering till Jönköping. Jag har därför dragit den slutsatsen att även om jordbruksnämnden hör till de mest kontaktintensiva verken är det ändå genomförbart att lokalisera den till Jönköping.

Herr HANSSON i Skegrie (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker det är ganska svagt att säga att ett verk *mycket väl kan flyttas ut* – eller som det har sagts någonstans i propositionen att man *bör kunna* flytta ut jordbruksnämnden. Det tycker jag är ett mycket vacklande ståndpunktstagande till den allvarliga frågan var de olika verken bör lokaliseras.

Sedan vill jag erinra herr Fagerlund om att 10 remissinstanser av 13 avstyrker förslaget därför att de har så stort behov av kontakt med jordbruksnämnden. De finner det vara svårt att uppehålla den kontakten i fortsättningen. Och det visar väl klart att jordbruksnämnden ingalunda tar med sig arbetsuppgifterna till Jönköping, utan de kommer att vara kvar i Stockholm i betydande utsträckning. Om det sedan ändå blir så att man tvingas ha en liten enhet av jordbruksnämnden här uppe för att hålla kontakterna, så undrar jag om det verkligen var meningen.

Vad skogshögskolan beträffar har jag tidigare sagt att frändskapet på undervisningen och forskningens områden är avsevärt mera intimt mellan de tre högskolorna än mellan t. ex. skogsstyrelsen och jordbruksnämnden. Kan herr Fagerlund säga mig i vilket avseende jordbruksnämnden har med skogsstyrelsen att göra. Jag skulle tro att skogsstyrelsen har några kontakter med lantbruksnämnden, men säg någonting där skogsstyrelsen och jordbruksnämnden har så intima kontakter att det är nödvändigt att de båda institutionerna ligger på samma ställe!

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort.

Herr Hansson i Skegrie är väl en av dem som pläderar för att det finns ett intimt samband mellan jord och skog i detta land, och därför trodde jag att skogsstyrelsen, lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden hade ett visst samarbete. Jag kan inte här direkt ange vilka de kontakterna är, men jag kan inte förstå annat än att det där finns ett samband.

Herr HANSSON i Skegrie (c) kort genmäle:

Herr talman! I så fall har regeringspartiet i motsats till mig flera gånger framhållit att det inte finns något samband mellan jordbruk och skogsbruk i det här landet och att verksamheterna när det gäller förvaltningar, lånemöjligheter osv. skall separeras. Den saken har vi ju debatterat så många gånger här i kammaren att jag tycker att herr Fagerlund kunde ha upptäckt det.

Herr NILSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Jag skall inte blanda mig i kontroversen mellan partivännerna herr Hansson i Skegrie och herr Nilsson i Tvärålund. Den får de klara inbördes. Men herr Eriksson i Arvika sade för en god stund sedan att enligt hans förmenande redan då argumentpåsen var tömd och att följaktligen inte någonting nytt kunde komma fram i denna debatt.

Herr talman! Jag skall försöka ge en ny vinkling åt debatten. Utflyttningen av statliga verk utgör nämligen bara en del av regionalpolitiken i stort.

Socialdemokraterna från Stockholmsregionen har i en motion uttryckt sin oro över vissa tendenser i regionens strukturutveckling. Stora förändringar har nämligen skett på kort tid – det påpekade för resten också finansministern i sitt anförande för en stund sedan. På sju år har regionen förlorat 44 000 arbetstillfällen inom tillverkningsindustri och byggnadsindustri. Det är en kraftig åderlätning. Den snabbhet med vilken de strukturella förändringarna sker skapar faktiskt invecklade problem. Det finns inte utrymme för en naturlig anpassningsprocess. Detta är grunden till vår oro och till att vi velat fästa riksdagens uppmärksamhet på förhållanden som är okända för många och som underskattas av många som kanske borde förstå bättre.

Den som står upp till Stockholms försvar har svårt att vinna gehör. Det vet vi av erfarenhet. Storstadens rikedom och överflöd är ett begrepp på många håll ute i landet. Men Stockholm är inte något ymnighetshorn. Om inte förr har vi under den senaste konjunkturedgången fått erfara att bågaren har en botten.

I vår motion har vi visat på förhållanden som avslöjar myten om den problemfria Stockholmstillvaron.

Jag vet hur allvarligt stadens kommunalpolitiker ser på strukturproblemen. Det är en bred politisk uppslutning bakom försöken att möta strukturomvandlingens problem. Vi syftar inte till någon expansion av 1960-talssnitt. Vi är ute för att dämpa takten i den alltför snabba omvandlingen. Vi är angelägna att skapa betingelser för en balanserad utveckling.

Kommunalmännen i regionen står samlade bakom denna politik. Men, herr talman, det finns en trojansk häst – en grön trojansk häst. Centern kan inte dölja sin förtjusning över befolkningssiffrornas ras.

Jordbrukets organisationsvärld är trähästens yttre hölje. Bakom skalet har man lyckats smuggla in ett helt bondetåg av direktörer och ombudsmän. Med folkpartiets hjälp har dessa placerat sig på strategiskt valda nyckelposter i kommuner och landsting. Vindbryggan fällt med andra ord inifrån.

Många Stockholmspolitiker är minst sagt förvånade över centerns handlande. Partiets ensidiga syn på regionalpolitiken är ett direkt hinder för en allvarlig debatt om de mångfasetterade strukturproblem som vi upplever i landet och i Stockholmsregionen.

Centern driver faktiskt en slagordspolitik av en typ som vi hittills har varit förskonade från.

Storstadstillväxten skall stoppas. 100 000 nya jobb. – Det är lockande appeller för den som har svårt att få ett jobb på sin hemort ute i landet. Men finns det någon verklighet, frågar jag, bakom löftena?

De 100 000 nya jobben skall ordnas, säger man, genom att varje företag anställer en ny person. Det låter ju enkelt och svepande. Låt oss bortse från att detta för många företag innebär en mycket kraftig procentuell ökning, medan den i storföretagen räknas i delar av en promille. Men intressantare är: Var finns de företag som på detta sätt skall anställa flera? Jo, de finns till övervägande del i storstadsområdena och i andra områden med hög företagstäthet.

Centerns rundhänta löfte om 100 000 nya jobb på ett enkelt sätt är ett nytt exempel på en i grunden ogenomtänkt politik. Parollerna kolliderar – det är sådant som man i vanliga fall kallar för tvetalan. Under de senaste åren har vi gång på gång fått belägg för att centern säger ett och gör ett annat.

Man talar om decentralisering men centraliserar. Man talar om miljövård men är mild i kritiken av det överdrivna bruket av kemiska preparat i jord- och skogsbruk. Era gärningar talar så högt att vi inte hör vad ni säger! Jo, vi hörde vad herr Hansson i Skegrie sade i dag. Det är inte bara det att jordbruksorganisationerna skall dras till Stockholm; följderna därav är att jordbruksnämnden av alla verk också måste stanna kvar i Stockholm. Plötsligt fick vi stockholmare hjälp av herr Hansson i Skegrie, som väl i vanliga fall, liksom jag själv, betraktar sig som skåning.

Centern slår ifrån sig och säger att partiet inte skall kopplas samman med jordbruksrörelsen. Varför förneka ert ursprung? Varför klippa av navelsträngen? Har ni något att skämmas för?

Det parti jag representerar är också nära lierat med en folkrörelse. Men socialdemokratin har aldrig kommit på tanken att förneka eller ta avstånd från fackföreningsrörelsen. Samarbetet mellan den fackliga och den politiska arbetarrörelsen är i stället drivfjädern i vårt arbete. Vi är stolta över vårt ursprung. Jag förstår inte varför centern skäms över sitt ursprung.

Nej, centern får tåla att bli sammankopplad med jordbruksrörelsen, liksom moderaterna får tåla att stå som storkapitalets företrädare. Det är faktiskt bara folkpartiet som med rätta kan hävda att de står ensamma.

Så går det som det går också.

Vilka motiv kan herr Fälldin se bakom exempelvis jordbrukets köp av aktier i storstadsvaruhus? Är detta en handling som förstärker sysselsättningen i glesbygden? Är det inte snarare en kall spekulation i fortsatt storstadsexpansion? Det är mitt intryck.

Termer som centralisering och decentralisering ges med andra ord en innebörd som för stunden passar de egna krassa syftena bäst.

På inget annat område har koncentrationen och centraliseringen drivits så hårt och målmedvetet som inom jordbrukets och skogsbrukets föreningsrörelse. Centralisering och toppstyrning är riktpunkterna för deras handlande.

Centerns motsatsfyllda propaganda motstår inte det enklaste hållfasthetsprov. En gång på tiden – det var kanske när vi satt tillsammans i regeringen – fick man lära att bonden står för sitt ord. Tidigare har också centerpolitiken varit i varje fall trovärdig enligt mitt förmenande. Men det var länge sedan. I all vänskaplighet vill jag hävda att Fälldin är herden som blåser såpbubblor med sin pipa.

Centern vill framställa sig själv som fadder till regionalpolitiken. Utan att begå någon oförrätt kan man slå fast att regionalpolitiken har utvecklats genom socialdemokratiska idéer och initiativ. Centerns bidrag är enbart negativt.

En effektiv regionalpolitik har att lösa många balansproblem i det moderna industrisamhället. Lösningarna på problemen måste sökas på solidaritetens grund. Regionalpolitiken kan inte bli framgångsrik om inte samhället ges tillräckliga resurser och styrmedel.

Borgerlighetens traditionella mål är ju att begränsa samhällets inflytande och ge största spelrum åt det man kallar marknadskrafterna. Står centern bakom denna kärna i den borgerliga politiken och i det borgerliga synsättet? I så fall kan centern inte göra anspråk på trovärdighet om den säger sig vilja driva en kraftfull regionalpolitik.

Fru talman! Vi motionärer som representerar socialdemokraterna i Stockholms kommun och län anser oss ha nått syftet med vår motion. De särskilda strukturproblemen i den här regionen har uppmärksammats i behandlingen av den stora regionalpolitiska frågan. Med propositionen och utskottsbetänkandet anser vi oss ha fått garantier för att storstadsfrågorna kommer att behandlas på ett sätt som tar hänsyn till regionens särskilda problem. Att Stockholmsregionen fungerar är ett vitalt intresse för hela landet.

Vi ser också med tillfredsställelse att utskottet i likhet med departementschefen anser att någon ytterligare omlokaliseringssomgång inte bör komma i fråga. Det kan verka lugnande för personalen i andra verk. Herr Hansson i Skegrie tänkte inte på hur personalen kunde reagera utanför jordbruksnämnden. Det rörde honom inte inte i ryggen. Jag har också uppfattat utskottets yttrande så, att en ytterligare utlokalisering av varuproduktion inte skall komma i fråga.

Som vi framhållit i motionen är det nödvändigt att ägna särskild uppmärksamhet åt övriga familjemedlemmars sysselsättning i lokaliseringssorten. Personligen kan jag väl bekänna att jag anser att de i viss mån är offer för den gröna våg som centern ständigt prålar med. Den

frågan har emellertid enligt min mening inte tillräckligt beaktats i utskottets betänkande – man kan inte klara allt – men den får väl uppmärksammas i det kommande förberedelsearbetet för omlokaliseringen.

Under detta anförande övertog fru andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru KRISTENSSON (m):

Fru talman! Vi politiker är vana vid att de beslut vi fattar får betydelse för människorna i detta land. Det hör väl därför till ordningen att vi försöker att så noggrant som möjligt sätta oss in i frågorna för att de beslut vi fattar skall bli lyckliga för vårt land och dem som bor här. Men jag tror att just den fråga vi diskuterar i dag har på ett alldeles särskilt sätt en ingripande betydelse för de enskilda människor som berörs av vårt beslut. Alldeles särskilt känner man i denna fråga hur avgörande det beslut riksdagen kommer att fatta blir för de personer som kommer att drabbas av utlokaliseringen.

En mycket stark opinion från de berörda tjänstemännen har förekommit. Jag delar inte finansministerns uppfattning när han gör gällande att den reaktion som nu finns blivit mera tam och att det verkade som om personalen skulle ha accepterat beslutet om utlokalisering. Finansministern har kanske ändå inte den kontakt med verkligheten som många av oss andra vanliga politiker försöker få. Om så varit fallet, hade han haft fullständigt klart för sig att de som är anställda i verken samt deras anhöriga med stort bekymmer ser på konsekvenserna av det beslut riksdagen kommer att fatta.

Fru talman! Redan inför den första utflyttningsetappen sade moderata samlingspartiet att det var nödvändigt att vi fick en parlamentarisk utredning för att de samhällsekonomiska konsekvenserna av riksdagens tidigare beslut skulle bli klarlagda. Någon sådan utredning har inte tillsatts, och vi vet därför inte nu vad den första utflyttningsetappen fått för följder för de utflyttade, för de nya lokaliseringsorterna, för statsfinanser och samhällsekonomi i stort.

I moderata samlingspartiet menar vi därför att det är ansvarslost att nu återigen utan fast underlag förverkliga en ny utflyttningsetapp som kan innebära allvarliga problem och svårigheter för enskilda löntagare och deras familjer, ökade kostnader och effektivitetsförluster för samhället. Man skulle faktiskt vara frestad att fråga vad det egentligen är för finansminister vi har som i ett läge där alla sansade bedömare anser att vi bör ålägga oss stor sparsamhet med statliga utgifter kommer med förslag, vilkas ekonomiska följder är helt otillfredsställande utredda men i fråga om vilka det torde röra sig om belopp, som snarare överstiger än understiger miljarden. Det är om något en ekonomisk ansvarslöshet som faktiskt inte är väl avvägd i den bekymmersamma ekonomiska situation som vårt land för närvarande befinner sig i.

Om jag förstod finansministern rätt, menade han att vi i Stockholm har för mycket administration och för litet av industri. Det betyder alltså att man skall utlokalisera vissa delar av den statliga administrationen och

i stället försöka uppnå en utökning av industrin i Stockholm – jag förmodar att det är fråga om den statliga. Vi skulle med andra ord få en folkomflyttning för att en differentierad arbetsmarknadsstruktur skulle skapas.

En sådan motivering för utlokaliseringen visar om något en nonchalans som är svår att acceptera. Det är illa nog, fru talman, för de många människor som måste flytta från sin hembygd för att de inte kan få något jobb. Men att behöva flytta när man har ett arbete som man trivs med, som man är utbildad för, och att behöva flytta från en ort där ens äkta hälft kanske också har ett trevligt arbete, där barntillsynen är ordnad och där bostadsfrågan är tillfredsställande, det är utmanande.

Vi borde enligt min mening alla ha ett intresse av att statsförvaltningen fungerar bra och effektivt. Man kan naturligtvis i och för sig ha vissa synpunkter på hur statsförvaltningen fungerar, och att det behövs reformer där är jag övertygad om, alldeles oavsett om vissa delar av förvaltningen kommer att utlokaliseras eller inte. Men alldeles särskilt stora påfrestningar måste det bli på statsförvaltningen i ett utlokaliseringsföretag.

För att ett verk skall kunna fungera måste verket ha tjänstemännen med sig och för att dessa skall kunna fungera måste de ha sina familjer med sig. För att familjerna skall kunna fungera bör ingreppen i deras livsföring inte vara för stora. Det är svårt för att inte säga omöjligt att i dag bedöma hur många tjänstemän som kommer att medfölja verken. Men enligt vad jag hört från ett av verken, FOA, har man där den uppfattningen att över 80 procent av forskarna inte kommer att medfölja. Vad kommer inte detta att innebära när det gäller FOA:s möjligheter att som hittills sköta sitt arbete på ett effektivt och bra sätt.

Jag var för ett tag sedan på ett sammanträde som TCO:s statstjänstemannaförbund hade anordnat med den berörda personalen. Där gjorde man enhälligt ett uttalande, som enligt mening belyser hur befattningshavarna själva upplever konsekvenserna av ett beslut om utlokalisering. Man säger: "Det är med den största oro vi mottagit beslutet om den första utflyttningsetappen och det i år framlagda regeringsförslaget om ytterligare utflyttning. Ingreppen i de enskilda familjernas livsföring och ekonomi kan enligt vår mening inte försvaras. Den rådande situationen på arbetsmarknaden förvärrar läget ytterligare. Särskilt hårt drabbas kvinnor, som under stora svårigheter lyckats ta steget från enbart hemarbete till förvärvsarbete. De riskerar nu i många fall att råka i en nära nog utsiktslös konkurrenssituation på den nya orten. Det gäller inte bara familjernas ekonomi utan också i många fall kvinnans möjligheter att forma sin egen livssituation." Ja, det är så här den berörda personalen bedömer konsekvenserna, och det rimmar ganska illa med det tal som regeringspartiet på den allra senaste tiden har börjat föra, nämligen att nu skali man också ta hänsyn till kvinnornas situation och till att dessa skall ha en chans på arbetsmarknaden. Den här politiken försvårar i varje fall den målsättningen.

Det har tidigare i dag talats mycket om företagsdemokrati inom den statliga verksamheten. Jag skall inte uppehålla mig vid den frågan därför att den har blivit belyst i bl. a. herr Oskarsons inlägg. Jag blev som han

ganska upprörd när jag läste den artikel i Dagens Nyheter av Arne Holmström som han refererade till. Herr Holmström, som är pressombudsman i statens trafiksäkerhetsverk, avslutar sin artikel med att säga: "Men det är också begripligt att dessa människor så länge de inte fått svar på sina frågor, sitt tvivel och sin undran i alla fall kommer att vara övertygade om en sak – nämligen att talet om företagsdemokrati bara är prat." Jag tycker nog man kan hålla med honom om den slutsatsen med tanke på det ganska nonchalanta sätt som staten har handhaft informationsfrågorna.

När statsrådet Löfberg ganska mångordigt och något ansträngt utvecklade sina synpunkter på det här, fick jag intrycket att också han tyckte att frågan var ganska svår att försvara. Man är alltså frestad att fråga om företagsdemokratin, som socialdemokraterna bl. a. pläderar för, endast skall gälla på den enskilda sektorn. Är den inte lika viktig på den offentliga sektorn?

Till slut vill jag bara referera ett uttalande av finansministern där han bl. a. säger nej till vårt förslag om en delegering och en decentralisering av arbetsuppgifter och funktioner vid de olika centrala verken. Han gav ingen egentlig motivering till sitt nejsägande. Han menade att det idealiska var att hela verket flyttade ut.

Jag tror man kan förvänta sig att denna utflyttning av verken i sin helhet med nödvändighet leder till en ökad maktkoncentration till kanslihuset. Många människor kommer att kräva att det finns personer i vår kungl. huvudstad som kan lämna information och ge besked i vissa frågor. Vart skall de då vända sig när inte verken har sitt säte här i Stockholm? Det är klart att de vänder sig till respektive departement. Det anser jag vara ett av många skäl till att vi skall säga nej till en andra utflyttningsetapp. Vi måste göra vad vi kan för att undvika en fortsatt maktkoncentration till kanslihuset.

Fru andre vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Fru talman! I en motion, nr 1304, yrkade jag år 1971 på att propositionen om utlokalisering skulle avslås. I år har jag en motion, nr 1704, där jag på samma sätt har yrkat avslag på den utlokaliseringsproposition som vi nu behandlar.

De motiveringar som jag hade förra gången jag motionerade håller den här gången också. Mina motiv för att säga nej till utlokalisering var för det första att jag anser att denna utflyttning kommer att orsaka allvarliga störningar för tillsammans mer än 11 000 anställda och deras familjer, för det andra att jag anser att flyttningen kommer att dra med sig mycket stora kostnader som jag finner improduktiva – mycket större kostnader än man har nämnt i den här propositionen och som man förra gången knappast låtsades om alls. Jag menar för det tredje att utlokaliseringen utgör hinder för en framtida rationalisering av byråkratin. En sådan rationalisering anser jag vara nödvändig. Det är dock så, att förvaltningen förefaller att svälla, och det kan därför inte vara riktigt att på det här

sättet flytta isär de olika enheterna, varigenom man gör det omöjligt med en rationalisering och krympning av organisationen.

När fru Hörnlund var uppe och talade sade hon att många moderater och folkpartister hade gjort en kovändning och ändrat sig sedan sist, men jag kan ju inte beskyllas för någon kovändning; jag vill avslå propositionen i dag också, och jag är lika tjurig nu som jag var förra gången. Jag har fortfarande precis samma uppfattning om de konsekvenser som ett fullföljande av de här två besluten kommer att få.

Fru Kristensson var upprörd och indignerad över att regeringen kommer med de här förslagen, men jag tycker inte att hon borde vara så helt säker på sin sak när hon påstår att det är regeringen och socialdemokratin som ligger bakom förslaget. Jag kan inte komma ihåg att högern var så enhälligt för att avslå omlokaliseringsförslaget förra gången; det var väl några moderater som ville det, och det var också några från folkpartihåll, och det var jag från mitt håll — jag vill minnas att vi inte var mer än 27 tillsammans. Varför skall man då brösta sig så och låtsas att det bara är en socialdemokratisk vilja att flytta ut verken? Det är inte så. Jag anser att mitt parti gjorde fel. Men med den inställning som fru Kristensson har i dag tycker jag att hon också borde ha haft en del att säga om sitt eget parti och om de andra borgerliga partierna och inte bara om regeringspartiet. Jag ger i viss mån statsrådet Sträng rätt när han säger att han faktiskt fick en beställning genom att mer än 200 av kammarens ledamöter röstade för det förslag som framlades förra gången, vilket också i sig innebar att man skulle fortsätta i samma riktning och komma med flera förslag. Jag ger honom rätt i att han har fått en beställning. Om det nu är så, att högern och folkpartiet i viss mån har gjort en kovändning, tycker jag att det är bra — men en kovändning är det naturligtvis som många har gjort. Därför behöver fru Kristensson inte vara så upprörd över socialdemokraterna och ironisera över dem — ja, det gör jag förstås — men å sitt partis vägnar kan hon inte göra det.

Jag kan förstå dem som ändrar mening i dag. Jag kan förstå dem därför att det i dag inte förekommer någon överhettning eller någon expansion. Som Torsten Nilsson sade finns det en hel del besvärligheter på arbetsmarknaden i Stockholm efter den utflyttning som redan har skett. Situationen är en annan nu, och detta skulle mycket väl kunna bilda underlag för att inta en annan ställning i dag än man gjorde förra gången.

Jag skall inte dra upp de skäl som anfördes förra gången; de är väl kända, och de är inte mer djupsinniga än att var och en själv kan formulera dem. I dag talar inte många om utflyttningen såsom någonting som skulle befria stockholmarna från en förskräcklig miljö. Kanske herr Sträng hade litet kvar av det argumentet, och kanske också herr Löfberg — det är möjligt att statsråden är litet mer kvardröjande i sina uppfattningar. Kanske de har talat sinsemellan om att det väl ändå är en befrielse för de stockholmarna som får flytta och komma till en annan stad. När herr Sträng talade om de statstjänstemän som skall flytta ut var det ungefär som om han skulle reducera älgbeståndet — 11 000 skjuter vi bort, men det är ju i alla fall över 90 000 kvar, sade han, och det kommer att bli god försörjning av stockholmarna även i framtiden.

Det är för övrigt egendomligt att svenskar har så svårt att se med kärlek på sin huvudstad. Fråga en engelsman om London – han älskar London. En fransman älskar Paris. Tyskarna var åtminstone förr stolta över sin huvudstad – Bonn är det väl litet sämre med, för det är ju en landsortsstad, vilket man tydligen också vill göra Stockholm till. Köpenhamn och Helsingfors är älskade huvudstäder. Varför har svenskar-na så svårt att tala om sin huvudstad med stolthet? Det är en vacker stad. Den har bättre miljö än någon annan storstad i världen, den har rika kulturella möjligheter. Varför då se med så onda blickar på att den skall ge sysselsättning åt folk? Och varför vill man över huvud taget tvunget reducera verksamheten i Stockholm? Jag förstår inte detta ätande på sig själv.

Det var en riktig bild som Hjalmar Mehr gav av anfallet på Stockholm, när han sade att man ser på Stockholm som på en strandad val, där var och en hugger en bit av späcket. Den situationen kändes ännu starkare förra gången vi diskuterade utlokaliseringen. Men också i dag är bakgrunden för angreppen att man vill ha en bit med av späcket.

Statsrådet Löfberg känner sig tydligen angripen av det missnöje som ingen kan förneka finns bland dem som skall flytta ut. Även om man kan hitta någon stackare som förklarar att "jag är så nöjd, så nöjd, så glad, så glad, blir grundintrycket att människor som rycks bort från sin miljö, sitt arbete, sitt hem, sin invanda livsstil känner sig störda. Det föreföll som om statsrådet Löfberg visste detta och därför blev högröstad för att bevisa motsatsen. Han valde uttryck som var onödiga. Herr Sträng var mer förständig och förstående i dag och gjorde sig inte skyldig till samma överdrifter som herr Löfberg. Herr Löfberg gjorde de berörda människorna till föremål för "omplaceringsåtgärder, analyser, allsidiga avvägningar", han ville "hellre fria än fälla" osv. Det var som om en rad människor anklagades för fel som de hade gjort – detta att de hade haft en verksamhet i Stockholm som de ville behålla. Det är fel att ta det på det viset.

Men jag blev ännu mer upprörd över översitteriet från utskottets ordförande, herr Eriksson i Arvika. När han auktionerar bort alla dessa stockholmare gör han det med en gest som om de borde vara glada över att få bli sålda på denna auktion. Han beskrev, precis som förra gången, hur storartad man hade varit i utskottet. Förra gången tog man minsann emot 53 stockholmare som fick lov att visa sig i utskottet! Den här gången hade 100 personer fått vara med om den upplevelsen! Och herr Eriksson sade att han ångrade visst inte den generositeten. Nej, det gjorde han inte – han var helt med på det!

Varför skall man göra dessa människor löjliga? Är det något löjligt att mista sitt jobb eller att behöva flytta? Om man tycker att det är nyttigare för landet att sysselsättningen sprids och att just dessa stockholmare sprids ut över landet må man ta det som det är, men varför skall man sätta sig på sina höga hästar inför dem som ber att få ha kvar sina jobb och bo kvar i sina hem? Jag tycker inte om det. Det var ett fullt drag av herr Eriksson, och han var ännu värre i dag än förra gången. Det finns naturligtvis skäl för många att vilja flytta ut – det må det väl finnas – men varför inte lika väl respektera skälen för att vilja stanna kvar?

Jag har nämnt ett par verk, där jag tycker att även de som vill ha en utflyttning borde kunnat göra undantag. Herr Hansson i Skegrie har nyss talat om att han vill ha undantag för jordbruksnämnden.

Jag vill särskilt nämna FOA. Alla som deltagit i detta ärendes behandling har fått sätta sig in i att om FOA skall splittras på tre håll kan det bli svårt att upprätthålla verksamheten på samma nivå som tidigare. Jag hade hoppats på förståelse för att FOA borde få vara kvar, men det har man inte visat.

Det andra verket är statens bakteriologiska laboratorium. Redan i propositionen har det funnits viss förståelse för att man kanske borde tänka sig för en gång till. Man har för övrigt börjat bygga där ute, och det visar kanske att man centralt inte varit säker på att man skulle flytta ut bakteriologen. Utskottsmajoriteten har varit med på att ytterligare undersöka frågan, och jag kommer att följa utskottets förslag på den punkten.

Det tredje förslaget till utflyttning som jag tycker att utskottet borde funderat mera på, men man har antagligen inte haft tid, är civilförsvarsstyrelsen. Enligt förslaget skall civilförsvarsstyrelsen flytta till Karlstad. Vore det inte skäl i att — innan man bestämmer sig för en utflyttning — undersöka om man inte skulle kunna göra en sammanslagning av två verk, nämligen överstyrelsen för ekonomiskt försvar och civilförsvarsstyrelsen, till ett verk? Det skulle innebära en rationalisering. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar skall ju ligga kvar i Stockholm och civilförsvarsstyrelsen flytta till Karlstad. Regeringen har möjlighet att pröva frågan om en sammanslagning, innan civilförsvarsstyrelsen flyttat ut, och göra denna rationalisering medan tid är. Det är en sammanslagning som ligger nära till hands — jag skulle tro att man har det så i de flesta andra länder. Generaldirektören för civilförsvarsstyrelsen är inte främmande för tanken. Inför försvarsutskottet har han förklarat att han skulle ha förståelse för en sådan rationalisering. Jag hoppas att regeringen gör en genomlysning av denna fråga, innan man beslutar om utflyttning.

Jag skall inte gå närmare in på övriga punkter. När jag hörde statsrådet Löfberg tala om allt det färgrika tryck som han hade gett ut och hela den organisation som han hade byggt upp då tänkte jag: Är inte detta helt onödiga ansträngningar, som kunde satts in på annat sätt för att personalen skulle trivas?

Jag kommer att följa den första reservationen, som yrkar avslag på hela förslaget. Herr Nilsson i Tvärålund tyckte inte att det var rätt att jag inte som herr Hansson i Skegrie hade fått åka gatlopp i tidningarna för att jag gick med högern. Herr Nilsson i Tvärålund, jag gick med mig själv förra gången liksom nu! Att jag inte sitter i utskottet och kan formulera en reservation bör väl inte göra det omöjligt för mig att följa den reservationen som är formulerad så att den sammanfaller med en uppfattning jag har hävdad både i en enskild motion i detta ärende och tidigare. Det var ett sätt att försöka göra mig ännu löjligare än man brukar tycka att jag är.

Sedan kommer jag också att yrka bifall till den sista att-satsen i min motion, den att-sats som innehåller förslag om att man borde göra åtminstone en undersökning av möjligheterna till en sammanslagning av

civilförsvarsstyrelsen och överstyrelsen för ekonomiskt försvar, innan man tar ställning till flyttningen.

Fru talman! Därmed har jag bevisat min osjälvtändighet.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill till fru Eriksson i Stockholm endast säga några ord i all korthet.

Jag tyckte inte att det fanns anledning för mig att erinra kammarens ledamöter om att jag och många med mig ifrån moderata samlingspartiet i förra omgången röstade emot en utlokalisering. Jag tyckte att det var ganska ointressant. Jag valde i stället att redogöra för mitt partis inställning i den här frågan och nämnde då att vi redan förra gången begärde att få en utredning för att klarlägga de samhällsekonomiska konsekvenserna. Jag ville erinra om att en sådan utredning inte kommit till stånd, och att vi saknar erforderligt underlag för att göra en ordentlig bedömning av det andra steget. Jag tycker att jag klargjorde det så pass tydligt att det inte borde ha föranlett några missförstånd från fru Erikssons sida.

I övrigt är fru Eriksson och jag överens. Jag har också den uppfattningen att begreppet huvudstad är någonting som vi skall vara litet rädda om. Jag tror inte att det bara är vi som råkat få Stockholm som vår hembygd som vill värna om Stockholm, utan det är någonting som folk i hela landet känner för. Stockholm skall vara vår huvudstad och vårt centrum. Det betyder, förutom alla de kulturella aktiviteter som fru Eriksson i Stockholm nämnde, att kungahuset är här, och att regering och riksdag är här. Detta är ytterligare ett skäl för att man skall säga nej till den här utflyttningen.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Fru talman! Låt mig först säga att jag inte, med anledning av de personliga angrepp som fru Eriksson i Stockholm gjorde mot mig, tycker att fru Eriksson på något sätt är löjlig. Jag är imponerad av att hon troget följt denna debatt hela dagen. Hon var, såvitt jag kan förstå, helt ensam på Stockholmsbanken i flera timmar. Jag kan ärligt säga att jag tillhör dem som gärna skulle ha sett att fru Eriksson skulle blivit återvald ytterligare en period. Det är någonting friskt över henne.

Men när fru Eriksson nu här säger, att jag har demonstrerat något av ett översitteri därför att jag redovisar hur många uppvaktningar vi har haft, då ber jag att få reagera på det bestämdaste.

Jag har sagt att hela utskottet har satt värde på den information vi har fått. Jag tror, fru Eriksson, att personalrepresentanter och representanter för verkstadsledning och kommuner är villiga att verifiera att de satt värde på att ha fått tid hos utskottet att diskutera igenom frågorna. De har känt att delegationen haft för kort tid för dem. De har behövt lämna dessa kompletterande uppgifter till utskottet, vilket vi har satt värde på.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Fru talman! Fru Eriksson i Stockholm tyckte visst inte om att jag konstaterade faktum att fru Eriksson går med moderaterna och förmod-

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

ligen också med större delen av folkpartiet i denna fråga.

Första punkten i fru Erikssons i Stockholm motionsyrkande lyder så här: "att riksdagen med avslag på propositionen 1973:55 hos Kungl. Maj:t anholder om att den redan beslutade utflyttningen måste vara genomförd, innan frågan om det föreliggande förslaget ånyo anmäls för riksdagen".

Det är nästan identiskt med vad moderaterna och folkpartiet yrkar. Jag tycker inte att fru Eriksson skall tycka illa vara när jag påpekar att hon nu går på deras linje. Då skall man stå för det. Fru Eriksson bekräftade också i slutet av sitt anförande att hon kommer att gå på deras reservation.

Jag vill också tillrättalägga ett annat yttrande av fru Eriksson i Stockholm. Centern ser inte verksutflyttningen som en flyttning av 11 000 människor från Stockholm. Det primära är att flytta arbetstillfällena. En del stockholmare kommer att följa med, andra kommer att stanna kvar. Det blir 11 000 nya arbetstillfällena i landsorten, och det är tillfredsställande.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Nilsson i Tvärålund sade att klämman i min motion är identisk med moderaternas, men den är också identisk med klämman i min förra motion. Jag tycker inte att man skall behöva ändra på det, när man menar just vad som står i klämman.

Att jag sedan kommer att rösta på moderaternas reservation är väl naturligt, eftersom de har samma kläm som jag. Jag kan inte förstå att det skulle behöva betyda att jag skulle ha något att göra med moderaterna i andra fall. Men i det här fallet har moderaterna så att säga in corpore gått över till min mening, och den uppfattningen hade de inte förra gången. Det var därför jag var något ironisk mot fru Kristensson, som nu talade å moderaternas vägnar som om de hade haft denna uppfattning hela tiden. Det har de inte haft, utan de har nu gått över till min uppfattning hela högen. Men man behöver väl fördenskull inte karakterisera dem som socialdemokrater, lika litet som man behöver karakterisera mig som moderat.

Så sade herr Eriksson i Arvika att man verkligen hade satt värde på att stockholmarna hade gått förbi i utskottet och talat om sina bekymmer. Ja, det var just det. Ni tyckte det var så rörande, men ni brydde er ju inte om det i utskottet i stort, i varje fall inte herr Eriksson i Arvika. Ni satte så stort värde på att stockholmarna kom dit, och det är ju så ibland: Folk som har bekymmer sätter sådant värde på att få tala ut. Det var naturligtvis rörande, men jag tyckte att det var nedlåtande att uppfatta uppvaktningarna på det sättet.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill råda fru Eriksson i Stockholm att läsa igenom betänkandet och reservationerna som jag står bakom, så kommer hon att märka att hon har fullständigt fel när hon säger att jag inte har tagit intryck av uppvaktningarna.

Jag har, för att ta ett exempel, i min reservation direkt citerat vad

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

generaldirektören i skolöverstyrelsen sagt om de avdelningar som föreslagits till utlokalisering. Jag har citerat från FOA:s uppvaktning, och jag har tagit mycket starkt intryck på flera punkter. Jag vill verkligen understryka detta med anledning av det sista, något ironiska inlägget.

Till sist vill jag säga, att när fru Eriksson angriper mig personligen och drar in mitt yrke i debatten, så glider det förbi mig, för det är i någon mån typiskt för fru Erikssons sätt att debattera.

Herr ULLSTEN (fp):

Fru talman! I går diskuterades i TV frågan om vem som skall bestämma på jobbet. Det borde i större utsträckning vara de anställda. Det var nästan alla överens om i debatten. I dag skall riksdagen besluta om utflyttning av statliga verk med tillsammans närmare 4 000 anställda. Med första etappen berör utflyttningen totalt närmare 11 000.

Dessa 11 000 anställda har fått ge sin syn på utflyttningen. De flesta har sagt nej, de har sagt att de är emot att utflyttningen kommer till stånd. Senare i dag kommer riksdagen såvitt man kan bedöma att med stor majoritet besluta om att utflyttningen ändå skall genomföras. Bakom utflyttningsbeslutet ligger nämligen en politisk idé och den är som finansministern sade när den här frågan diskuterades förra gången "inte förhandlingsbar".

Jag menar inte, fru talman, att de anställda i statliga verk skall ha vetorätt när det gäller hur svensk statsförvaltning skall vara organiserad. Däremot menar jag, och jag tycker det är väldigt viktigt, att vi har alla skäl att lyssna på vad de säger som arbetar i den statliga förvaltningen. Vi har all anledning att lyssna på dem, precis som herr Karl Erik Eriksson nämnde nyligen, därför att genomgripande organisationsförändringar inom förvaltningen på ett avgörande sätt berör de anställda och deras familjer, och därför att de som arbetar i statliga verk har en omfattande sakkunskap när det gäller att bedöma verkens möjligheter att arbeta och de konsekvenser som följer med förändringar.

När man läser de remissvar som avgetts av verken och som bl. a. bygger på vad personalföreningar anfört, upptäcker man att remissvaren på punkt efter punkt med en förkrossande tydlighet och tyngd kritiserar utlokaliseringen. Det gäller förslagets effekt på verkens möjligheter att fungera effektivt i den nya situationen, det gäller sättet att beräkna utflyttningskostnaderna, det gäller konsekvenserna för den personal som av olika anledningar väljer att stanna i Stockholm och det gäller möjligheterna för medflyttande anhöriga att få arbete på den nya orten.

Jag läste alla de här remissvaren mycket noggrant och med stort intresse, och jag väntade också med spänning på den kommentar som finansministern skulle göra i sin proposition till denna tunga argumentering. Men det blev, fru talman, en spänd förväntans upplösning i absolut ingenting. Remissvaren refereras visserligen på en och halv sida, men de kommenteras inte med ett enda ord. För verk efter verk konstaterar departementschefen att utlokaliseringsdelegationens överväganden är bärande, invändningarna från personal och verksledning går man helt förbi. Så går det till ibland när man skall lyssna på rörelsen. "Envägsdemokrati" kanske det heter.

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

En departementschef, en regering och även ett riksdagsutskott har naturligtvis rätt att underkänna argument från anställda och experter. Man kan underkänna invändningarna i sak. Man kan i och för sig tycka att invändningarna är riktiga från de utgångspunkter som de görs, men mena att det finns vinster som gör det rimligt att ta de påvisade nackdelarna. Man kan, som t. ex. i det här fallet, mena att de samhällsekonomiska fördelarna uppväger de svårigheter som uppstår för verkens möjligheter att fungera och de problem som drabbar de enskilda människorna.

Men om man nu gör en sådan samhällsekonomisk bedömning har man naturligtvis också skyldighet att redovisa den. Man måste också kunna belägga att de företagsekonomiska kalkyler man bygger sina antaganden på objektivt sett är någorlunda korrekta. Men någon sådan redovisning finns inte i vare sig delegationens rapport eller i propositionen.

Delegationen säger att statsmakterna måste ta hänsyn till de "samhällsekonomiska konsekvenserna av ett omlokaliseringsbeslut". När man gjort det konstaterar man omedelbart att man ställs inför "mycket svårösta mätproblem" och att "av de variabler och effekter som borde ingå i en sådan analys — — — endast en begränsad del av dessa är möjlig att något så när invändningsfritt kvantifiera". Det är alltså delegationens utsaga.

I klartext betyder detta, fru talman, att de samhällsekonomiska vinster som anförs som huvudmotiv för en reform, som enligt regeringens beräkningar kommer att kosta 1,5 miljarder, inte går att ange. Trots det säger delegationen i slutet av samma avsnitt att det är dess bestämda uppfattning att "även om en fullständig analys kunnat göras, skulle denna inte förändra delegationens uppfattning".

Det borde naturligtvis ha stått att oavsett om vad som anförs som huvudmotiv för utflyttningen går att belägga eller inte, oavsett om de kostnadsanalyser som gjorts är hållbara eller inte; oavsett hur starka sakliga och principiella invändningar som görs från experter och personligt berörda, så måste saken ha sin gång. I annat fall kommer finansministern och regeringen att lida ett prestigenederlag, som vi under inga förhållanden kan ta, kosta vad det vill.

Med det här sättet att handlägga frågan om utlokalisering blir det helt enkelt inget utrymme för någon egentlig saklig debatt. Man får t. ex. ingen möjlighet att diskutera om inte de pengar som nu skall satsas på att flytta ut statliga verk till i de flesta fall redan expansiva tätorter hade kunnat göra större nytta om de användes på andra områden inom regionalpolitiken. Både här i riksdagen och i de olika verksledningarna har man t. ex. pekat på att en decentralisering av funktioner skulle skapa sysselsättningsstillfällen för jurister, ekonomer, tekniker och servicepersonal i alla kommun- och länscentra, dvs. i många fall orter med betydligt större behov av bättre social balans på arbetsmarknaden än de föreslagna utlokaliseringssorterna. Den saken går man helt förbi.

Något större förtroende för delegationens och regeringens sätt att bedöma de företagsekonomiska konsekvenserna får man inte heller. Beräkningen av vad det kommer att kosta att bygga nya kontorslokaler är belysande. För andra etappen beräknar delegationen dessa kostnader till

420 miljoner kronor. I propositionen reduceras den summan till nästan noll. Vad som inträffar, sägs det i propositionen, är att "de föreslagna investeringarna kommer till stånd på utlokaliseringssorten i stället för i Stockholmsområdet".

Vad man helt bortser från är att om en sådan investering måste göras inom loppet av fem år i stället för att spridas ut på t. ex. 20–30 år, så blir både den statsfinansiella och den samhällsekonomiska påfrestningen väsentligt större. Byggnadsstyrelsens lokalförsörjningsplan för kontorsbyggen i Stockholm med byggstart 1972–1977 avsåg ett investeringsprogram på 250 miljoner kronor. Genom utflyttningarna är det nu i stället fråga om en investering under samma period på 955 miljoner kronor. En tidigareläggning av det här investeringsprogrammet med i genomsnitt tio år – och det är förmodligen en låg beräkning – drar, diskonterad efter 7 procents ränta, ett mervärde av uppskattningsvis 200 miljoner kronor. Men de resonemangen förs inte – man varken ansluter sig till eller avvisar dem. Man ser över huvud taget inte dessa problem.

Sättet att beräkna de ökade driftkostnaderna är av ungefär samma halt. För t. ex. FOA har delegationen, fortfarande utan invändningar från finansdepartementet, tagit upp en av forskningsanstalten till försvarsforskningsutredningen uppskattad "flyttnings- och stilleståndskostnad" på 30 à 50 miljoner kronor. I sitt yttrande över utlokaliseringsdelegationens förslag att splittra upp FOA på tre olika orter har FOA uppskattat de direkta kostnaderna härför till 200 miljoner och gör en samhällsekonomisk bedömning som resulterar i ytterligare en ungefär lika stor belastning.

Fortifikationsförvaltningen har beräknat de årliga kostnadsfördyringarna till 7 miljoner kronor och kostnader på grund av förlängda produktionstider till 10 à 25 miljoner kronor. Det kommer att kosta 2 à 3 miljoner kronor, säger delegationen utan någon som helst närmare motivering.

Inför den första etappen gjordes inga beräkningar alls av de ökade kontaktkostnaderna. Nu har man gjort det, och det är förtjänstfullt. Men värdet av undersökningen, som gjorts genom stickprov under några tredagarsperioder, kan verkligen ifrågasättas. Försvarets civilförvaltning har t. ex. gjort en egen sådan tidsstudie, som omfattar hela första halvåret 1972, och då kommit fram till att det årliga arbetskraftsbortfallet, med nuvarande personalstyrka, motsvarar tolv heltidstjänster eller 9 000 kronor per anställd. Delegationens mycket ytliga beräkningar slutar på en kostnad som bara är hälften så stor.

Exemplen skulle kunna mångfaldigas, och slutsatsen ligger mycket nära till hands: det kostnadsmedvetande som man från den här kammaren och från regeringen alltid efterlyst hos de förvaltningsanställda har fått sig en mycket allvarlig knäck. Bara de här stickproven visar att utgiftsposten skulle behövas skrivas upp med åtskilliga hundra miljoner för att komma åtminstone i närheten av verkligheten.

Men andra resonemang i propositionen är lika märkliga. Som ett argument mot att avvakta nya och seriöst menade utredningar, innan man beslutar sig för en andra etapp, säger man att syftet med den här andra etappen är att sammanföra "besläktade arbetsuppgifter". Slut-

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

satsen av det resonemanget har helt överraskande blivit att FOA, som i dag är en sammanhållen forskningsinstitution, splittras upp på tre olika avdelningar utplacerade på tre olika håll i landet. Enligt regeringens "sammanhållningsprincip" bör forskning om konventionella vapensystem ligga i Stockholm, medan verksamhet som har att göra med teknisk informationsbehandling skall ligga i Linköping och forskning kring frågor om människan som objekt för vapenverkan skall ligga i Umeå. Som resultat av tanken att närbesläktade arbetsuppgifter skall hållas samman är det här förslaget från regeringen ganska överraskande.

Man undrar också vad det är för slags nyinriktning regeringen tänker sig för SÖ:s antagning av lärarkandidater, när det anses att den verksamheten måste flyttas till Sundsvall för att då hamna i samma stad som domstolsverket.

Och vad har fortifikationsförvaltningen för samröre med mynt- och justeringsverket som gör att dessa båda verk enligt principen om de närbesläktade verksamheterna skall ligga på samma ort, dvs. flyttas till Eskilstuna?

Jag skulle kunna fortsätta även den här exemplifieringen.

Det andra argumentet mot att säga nej till andra etappen, till dess man genom att studera effekterna av den första omgången skaffat sig ett ordentligt underlag för fortsatt beslutsfattande, är att man redan har sådana erfarenheter. Var har man fått dem ifrån i så fall? Första etappen har knappast börjat ännu. Man vet ingenting om hur verken fungerar i den nya situationen, eftersom de inte gjort det ännu. Man kan inte göra några som helst empiriska studier av kostnaderna, eftersom de ännu inte uppstått. Man kan inte säga särskilt mycket om personalens problem, eftersom nästan alla fortfarande är kvar i Stockholm. Var går egentligen gränsen för hur svaga argumenten får vara i den här frågan?

Det tredje argumentet är att personalen inte vill ha ett uppskov, som det kallas. Är det möjligen därför samtliga tjänstemannaorganisationer krävt ett uppskov? Socialdemokraterna brukar ju vara pigga på att klassificera andra partier som löntagarfientliga, när deras förslag inte stöds av de stora organisationerna. Finns det möjligen någon liten specialklausul i den socialdemokratiska valstrategin som säger att den principen inte alls är tillämplig när det handlar om villkoren för personal vid de statliga verken?

Till de problem som de fackliga organisationerna naturligtvis är särskilt intresserade av hör vad som händer med personalen. Ett specialproblem – men ett mycket viktigt sådant, som har berörts här i kammaren förut – är hur det skall gå för de många anhöriga som har anställningar i Stockholmsområdet i dag men som nu flyttas ut till olika håll i landet.

Det har gjorts en särskild utredning om lokaliseringssorternas möjligheter att bereda de här människorna arbetstillfällen. Det är ingen uppmuntrande läsning för de människor det gäller. "Utredningen läggs till handlingarna" – det är ungefär vad delegationen orkar kommentera. Man har inte ens orkat ta reda på hur många människor det kan röra sig om. Propositionen offrar, om jag har räknat rätt, ett par rader på problemet. Det kommer nog att ordna sig, säger man och hoppas på

bättre konjunkturer. Herr Nilsson i Tvärålund säger med ogenerad uppriktighet att det inte är de statsanställda i Stockholm som man är intresserad av ute i landet, utan det är deras jobb. Hur man då skall kunna omplacera personalen i Stockholm är inte hans problem, det får andra lösa.

Socialdemokraterna i Stockholm är djärva nog att säga nej till en tredje utflyttningsetapp. Därmed undviker man också risken att trampa Gunnar Sträng på tårna; han har nämligen redan i propositionen avisat tanken på att det skulle bli någon tredje etapp. Och så kan herr Torsten Nilsson göra sin festliga skildring av en trojansk häst, som är grön, i den stockholmska kommunalpolitiken men glömma bort att tala om att den hästen går i par med en som är röd när det gäller den här frågan.

Naturligtvis kan dessa problem bara lösas delvis. Många kommer att tvingas bli förtidspensionerade, andra får finna sig i att gå arbetslösa, andra kommer att få finna sig i att ta jobb där de inte kan dra nytta av de specialkunskaper de skaffat sig, specialkunskaper som samhället uppmontrat dem att utveckla och som samhället dragit ovärderlig nytta av. Det här är en av den utlovade samhällskalkylens minusposter som ingen *vågar* redovisa, lika litet som man *kan* redovisa de plusposter som skulle motivera att man gjorde den här uppoffringen.

Socialdemokraternas talesman i denna debatt i dag, herr Fagerlund, gjorde gällande att när det handlar om regionalpolitik är alla entusiastiska i fråga om målen, men när de skall komma till genomförande tvekar man så snart det kostar på. Nej, herr Fagerlund, det uttalandet må vara ett bekvämt sätt för er att sopa alla problemen under mattan, men någon särskilt skärpt analys är det verkligen inte.

Vad vi som säger nej till utlokaliseringen kräver är utredningar som visar att den här åtgärden verkligen leder till den avsedda effekten. Vi har inte fått några sådana utredningar. De samhällsekonomiska vinster man tänker sig göra har man inte presenterat. De kostnadsberäkningar som skulle behövas för att man skall kunna bedöma ens de företagsmässiga belastningarna är eländigt dåliga. Rader med problem som rör förvaltningens möjligheter att fungera effektivt i framtiden har man över huvud taget inte berört. Effekten när det gäller att hejda avfolkningen av vissa delar av landet är mycket tvivelaktigt. Personalens problem försöker man klara sig ur genom allmänt prat och med mycket litet hänsyn till löntagarorganisationernas tunga invändningar.

Det är ett mycket illa underbyggt förslag som regeringen nu vill ha riksdagens bifall till. Därför bör det avvisas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

I detta anförde instämde herrar Wikström, Ahlmark, Romanus och Molin (samtliga fp).

Herr BLOMKVIST (s):

Fru talman! Med undantag av det korta replikskiftet efter fru Erikssons i Stockholm anförande har det nu mest varit representanter för Stockholmsområdet som yttrat sig, och jag har full förståelse för att de som företrädare för detta område vill ge sin mening till känna i en så

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verksamhet*

angelägen fråga som utlokalisering av statliga verk till landsorten. Jag är fullt medveten om att denna utflyttning kommer att skapa problem för de enskilda människorna – för många kommer det säkerligen att gå bra, men för en stor del kommer det att bli svårigheter. Men det var någonting som saknades i dessa inlägg, och det var synpunkter på de problem som vi ute i landsorten ändå har att brottas med.

När det talas om att det är tusentals människor här uppe i Storstockholmsområdet som nu får flytta från sin hembygd, så gjorde jag beträffande mitt eget hemlän den reflexionen, att under en femårsperiod har enbart från jordbrukets område där flyttats bort 8 000 människor. Man kan säga att varje år under 1970-talet kommer 1 600 människor att lämna jordbruket. Jag är övertygad om att de inte är särskilt intresserade av att bryta upp och söka andra arbetsplatser, men det är nödvändigt för att de skall kunna få sysselsättning.

Jag vill göra en liten kommentar till herr Ullstens våldsamma angrepp på regeringspartiet. Man fick närmast intrycket att det var bara det socialdemokratiska partiet som slöt upp bakom denna utlokalisering, men ett faktum är ju att också centerpartiet har slutit upp bakom förslaget. Om det skulle bli en borgerlig regering – något som vi självfallet får hoppas att det inte blir – skulle det väl mot denna bakgrund inte finnas stora möjligheter att genomföra utlokaliseringen med tanke på de betydande meningsbrytningar som tydligen råder mellan folkpartiet och centerpartiet i denna centrala och viktiga samhällsfråga.

Fru talman! Jag konstaterar att omflyttning av statlig verksamhet stått under debatt vid flera tillfällen under årens lopp. När finansministern år 1971 lade fram sitt förslag till en första etapp av omlokalisering av statlig verksamhet hade det talats om sådan utflyttning under flera årtionden och kanske främst sedan riksdagens revisorer i 1941 års berättelse tagit upp frågan. Detta har tidigare understrukits i dagens debatt.

I det här sammanhanget finns det all anledning att notera att försvarets fabriksstyrelse – numera förenade fabriksverkens huvudkontor – efter riksdagsbeslut år 1961 flyttades till Eskilstuna. Det är väl egentligen den enda flyttning som under de senaste 30 åren har kommit till stånd. Detta har också finansministern tidigare konstaterat. Erfarenheten av denna utflyttning är, såvitt jag har mig bekant, mycket positiv.

Men i och med riksplaneringen med regional- och lokaliseringspolitik under 1960-talet ökades kraven på de statliga regionalpolitiska insatserna.

Dessa mycket kortfattade uppgifter ger vid handen att det är först i början av detta årtionde som debatten om en eventuell utflyttning av statlig verksamhet givit resultat.

Vi vill genom sådana insatser åstadkomma en bättre balanserad regional utveckling och medverka till en ökad jämställdhet mellan människor i olika delar av landet. Det tycker jag att det finns anledning att understryka i samband med de inlägg som jag tidigare här omnämnde.

Frågor som berör lokaliserings- och regionalpolitik har också under de senaste åren kommit att spela en allt större roll i samhällsarbetet. Jag vill då främst hänvisa till de av riksdagen år 1972 antagna regionalpolitiska handlingsprogrammen. Enligt det beslutet skall de ökade resurserna

målmedvetet användas för att i länen bygga upp orter av olika karaktär, vilka inbördes bör komplettera varandra så att de tre grundläggande välfärdselementen arbete, service och god miljö kan göras tillgängliga för alla människor. Jag vill här understryka att ett väsentligt led i detta betydelsefulla arbete är att etablera väl fungerande arbetsmarknader, som kan erbjuda människorna sysselsättningsmöjligheter och dessutom ge valmöjligheter beträffande yrkesinriktning och utbildning.

För att man över huvud taget skall ha några förutsättningar att uppnå de uppställda regionalpolitiska målen kommer det att krävas fortlöpande statliga insatser på en rad olika områden. I samband med det förslag som nu föreligger räknar jag självfallet med att statsmakterna även i framtiden kommer att pröva enskilda fall av lokalisering av statliga verk till regioner som är i behov av sådana åtgärder.

På s. 11 i inrikesutskottets betänkande nr 22 skriver utskottet följande: "En omlokalisering av det slag som nu föreslås med en koncentrerad insats till ett antal orter bidrar på ett verksamt sätt till en ytterligare differentierad arbetsmarknad på de föreslagna orterna. Det finns skäl anta att omlokaliseringen som sekundäreffekt initierar enskilda företag, institutioner och organ att undersöka vilka fördelar som står att vinna genom utflyttning från storstadsområdena. En annan faktor av betydelse i detta sammanhang är de positiva effekter som en omlokalisering har på det redan befintliga näringslivet på mottagningsorterna, t. ex. när det gäller servicenärings utveckling." Jag delar utskottets uppfattning när det gäller de positiva effekterna av en statlig utlokalisering till en region.

Tyvär måste emellertid jag och mina medmotionärer i motionen 1701 med beklagande konstatera att Skövde regionen i Skaraborgs län än en gång har förbigåtts när det gäller utlokalisering av statlig verksamhet. För att länets primära centra skall kunna byggas upp i enlighet med Länsprogram 1970 krävs att länets näringsliv medverkar till att exempelvis kvinnor och arbetskraft med längre utbildning får ökade sysselsättningsmöjligheter. För att man skall kunna få till stånd en sådan utveckling behövs naturligtvis i Skaraborgs län liksom inom liknande regioner i landet en satsning på olika områden, exempelvis lokalisering av statliga verksamhetsgrenar.

Jag vill erinra om att den stora befolkning som finns koncentrerad i Skövde regionen — ja, i hela länet — i dag är starkt underförsörjd på bl. a. tillgången till servicesysselsättning, och det gäller även då kvalificerade yrken. Jag vill vidare understryka att kvinnornas grad av yrkesverksamhet i konsekvens härmed är låg. Det finns anledning att återigen erinra om att länet har en synnerligen låg inkomstnivå och därmed också ett synnerligen litet skatteunderlag.

Till detta kommer en mycket väsentlig fråga som borde ha beaktats vid prövningen av lokaliseringen av statlig verksamhet till Skaraborgs län, nämligen att länets primärcentrum — Skövde regionen — uppfyller huvudkraven för lokalisering av statlig verksamhet, bl. a. genom ett tillräckligt befolkningsunderlag. Det finns inom en tremilsräjong 120 000 människor, och samtidigt är avståndet från storstadsområdena mycket lämpligt.

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

Ja, det vore mycket att tillägga i denna för Skaraborgs län mycket viktiga fråga, men jag skall i fortsättningen enbart säga någonting om ett av våra motionsförslag: lokalisering av statens jordbruksnämnd till Skövde-regionen.

Jag vill till att börja med framhålla att Skaraborgs län är ett jordbrukarlän. En lokalisering dit av statlig verksamhet med anknytning till jordbruket har jag och mina medmotionärer därför ansett som mycket lämplig. Vi har även i motionen uttalat att Skövde-regionen erbjuder sällsynt goda förutsättningar för en lokalisering av statlig verksamhet med direkt anknytning till jordbruket. Vi har där bl. a. pekat på att Skaraborgs läns roll som producent av råvaror till landets livsmedelsindustri alltmer uppmärksammas av jordbrukets föreningsrörelse och av andra intressenter inom denna del av näringslivet.

Härtill kommer att nästan hela den västsvenska regionen omfattande forsknings-, försöks- och serviceinstitutioner på jordbrukets område finns i Skaraborgs län.

Regionens ställning som förläggningssort kommer mycket snart att förstärkas. Under de närmaste dagarna skall riksdagen ta ställning till jordbruksministerns förslag rörande förläggning av en veterinärmedicinsk fältstation i Skara – som också ligger inom Skövde-regionen. Ett av skälen för en sådan lokalisering är naturligtvis att stationen kommer till ett område där en stor del av landets husdjur finns.

Det är också all anledning att räkna med att en stor del av svensk jordbruksproduktion i framtiden kommer att ligga i Skaraborgs län.

Det är endast några av de skäl som talar för en lokalisering av statens jordbruksnämnd till Skövde-regionen. Jag skulle kunna anföra fler, men av tidsskäl måste jag avstå.

En förläggning av nämndens verksamhet till Skaraborgs län skulle ge goda möjligheter till direkta kontakter med jordbruksnäringen och livsmedelsindustrin, vilket borde vara betydelsefullt för alla som är engagerade inom berörda statliga organ. Vi menar också att lantbruksstyrelsens förläggande till Jönköping enbart har förstärkt Skövde-regionens ställning som lokaliseringssort för statliga verksamheter med anknytning till jordbruket.

Vi delar utskottsmajoritetens uppfattning att beslut om utlokaliseringen av statens jordbruksnämnd skall kunna fattas redan nu. Vi anser inte, som herr Eriksson i Arvika föreslår i reservationen 6, att frågan bör bli föremål för en ytterligare utredning innan slutgiltig ställning tas till ett eventuellt lokaliseringsbeslut.

I sin motivering för uppskovsyrkandet anför herr Eriksson i huvudsak synpunkter ur motionen 1706 år 1973. I motsats till den i reservationen och i motionen uttalade uppfattningen anser jag och mina medmotionärer att man i dag inte bör vidta sådana åtgärder som skulle kunna medföra en fördröjning av lokaliseringsbeslutet.

Enligt vår åsikt bör riksdagen om en stund kunna fatta beslut om att förlägga statens jordbruksnämnd till Skövde-regionen i Skaraborgs län. Fru talman! Jag ber därför att få yrka bifall till motionen 1701 år 1973. Om vår motion blir utslagen i den förberedande voteringen kommer vi i huvudvoteringen att lägga ned våra röster.

I detta anförande instämde herr Jansson (s) och fru Åsbrink (s).

Herr NYGREN (s):

Fru talman! Frågan om statens bakteriologiska laboratoriums omlokalisering till Umeå har föranlett en mängd uppvaktningar, långa och många skrivelser och resolutioner, högljudda varningsrop och skräckskildringar av vad som kan bli följden av en utlokalisering av denna verksamhet från Stockholm. Också i dagens debatt har det sagts ett och annat ord i den riktningen.

Jag är glad över att inrikesutskottet trots dessa påverkningsförsök bedömt propositionens förslag så balanserat. Jag har också förståelse för delegationens synpunkt – den har kommit till uttryck i såväl propositionen som utskottets betänkande – att en flyttning av en institution som SBL från Stockholm till Umeå kan kräva en grundlig prövning av formerna för utlokaliseringen i en särskild utredningsgrupp. Jag anser att omlokaliseringen, som delegationen sagt, kan behöva genomföras succesivt under ett antal år. Men jag har ingen förståelse för dem som påstår att SBL inte skulle kunna fungera i Umeå. Låt mig kommentera några argument av den typen, som anförts mot institutionens placering i Umeå.

Man har sagt att avståndet framför allt till Stockholm skulle utgöra ett hinder; SBL:s bakteriologiska prover skulle inte klara frakterna till och från Umeå. Låt mig då erinra om att en flygtransport från Stockholm till Umeå fr. o. m. juni månad, när vi får jet, kan ske på 50 minuter. Linjeflyg har meddelat att man är beredd att ordna s. k. P-frakt av proverna, vilket innebär att de får företräde t. o. m. framför persontransporter. Poängteras bör också att det endast är ett begränsat antal av SBL:s prover som kräver snabb transport. Något skäl att på grund av transporter avstå från en utlokalisering av SBL till Umeå finns alltså inte.

Det har vidare sagts att vårt lands stora folkkoncentration i Stockholm skulle utsättas för oförsvarliga epidemirisker om SBL flyttade från huvudstaden. I motion 1718 har vi understrukit att en delning av SBL:s riksfunktion och den regionala funktionen för Stockholmsområdet bör övervägas. Landstinget i Stockholm har också i sitt remissvar sagt att man till år 1978 kan överta den regionala funktionen. Jag anser det riktigt att Stockholm, liksom andra regioner i vårt land, bygger upp en egen serviceverksamhet för regionens diagnosprov. Här föreligger alltså inte de problem som målats upp i debatten om SBL:s utflyttning.

Det tredje och mest använda argumentet mot omlokaliseringen har varit att Umeå universitet inte har kapacitet att spela den roll som Stockholms universitet innehaft i samarbetet med SBL.

Jag vill bara erinra kammaren om att universitetet i Umeå enligt riksdagens anvisningar har en klar inriktning på de kemiska, de biologiska och de medicinska områdena. Denna inriktning har regering och riksdag också förstärkt genom förslagen och besluten att till Umeå flytta skogshögskolan med dess forskning, en filial av arbetsmedicinska institutet och – efter det beslut som jag hoppas att vi inom kort skall fatta – också FOA:s huvudenhet för forskning mot ABC-stridsmedel.

Vi anser, som vi har angivit i vår motion, att det statliga utvecklingsarbete som pågår i Umeå, de läkemedelsföretag som har lokaliserats dit och universitetets inriktning bör ligga väl i linje med det önskemål om

Nr 94

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verksamhet*

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

samspel som SBL:s framtida verksamhet har behov av.

Jag har, fru talman, med denna kommentar inget annat yrkande än bifall till hemställan i utskottets betänkande, men jag har också en förhoppning om att det utredningsarbete – som väl redan har påbörjats – om formerna för lokaliseringen av SBL till Umeå skall bedrivas så skyndsamt som möjligt.

Innan jag lämnar talarstolen vill jag också betyga de stora förhoppningar som man på en utlokaliseringsort som Umeå hyser om att det förslag som regeringen framlagt och som riksdagen om en stund kommer att anta skall medföra en bättre regional sysselsättningsbalans. Sådana betyg som "elände" är Ola Ullstens partivänner i Umeå säkert inte beredda att instämna i när det gäller som betygsättning på den mycket betydelsefulla regionalpolitiska reform som Sveriges riksdag strax kommer att besluta om.

Herr WIJKMAN (m):

Fru talman! Det känns som alltid litet märkligt att efter sju timmars debatt komma upp i talarstolen. Det står flera talare upptagna efter mig på talarlistan, och det är kanske många som tycker att man borde stryka sig, eftersom det mesta redan har sagts. Det har också flera gånger under debatten antytts att argumentpåsen har blivit fylld.

Men problemet i det här sammanhanget, fru talman, är att en mängd av de väsentliga frågor som har framställts av dem som är tveksamma till den andra utflyttningsomgången inte har besvarats på det sätt som jag tycker att denna viktiga sakfråga kräver. Det har varit en mager debatt ur den aspekten att talarna har talat förbi varandra på olika nivåer. Det enda positiva som jag tycker mig ha kunnat märka hittills skulle vara att vi inte haft den typ av huggsexa som var aktuell 1971, då ledamöter från alla upptänkliga hörn av detta land stod upp och värnade om sin lilla bygd och predikade om hur väsentligt det vore att få en statlig myndighet eller ett verk dit. Men inte ens det fick man vara riktigt glad över. Åtminstone herr Blomkvist hade nyss ett anförande som verkligen bröt av från den i alla fall i *det* sammanhanget ganska sakliga debatt som förts tidigare.

Herr Nygren betygade för sin del Västerbottens intresse för att få flera myndigheter lokaliserade dit upp. Jag kan förstå att man har den inställningen när man bor i Västerbotten: det är problem med sysselsättningen, och det är problem på många andra sätt. Jag skulle kunna turnera med att säga att jag kan betyga kammaren att de flesta av dem som bor i Stockholmsregionen har samma intresse av att vi tar det lugnt med den andra utflyttningsetappen, tills vi har fått erfarenheter av den första och över huvud taget tills vi ser hur utvecklingen för den här regionen gestaltar sig i framtiden.

Folkmängden i regionen har minskat ganska kraftigt de senaste åren, framför allt i Stockholms kommun men även i länet som helhet. De prognoser som gjorts – bortsett från de två utflyttningsetapper som är aktuella – över befolkningsutvecklingen i Stockholms kommun visar en ytterligare minskning med ungefär 70 000 personer fram till 1980. Dessutom vet vi att åldersstrukturen successivt blir alltmer snedvriden med många åldringar och relativt få människor i produktiv ålder, som kan

göra en arbetsinsats och alltså försörja de äldre. Skatteunderlaget sjunker hela tiden och man har uppenbara problem i Stockholm att stå fast vid de åtaganden som har gjorts utan att kraftigt höja skatten. Det är något om Stockholmsproblemen. Det är alltså i dagens läge inte alls så att denna kommun sväller och blir alltmer fylld av människor utan precis tvärtom!

Herr Sträng sade i morse något som jag tycker det finns anledning att replikera på, churu ingen ännu har gjort det. Han menade att det framför allt var på industriarbetarsidan som antalet jobb höll på att minska i Stockholm och att det var där problemen låg. Ser man på olika statistiska siffror som kommit fram under de senaste åren visar det sig att läget faktiskt är prekärt även för tjänstemännen. Jag har tagit fram varselsiffror i kommunen för de senaste tio åren och har då kunnat konstatera att medan en tredjedel av antalet varsel för tio år sedan berörde tjänstemännen, berördes dessa 1972 av precis lika många varsel som de LO-anslutna, dvs. 50 procent. Det säger någonting om utvecklingen. Även tjänstemännen i den här regionen har problem på sikt med sysselsättningen.

Jag kan i mångt och mycket instämma i de farhågor som Torsten Nilsson uttalat för vår region, men jag drar andra slutsatser, vilket gör att mitt ställningstagande i själva sakfrågan blir ett annat än herr Nilssons.

Upprepade gånger har den frågan ställts, hur vi skall klara personalproblemen och framför allt hur vi skall lösa medföljande make/makas svårigheter att få arbete. Herr Ullsten refererade till den undersökning som gjorts av delegationen om de mottagande kommunernas situation i detta sammanhang. Jag roade mig i morse med att gå igenom sammanställningen. Det finns inte en enda kommun av dem som skall ta emot de föreslagna verken som inte säger att "vi tror att vi får problem just på den punkten" – alltså att bereda arbete åt medföljande familjemedlemmar. Och framför allt är det naturligtvis kvinnorna som drabbas.

Jag kan ta ett exempel. Norrköping som är en stor mottagarort – om uttrycket tillåts – hade i mars i år 500 arbetslösa kvinnor. Och vi vet att väldigt många kvinnor kommer att slussas dit inom de närmaste åren. Situationen kan naturligtvis till en del skyllas på konjunkturen, men vi vet att situationen på arbetsmarknaden för kvinnor i stort sett är besvärlig även i ett relativt gott konjunkturläge. Man måste då fråga sig: Var skall den medföljande maken få arbete?

Jag tycker inte att vi i den tidigare diskussionen fick klart för oss hur statsrådet Löfgren tänkte lösa dessa problem. Han talade vitt och brett om vad personalnämnden skall göra och vilka insatser i stort som skall göras. Men frågan kvarstår: Vem skall skaffa de jobb som behövs för medföljande make/maka? Resultatet – om inte alldeles speciella åtgärder vidtas – blir att arbetslösheten för just denna kategori kommer att öka kraftigt på de nya orterna.

Då kan man som herr Nilsson i Tvärålund säga: "Det är inte rätt att vinkla problemet på det viset. Vi är intresserade av de 11 000 arbetsplatserna; det är inte 11 000 människor som flyttar ut med medföljande make/maka." Men då borde utskottsmajoriteten verkligen redovisa produktionsbortfall och effektivitetsminskningar, som man i

Nr 94

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

andra sammanhang menar inte är särskilt betydelsefulla just därför att personalen förutsätts flytta med. De olika slagen av argumentation strider alltså mot varandra -- den argumentation man använder beror på vilken frågeställning man drar upp just vid varje enskilt tillfälle.

Åtskilliga har under denna debatt sagt att "ni från moderata samlingspartiet har ingen förklaring till varför ni byter fot, varför ni gör en s. k. kovändning". För mig är det inga problem eftersom jag röstade mot utlokaliseringen även 1971. Men om jag får tala för partiet vill jag upprepa: Vi har inte fått svar på kostnadsfrågorna. Vi har inte fått erfarenheterna från den första etappen bedömda. Vi har inte klarlagt personalproblemen. Framför allt är kostnadsfrågorna, som herr Ullsten på ett utmärkt sätt tog upp, intressanta och de borde angå inte bara oss som representerar Stockholmsregionen utan hela det svenska samhället, alltså även ledamöterna från andra regioner. Det har nu inte gjorts någon totalkalkyl över vad utlokaliseringen kommer att kosta och vad den kommer att ge.

Någon har tidigare i dag pekat på Stekenjokkfallet. När staten där gick in för att satsa på brytning av malm gjorde man ett försök till en total samhällsekonomisk kalkyl. Någon sådan finns inte i det här fallet, som är väsentligt mer kostsamt och har mycket större konsekvenser för otaliga människor. Här finns ingen totalkalkyl. Det tycker jag är det mest upprörande, att man just på kostnadssidan inte har kunnat presentera ett mera fylligt underlag.

Delegationen har påstått att det blir ungefär 100 miljoner i engångskostnader, 420 miljoner i lokalkostnader och ungefär 15 miljoner det första året på grund av fördyrad verksamhet. Men när herr Sträng stod här i kammaren och talade om detta verkade det nästan som om man kunde bortse från alla dessa kostnader och att det nästan vore fråga om en vinst för samhället. Det skulle gå så mycket bättre att bygga lokaler på andra håll i landet och därmed kunde man tydligen bortse också från engångskostnaderna. Det vore naturligtvis underbart om det vore på det viset, men jag tycker att vi skall skärskåda de argumenten en liten aning.

För det första har vi lokalproblematiken. Herr Ullsten har talat om dem, och jag tror att han har alldeles rätt när han konstaterar att det genom utflyttningen är fråga om en tidigareläggning av lokalinvesteringarna. Det innebär en fördyring på lågt räknat 200 miljoner kronor i nuvärdestermer, med en kalkylränta på 7 procent. Det är 200 miljoner kronor som ingen från utskottsmajoriteten tidigare i dag har velat kommentera. Det vore intressant att få någon kommentar till dem. Eller har man över huvud taget glömt bort detta vid utskottsbehandlingen?

För det andra har det gjorts olika bedömningar om engångskostnaderna, liksom om fördyrade kostnader i samband med att verksamheten läggs utanför Stockholm. Det är centrala kostnader som vi inte vet någonting om, eftersom vi inte har någon tidigare erfarenhet av sådan verksamhet. Där har herr Ullsten också pekat på några exempel: FOA och fortifikationsförvaltningen.

Låt mig, fru talman, ta upp ytterligare ett exempel. Vid en av de myndigheter som var aktuell i etapp 1 och som vi hade anledning att diskutera förra året, nämligen provningsanstalten, har man gjort en

mycket noggrann kostnads- och intäktskalkyl, där man försökt bedöma olika typer av kostnader i samband med utlokaliseringen. Den är gjord av kvalificerad ekonomisk expertis, och jag förmodar att den legat någonsans i högen av alla de handlingar som utskottet har haft att gå igenom. Med provningsanstalten som norm har man i denna kalkyl kommit fram till – och då har man använt samma utgångspunkter för beräkningarna som delegationen – engångskostnader på cirka 60 000 kronor per anställd. Den siffran skall jämföras med delegationens 25 000. När det gäller årliga driftkostnadsökningar under en femårsperiod från utflyttningsdatum kommer man fram till 65 000 kronor per anställd. Där har delegationen lättfärdigt räknat med 5 000–6 000 kronor.

När man har sett alla dessa siffror och tagit del av remissyttrandena från berörda myndigheter, finner man att uppgift står mot uppgift. När man dessutom kan konstatera att de uppgifter som finns i delegationens bibbor och i propositionen är mycket dåligt underbyggda – få har velat redovisa hur beräkningarna har gjorts – tycker jag att det finns all anledning att vara utomordentligt betänksam inför kostnadsperspektivet.

En sak till, fru talman, om lokalerna. Herr Oskarson frågade finansministern om det, men denne behagade inte svara. Enligt uppgift finns det för närvarande i Stockholm, i olika delar av staden, en halv miljon kvadratmeter kontorslokaler som står tomma. Kan inte de användas för att till en del täcka det svällande lokalbehovet under 1970- och början av 1980-talet, så att vi slipper dyra investeringar när vi nu har ont om pengar?

En annan kostnad som över huvud taget inte har tagits med i beräkningarna: flera av de myndigheter som i dag är aktuella har fått nya, skraddarsyddna lokaler under de senaste åren. Jag behöver bara nämna försvarets civilförvaltning, fortifikationsförvaltningen och patent- och registreringsverkets bolagsbyrå. Bolagsbyrån flyttade så sent som i oktober förra året till helt skraddarsyddna nya lokaler.

Till sist, fru talman, de regionalpolitiska konsekvenserna som skulle vara plusposten och som naturligtvis finns – det bestrider inte jag heller, men jag betvivlar att konsekvenserna är så positiva att inte de satsade pengarna skulle kunna användas på ett bättre sätt. Var finns ett försök att beräkna dessa regionalpolitiska, positiva konsekvenser?

I maj 1972 hade jag senast förmånen att diskutera dessa frågor med finansministern. Det var i anledning av en interpellation, där jag inför etapp två försökte få klart för mig vissa kostnadssammanhang och kostnadsberäkningar, som då i den andra remissomgången hade ventilerats i pressen. Herr Sträng vägrade då, i en debatt bl. a. med herr Ullsten och mig, över huvud taget att gå in på några kostnadsberäkningar. Han sade hela tiden: "Herr Ullsten och herr Wijkman får vänta till dess ärendet blir aktuellt, dvs. till våren 1973." Vi anförde att de här frågorna var så svåra och stora att vi borde ha fått ett meningsutbyte redan då, men vi fick alltså beskedet att vi måste ge oss till tåls.

Nu frågar jag, fru talman, hur länge skall vi som vill ha ordentliga kostnadskalkyler behöva ge oss till tåls? Uppenbarligen kommer det att dröja till dess att vi har beslutat i denna fråga. Ingen har i dag ens försökt att verkligen gå till grunden med de här ekonomiska problemen. Jag

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

instämmer i vad herr Ullsten sade. Så länge uppgift står mot uppgift, så länge kalkylerna är så bristfälligt underbyggda, kommer åtminstone jag att tala om ansvarslös miljardrullning. Det är inte utslag av någon negativ regionalpolitisk attityd, att jag eller andra ifrån Stockholmsregionen eller från moderata samlingspartiet inte skulle vara intresserade av regionalpolitiska insatser. Det är faktiskt ett intresse av att använda pengar på ett vettigt sätt, att använda dessa pengar så att de verkligen regionalpolitiskt ger resultat.

Det är flera som har sagt under debatten – jag tror den första var fru Hörnlund – att de aldrig har hört moderater och folkpartister tala om problem med tvångsförflyttningar tidigare. Då har man hört på väldigt dåligt. Det finns väl inte *en* politiker i något så när ledande ställning i detta land som inte under de senaste åren upprepade gånger har beklagat denna tvångsförflyttning som skett från Norrlandslänen och skogslänen. Men de lidanden som människorna där drabbas av uppvägs ju inte av att en massa stockholmare tvångsförflyttas. Det är min uppfattning att tvångsförflyttning av människor är lika negativ vare sig den sker till storstaden eller från den.

Fru talman! Debatten har inte lämnat svar på de ekonomiska frågorna, ej heller utrett kostnadssammanhangen. Jag kan nu bara avslutningsvis här vädja till någon från majoriteten att ta upp den kastade handsken och försöka ge ett svar på några av de frågor som jag och herr Ullsten ställt.

Till slut vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 2 i detta betänkande och till min motion 1722 om avslag på utflyttningen av patent- och registreringsverkets bolagsbyrå, det kanske mest upprörande exemplet i hela raden av förslag från utskottets sida.

I detta anförande instämde herr Wennerfors (m).

Herr BRÄNNSTRÖM (s):

Fru talman! Bättre regional balans är en av de effekter som förslaget om utlokalisering av statlig verksamhet syftar till. Därutöver bör också breddningen av strukturen på de berörda orterna vara av stort värde i strävandena efter en varierande och mindre konjunktürkänslig arbetsmarknad. Långsiktigt kan man förvänta sig effekter som medför att annan verksamhet, såväl privat som kooperativt, finner det både angeläget och riktigt ått till dessa orter förlägga en större del av sin egenverksamhet.

I motionen 1674 har vi som representerar socialdemokratin i de fyra nordligaste länen begärt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar behovet av en bättre sysselsättnings- och näringsstruktur i det berörda området.

Tyvärr har inte utskottet ansett det lämpligt att riksdagen nu direkt pekar ut vissa orter eller regioner som mottagare av framtida om- eller nylokaliseringar. Detta är att beklaga men kan kanske ändå förstås mot bakgrunden av den hänvisning som utskottet gör till riksdagsbeslutet 1971 om de fyra nordligaste länen. Vi motionärer förutsätter att denna anvisning verkligen efterföljs av Kungl. Maj:t vid alla de tillfällen som

kommer att erbjudas i framtiden för att genom konkreta förslag förbättra den regionala strukturen i norra Sverige. Med den förvisningen ställer vi oss bakom inrikesutskottets majoritet när det gäller utskottets betänkande nr 22.

Utskottet har också i detta sammanhang behandlat min motion 1702 angående förläggning av försvarets teletekniska laboratorium till Skellefteå. Med hänvisning till propositionen 1973:88 angående försvarsforskningens framtida organisation, vari aviserats att FTL:s organisationstillhörighet och lokalisering skall utredas av FOA i samråd med materialverket, har utskottet ansett att mitt andrahandsyrkande om särskild prövning av FTL:s lokalisering redan är tillgodosett. Jag kan acceptera denna bedömning men vill understryka den betydelse för Skellefteåregionens fortsatta tekniska utveckling och industriella tillväxt som en lokalisering dit av FTL skulle medföra. Enheten skulle även enligt min mening vara en värdefull byggsten för att möjliggöra uppbyggnaden av högre tekniska utbildningsenheten enligt tidigare aviserade riktlinjer. Jag förutsätter att alla dessa saksakal bedöms i sitt sammanhang och att ett positivt beslut för Skellefteås del blir följden.

Herr HAMRIN (fp):

Fru talman! Jag kunde ha nöjt mig med att instämma i det anförande som inrikesutskottets ordförande herr Eriksson i Arvika höll för några timmar sedan i detta ärende, eftersom jag delar hans uppfattning, men jag vill ändå något motivera mitt ställningstagande.

Jag tycker liksom herr Eriksson i Arvika att den regionalpolitiska effekten av utlokaliseringen mer eller mindre har kommit i skymundan i debatten. Om de som vid 1971 års utlokalisering motionerade och påminde utskott och riksdag om den del av Sverige – den sydöstra – som då hade glömts bort och som ofta glöms bort i sådana här sammanhang och talade om de bekymmer som förelåg där liksom i många andra regioner då det gäller den regionalpolitiska effekten nu på nytt gör sig påmindra är det inte så egendomligt. Jag rekommenderar dem av riksdagens ledamöter som kanske har glömt bort dessa problem att studera både vad motionärerna anförde och vad utskottet då skrev, vilket sedan blev riksdagens beslut i ärendet.

Det är klart att det finns regioner som har stora bekymmer med näringsliv och sysselsättning och vi skall inte tro att utlokaliseringen, vare sig med etapp 1 eller etapp 2, kommer att lösa dessa problem. Men vi skall inte heller bagatellisera vad som sker. Jag tycker att herr Ullsten med sitt yttrande att man inte vill redovisa minusposterna och inte kan redovisa plusposterna tar litet för lätt på den här saken. Jag är helt på det klara med de minusposter som finns: bekymren från de anställda, utgifterna för statsverket att omlokalisera och svårigheterna på många olika håll när det gäller att se till att effektiviteten inte sjunker i samband med utlokaliseringen. Minusposterna är jag alltså helt på det klara med. Men jag tycker ändå att när man summerar plus och minus i detta sammanhang – utan att ta till så stora rallarsvingar som man har gjort i debatten – skall man ändå försöka att förstå den som kommer till en annan bedömning än vad många ifrån storstäderna gör. Jag skulle vilja

Nr 94

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verksamhet*

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

säga att det tycks vara de som har sysslat med storstädernas problem som inte riktigt begriper de problem som många sviktande regioner brottas med.

Jag kommer, fru talman, att yrka bifall till reservationerna 2, 4, 5 och 6 och i övrigt till utskottets hemställan. Därmed försöker jag inte enbart att hjälpa den region som jag själv kommer ifrån utan också andra regioner som behöver stöd och hjälp i dessa avseenden.

Herr SIGNELL (s):

Fru talman! Den röda tråden i propositionen 29 år 1971 var att förslaget om utlokalisering i etapp 1 skulle komma att stimulera utvecklingen i de orter dit utlokaliseringen skulle ske samt att bidra till en nödvändig dämpning av expansionen i Storstockholmsområdet.

Samma tankegångar återfinns även i propositionen 55 år 1973, som i dag behandlas.

De socialdemokratiska ledamöterna i Skaraborgs län delar helt den uppfattning som departementschefen har framfört i propositionen. Men vi kan inte underlåta att uttala vår förvåning och vår stora besvikelse över att Skaraborgs län ej medtagits. Besvikelsen var stor i Skaraborgs län efter första etappen av utflyttningen av statliga verk, eftersom vårt län ej fick någon del av den utflyttningen. Men man tröstade sig med att det skulle bli en andra etapp. Ingen kunde – inte ens i sin vildaste fantasi – tro något annat än att Skaraborg då skulle medtas och att Skövderregionen skulle bli en omlokaliseringsort.

Herr Blomkvist har på ett förnämligt och beskrivande sätt redogjort för vårt läns lämplighet och behov att få del av statlig utlokalisering. Jag kommer av den anledningen att avstå från att alltför vittgående kommentera vårt län och vill instämma i vad herr Blomkvist sagt.

Skaraborgs län har ett flertal orter med brist på sysselsättningstillfällena, och utan en central medverkan kan vi inte klara sysselsättningen för vårt läns befolkning. Därför, fru talman, känner vi en djup besvikelse dels över rapporten från delegationen för utlokalisering av statlig verksamhet, dels över propositionen och utskottets betänkande, som präglas av en kallsinnighet mot vårt län.

Många av denna kammars ledamöter har under de senaste månaderna besökt vårt län. Enligt tidningsreferat har flertalet uttalat sin förvåning över att Skövde inte blivit en utlokaliseringsort. En av dem som besökt länet är folkpartiledaren, och efter hans uttalande om vårt län trodde vi att vi skulle få stöd av honom och hans parti, men vi vet nu vad folkpartiets aktiviteter har blivit när det gäller utlokaliseringen.

Den kanske mest militante ledamoten som gästade vårt län har varit herr Wikström, vilken på folkpartiets valkretsförbunds årsmöte i mycket hårda ordalag uttalade sin indignation över det sätt på vilket Skaraborgs län blivit behandlat när det gäller statliga aktiviteter.

Enligt de borgerliga tidningarnas referat från detta möte tog herr Wikström också, i samma andedrag, all heder och ära av de socialdemokratiska ledamöterna på Skaraborgsbänken, som på ett så dåligt sätt bevakat länets intressen. En av orsakerna lär ha varit att vi har en alltför hög närvarofrekvens vid riksdagens plena. I frågan om att det skulle vara

något negativt för ett län att deras riksdagsledamöter är närvarande i riksdagen delar vi ej herr Wikströms åsikter, utan vi kommer även i fortsättningen att vara lika aktiva när det gäller närvaron i kammaren.

Tyvärr kan vi inte på en enda punkt märka att någon av dem som gjort de positiva uttalandena om vårt län visat något intresse för det i praktisk handling, varken genom motioner som skulle gynna länet eller i utskottet, där inga reservationer till Skaraborgs läns fördel avgivits.

I detta sammanhang kan jag inte undgå att även nämna utskottets ordförande herr Eriksson i Arvika, som vid ett flertal tillfällen i samband med auktioner och partimöten besökt Skaraborgs län. Var är herr Erikssons positiva anda för Skaraborgs län i dag? I era reservationer framkommer inget av det. Kommer kanske herr Eriksson i dag i stället att rösta för vår motion nr 1701, som tillgodoser önskemålen om de aktiviteter som Skaraborg så väl behöver – utan att det skulle uppstå några konflikter med de värmländska intressena.

Jag kan väl inte ställa alltför stora förhoppningar till er som bor utanför vårt läns gränser, men vad man borde kunna räkna med är ett bättre stöd från länets egna riksdagsmän.

Låt mig, herr talman, bara få hänvisa till det riksbekanta länsgrälet på Skaraborgsbänken i årets remissdebatt mellan herr Jansson och herr Richardson. Upprinnelsen till det var att folkpartiets ungdomsförbund i Skaraborgs län kommit fram till att orsaken till att vårt län blivit bortglömt när det gäller utlokalisering av statlig verksamhet skulle vara att Skaraborgspolitikerna myglar sämre än politiker från andra landsändar gör.

FPU:arnas store vapendragare i uttalanden och insändare blev herr Richardson. Som vi känner till från remissdebatten var beskyllningarna hårda mot oss socialdemokratiska ledamöter från Skaraborgs län.

Den kritiken tar vi inte så hårt, men vi känner oss besvikna över herr Richardsons egen aktivitet i samband med behandlingen av dagens stora fråga. Ett uppskjutande på en oviss framtid av ställningstagandet till andra etappen skapar inga aktiviteter i Skaraborgs län.

Moderaterna i vårt län har även varit med i skallet mot oss socialdemokrater. Som vi alla vet har ju moderata samlingspartiet sagt nej till utlokaliseringen, och även vårt läns moderatrepresentanter säger nej.

Länets centerpartister har dock – och det vill jag ge dem en eloge för – visat en bättre vilja till aktiviteter för vårt län genom sin motion, där man yrkar på att försvarets civilförvaltning, civilförsvarsstyrelsen och fortifikationsförvaltningen bör omlokaliseras till Skövde. Från militär synpunkt tror jag att motionen är fullt berättigad, men jag vill dock deklarera att jag tyvärr ändå inte kan stödja den, eftersom den är i strid med huvudsyftet i propositionen, nämligen den regionalpolitiska inriktningen.

Jag och mina partivänner från Skaraborgs län kan inte medverka till att ta aktiviteter från regioner som har större sysselsättningsproblem än vårt eget län. Det är för oss uteslutet att agera mot Karlstadsregionen, som har det sysselsättningssvaga övriga Värmland som sitt uppland.

Här går skiljelinjen mellan centerns och våra förslag. Vi bygger våra förslag på lokaliseringar till Skaraborg i konkurrens med orter som ur

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

sysselsättningssynpunkt är bättre gynnade än vår egen region.

Jag vill anknyta till vad jag sade inledningsvis. Vi är besvikna över den behandling Skaraborgs län fått i samband med utlokaliseringen. Men jag vill ändå fastslå att Skaraborgs län inte är betjänt av den negativa debatt som förts av vissa politiker när det gällt statliga aktiviteter i vårt land.

Staten är den i särklass största arbetsgivaren i Skaraborgs län. Omkring 8 700 skaraborgare är statligt anställda, och därtill kommer att närmare 4 000 har anställningar i statligt understödda verksamheter.

Jag har velat tillägga detta för att ytterligare markera att vi inte för en negativ debatt om vårt län. Men det skulle, som sagt, vara värdefullt om också önskemål från Skaraborgs län blev tillgodosedda vid utlokaliseringen av statliga verk.

Med dessa ord, fru talman, vill jag i likhet med herr Blomkvist yrka bifall till motionen 1701.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Fru talman! Först noterar jag att den Värmlandsbördige herr Signell inte vill ta någon strid med Värmland, och det hälsar jag med tillfredsställelse. Men sedan frågar han: Vad har folkpartisterna gjort för att lokalisera något till Skaraborg? Herr Signell vet säkert att det gjordes starka insatser av folkpartisterna på Skaraborgsbanken när det gällde veterinärhögskolan.

Herr Signell riktade en fråga till mig, nämligen hur jag kommer att ställa mig när det gäller jordbruksnämnden. Det framgår på s. 38 och överst på s. 39 i betänkandet. Jag har tidigare från den här talarstolen med anledning av besök som vi gjorde i Skaraborg deklarerat att det finns alldeles speciella problem där. Jag har klart motiverat varför jag har reserverat mig för ett uppskov och en ytterligare utredning om jordbruksnämnden, och jag har sagt att en sådan utredning också bör innefatta uppdraget att undersöka huruvida Skövde är lämpligare än Jönköping.

Jag skulle vilja fråga herr Signell: Får jag tolka hans anförande så, att han för sin del kommer att stödja reservationen 6, som jag har ställt mig bakom?

Herr SIGNELL (s) kort genmäle:

Fru talman! När det gäller veterinärhögskolans förläggande till Skara tror jag att debatten inte behöver föras på den nivån att det skulle vara länets folkpartister som varit mest aktiva. Det är ju fru Åsbrink som har lett Skaraborgs attacker för en lokalisering av veterinärhögskolan till Skara.

Sedan har vi reservationen 6. Vad bygger den på? Jo, i första hand på att behålla jordbruksnämnden i Stockholm i stället för att flytta den till Jönköping. Men ett tänkbart alternativ, säger herr Eriksson i Arvika, skulle kunna vara Skövde. Den sortens aktivitet tror vi inte på.

Om vi vill göra något för länet i dag, herr Eriksson, skall vi rösta med motionen 1701, som är den enda som kan ge något åt Skaraborgs län. Ett uppskjutande på en oviss framtid skapar inga aktiviteter i vårt län.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Fru talman! Jag skall inte ytterligare blanda mig i de inbördes uppgörelserna på Skaraborgsbänken; dem får ni klara upp själva. Men jag är förvånad över herr Signell. Han säger att min reservation om en utredning innebär ett uppskov. Ja, det är just vad den gör. Jag vill att man skall pröva Skövde och Jönköping mot varandra. Nog tror väl herr Signell så pass på Skövde att det tål en utredning? Jag gör det för min del, och jag tycker att vi kunde vara överens om att ge Skövde den chansen. Så pass stark tro borde väl herr Signell m. fl. ha på det primära centrum som ni har i ert eget län, att ni vågar ta en utredning och pröva möjligheterna i jämförelse och full konkurrens med andra alternativ?

Herr SIGNELL (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag tycker nog att jag har deklarerat min tro på Skövde-regionen så pass kraftigt att jag inte behöver vädja om någon ytterligare utredning. Jag är fast övertygad om att Skövde är den lämpligaste orten för lokalisering av jordbruksnämnden. Det behövs inga ytterligare utredningar, herr Eriksson i Arvika. Vi är på det klara med detta, och det finns ingen av de socialdemokratiska ledamöterna från vårt län som tvivlar på att Skövde är den lämpligaste orten.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Fru talman! Även med risk för att betecknas som bypolitiker vill jag ta till orda i den här regionalpolitiska debatten. Jag känner mig som företrädare för det län som har valt mig, Skaraborgs län, och jag anser att riksdagen inte är fel forum när det gäller att ta upp de länsproblem med rikspolitisk betydelse som vi har – även, som sagt, med risk för att bli kallad för bypolitiker. Den beteckningen skall jag gärna bära med heder.

Jag skulle kunna instämma i vad herr Blomkvist var inne på i sitt anförande om de svårigheter som strukturförändringen i Skaraborgs län har medfört. Det är ju främst fråga om jordbruket. År 1965 sysselsattes inom jordbruk och skogsbruk i länet ca 24 000 personer. Denna siffra hade 1970 sjunkit till något över 16 000, dvs. med i runt tal 33 procent. Nämnda siffror ger tydligt belägg för den strukturomvandling som sker i Skaraborgs län. Man måste räkna med att denna utveckling fortsätter, om än inte i samma takt som tidigare. Detta medför givetvis svårigheter att skaffa sysselsättning åt dem som friställs i jordbruket.

Att jag har begärt ordet beror främst på att jag tillsammans med några länskamrater har väckt en motion, nr 1682. Utskottet har med några meningar helt avvisat motionen. Jag beklagar detta och konstaterar att utskottet inte funnit skäl att ta hänsyn till de som vi anser starka argument som föreligger för att Skövde skulle vara en lämplig lokaliseringssort för statlig utlokalisering.

Som vi framhållit i vår motion finner vi det betänkligt att man förbiset Skaraborgs län i fråga om statlig omlokalisering. Detta förhållande gäller båda utlokaliseringsetapperna. Det tordé kunna konstateras – i likhet med vad herr Signell nyss anförde – att Skövde väl uppfyller de krav som ställs på de orter som kan komma i fråga vid utlokalisering av statlig verksamhet. Med hänsyn till behovet av sysselsättningsskapande

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

åtgärder i länet och de goda förutsättningar som länet har att erbjuda i fråga om service till de statliga verksamheter som kan komma i fråga för omlokalisering, talar enligt min mening starka skäl för att Skövde kunde utgöra ett lämpligt statligt lokaliseringalternativ som man inte kan förbigå. Skövde är underförsörjt när det gäller tillgång till servicesysselsättning och är i behov av en förbättrad näringsstruktur och därmed ökade sysselsättningsmöjligheter. En utflyttning av statlig verksamhet till Skövde skulle främja inte bara Skövde utan hela länets näringsliv. Det är därför med beklagande jag konstaterar – i likhet med herrar Blomkvist och Signell – att Skövde och Skaraborgs län även i etapp 2 blivit helt förbigångna när det gäller utlokalisering av den statliga verksamheten.

Trots de starka argument som framförts i vår motion 1682 om Skövde som en lämplig ort för lokalisering av försvarets civilförvaltning, fortifikationsförvaltningen och civilförsvarsstyrelsen, med -- märk väl -- de närkontakter som de militära förbanden i Skövde utgör, har utskottet inte funnit skäl att tillstyrka motionen. Vi menar emellertid att det skulle vara ytterligt lämpligt att placera dessa statliga verk i Skövde. Det betyder inte att vi på något sätt skulle missunna exempelvis Karlstad att få del av den statliga utlokaliseringen, men vi anser att Skövde som militärstad är en lämplig ort för verksamheter som har samband med försvaret. Till stöd för vår motion vill jag för resten också anföra att vi har en enig länsstyrelse bakom oss -- alltså även de socialdemokratiska ledamöterna i länsstyrelsen. Jag företräder därför här ett länsintresse.

Fru talman! Ett enhälligt utskott har avstyrkt motionen, och det torde vara föga meningsfullt att yrka bifall till den. Men jag har ändock med det sagda velat ge min mening till känna och få den antecknad till protokollet. Jag har alltså inget yrkande.

Herr NORRBY i Åkersberga (fp):

Fru talman! Den region som starkast berörs av de nu aktuella utlokaliseringarna av statlig verksamhet och de tidigare beslutade är ju Storstockholmsområdet. Det är härifrån som 11 000 arbetstillfällen skall flyttas ut under några få år. De senaste årens utveckling visar att arbetsmarknaden, bostadsmarknaden osv. i Stockholms län inte alls är så okänsliga för sådana ingrepp som många kanske föreställde sig för några år sedan.

Men inte bara utlokalisering från Stockholmsområdet är intressant att diskutera i det här sammanhanget. Även lokaliseringen av statlig verksamhet inom Stockholms län behöver analyseras. Det har inte gjorts i vare sig utredningar, propositioner eller utskottsbetänkanden trots att frågan tagits upp motionsvägen både 1971 och i år. Jag ser mig därför föranlåten att uppehålla mig något vid den frågeställningen.

Det är alldeles klart att det råder full enighet om att väsentliga delar av den statliga verksamheten över huvud taget inte kan komma i fråga för utflyttning från Stockholmsområdet, men ändå har man alltså inte diskuterat hur den här verksamheten skall lokaliseras inom Stockholmsområdet. Mot bakgrund av att vissa förortskommuner i Stockholmsregionen är de i sysselsättningshänseende mest underförsörjda i hela landet är ju detta verkligen en angelägen fråga att ta upp. Det finns kommuner där

två tredjedelar av de yrkesverksamma har sitt arbete utanför hemkommunen och där man har restider på flera timmar om dagen till och från jobbet. För de här människorna är naturligtvis en arbetsplats nära bostaden den mest angelägna formen av standardhöjning.

Om vi då beaktar att över 80 procent av de statliga arbetsplatserna i Stockholmsområdet är koncentrerade till kommunerna Stockholm, Solna och Sundbyberg, så är det alldeles uppenbart att man där har en snedbalans. Befolkningsmässigt representerar de här kommunerna inte mer än drygt 60 procent.

Just frågan om en jämnare fördelning av arbetsplatserna inom Stockholmsregionen är en av de grundläggande tankegångarna i det förslag till Regionplan 73 för Stockholmstrakten som nu är under slutbehandling i Stockholms landsting. Situationen är den att det finns, uppförs och planeras stora bostadsområden utan tillräcklig tillgång till differentierade arbetstillfällen inom rimligt resavstånd, och detta får konsekvenser, mänskligt och samhällsekonomiskt, genom de helt otillfredsställande belastningstopparna i pendeltrafiken. Detta resulterar i begränsningar i fritiden genom tidskrävande pendelresor och stora reskostnader för dem som inte kan utnyttja kollektivtrafiken och 50-kortet utan är tvungna att använda egen bil. Dessutom blir de renodlade bostadsområdena miljömässigt ensidiga genom bristen på närbelägna arbetsplatser.

En lokalisering av statliga arbetsplatser till i sysselsättningshänseende underförsörjda orter inom maximalt en timmes resavstånd från Stockholms centrum skulle innebära väsentliga fördelar. Dels skulle man då åstadkomma en minskning av trycket på Stockholmsområdets centrala delar, dels skulle stora befolkningsgrupper kunna tillgodogöra sig mänskligare levnadsvillkor, dels skulle man också kunna diskutera omlokalisering av annan statlig verksamhet än den som i propositionerna har tagits upp för utflyttning till andra orter.

Det är alltså helt klart, att innan man tar ställning till en fortsatt utlokalisering av statlig verksamhet från Stockholmsområdet bör man ta upp inte bara frågan om decentralisering av beslutsfattandet inom den statliga verksamheten från central till regional och lokal nivå utan också naturligtvis en utvärdering av den första utlokaliseringsetappen och även frågan om en omlokalisering inom Stockholmsregionen.

Jag har i motionen 1715 tagit upp den mest missriktade delen av den aktuella propositionen, nämligen utlokaliseringen av försvarets forskningsanstalt. Flera talare har tidigare berört den frågan, varför jag kan inskränka mig till att hänvisa till den fullständigt förödande kritik mot denna del av propositionen, som har anförts av anställda vid FOA, avnämare av FOA:s tjänster, samverkande institutioner osv. Vi har bara inte råd att bedriva regionalpolitik i den här formen. Jag är helt övertygad om att man med samma ekonomiska insats och anvisade alternativa metoder skulle kunna åstadkomma mångfaldigt större, entydigt positiva regionalpolitiska effekter. Detta är inte ett resonemang som bygger på brist på förståelse för problemen i de orter som nu är utpekade som nya lokaliseringsorter. Tvärtom är det en djupgående förståelse för de problemen, eftersom en alternativ uppläggning med samma ekono-

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

miska insatser skulle kunna resultera i väsentligt gynnsammare effekter.

FOA är det värsta exemplet ur propositionen. Utlokaliseringen av vissa delar av skolöverstyrelsen är ett annat exempel på ett illa underbyggt förslag i propositionen. Men min principiella kritik gäller alla de utlokaliseringar som nu föreslås. Jag vill därför, fru talman, yrka bifall till reservationerna 1, 4 och 5.

Sedan några ord i en annan fråga. Redan i januari i år tog vi i en motion, undertecknad av ledamöter från fyra partier representerande Stockholms län, upp frågan om en omprövning av beslutet att utlokalisera sjöfartsverket till Norrköping. Av första etappens utlokaliseringar tar detta priset i fråga om onödiga kostnader, dåligt beslutsunderlag och olämplig lokaliseringsort. Man har där bortsett från att omkring halva sjöfartsverkets centralförvaltning faktiskt är ett slags fältorganisation, som är beroende av närhet till förråd, depåer och verkstäder och som har mycket av sin aktivitet förlagd ute längs kusterna och till sjöss. Ett önskemål på en ny lokaliseringsort för sjöfartsverket är givetvis då att man dit skall kunna förlägga även de fartyg som ingår i sjöfartsverkets centrala organisation. Men till Norrköping kan inte isbrytarna gå in. Farleden är för grund. Gångtiden från operationsområdena in i Sveriges djupaste vik, Bråviken, är så lång att sjömätningarfartygen inte kan utnyttja Norrköping som bas. I Norrköping finns inte erforderliga varvsresurser osv. Finns det då någon lokaliseringsort som uppfyller alla de krav som har ställts av sjöfartsverket? Svaret är ja: Nynäshamn har alla de egenskaperna. Nynäshamn ligger mitt på den svenska kusten, har ovanligt stort farleds- och hamndjup, goda isförhållanden och ligger tillräckligt nära Stockholm för nödvändiga kontakter med andra myndigheter. Men allra intressantast: nära Nynäshamn ligger Mäskö med ostkustens örlogsbas som redan nu har resurser att ta emot verkstäder, förråd, ta hand om fartygsunderhåll osv., resurser som eljest på grund av reducerade försvarsanslag kommer att ligga outnyttjade. En ungefärlig beräkning har gjorts av den samhällsekonomiska vinst som skulle uppstå vid en lokalisering till Nynäshamnsområdet i stället för till Norrköping. Den beräkningen slutade på 50 miljoner kronor. Har vi råd med det hårresande slöseri som en lokalisering till Norrköping utgör?

År 1971 tog riksdagen inte ställning till lokaliseringen av de depåer och verkstäder, som sjöfartsverket i dag har i Stockholm, men som av olika skäl nu måste flyttas. Den frågan utreds nu inom sjöfartsverket med utgångspunkt i en lokalisering även av denna del till Norrköping, närmare bestämt till Händelö, där just inga förutsättningar finns för den verksamheten. Det är ett förhållande som tydligen inte kommit till inrikesutskottets kännedom. Det har varit många underliga turer i just det här ärendet. Det var litet si och så med förvaltningsdemokratien och offentlighetsprincipen vid sjöfartsverkets hantering av den här frågan.

Händelö-lokaliseringen skulle leda till mycket stora merkostnader jämfört med alternativet Nynäshamnsområdet. Nynäshamns arbetarkommun uppvaktade i går kommunikationsministern i den här frågan. Representanter för de fyra övriga partierna i Stockholms län tog ställning för detta alternativ redan i januari i den nu aktuella motionen. Jag uttalar naturligtvis förhoppningen att kommunikationsministern kommer att

följa rådet från sina partivänner i Nynäshamn. Men, fru talman, för säkerhets skull yrkar jag bifall till motionen 1538, som går betydligt längre än kravet från socialdemokraterna i Nynäshamn.

Nr 94

Tisdagen den
22 maj 1973

*Omlokalisering av
viss statlig verk-
samhet*

På förslag av fru andre vice talmannen beslöt kammaren uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande detta betänkande samt behandlingen av återstående på dagens föredragningslista upptagna ärenden till kl. 19.30.

§ 5 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till riksdagens kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 28 maj–6 juni 1973 för officiellt besök i Kina och Nordvietnam.

Stockholm den 21 maj 1973

Krister Wickman

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 6 Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades att följande enkla fråga denna dag framställdes, nämligen av

Nr 235 Herr *Ernulf* (fp) till herr justitieministern angående det centrala rådet för samordning av samhällets insatser mot brott:

Kommer någon representant för tullverkets brottsbekämpande verksamhet att ingå i det centrala rådet för samordning av samhällets insatser mot brott?

§ 7 Kammaren åtskildes kl. 17.58.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert